RMIr. Qu.
222

RMIr. Qu.
222.

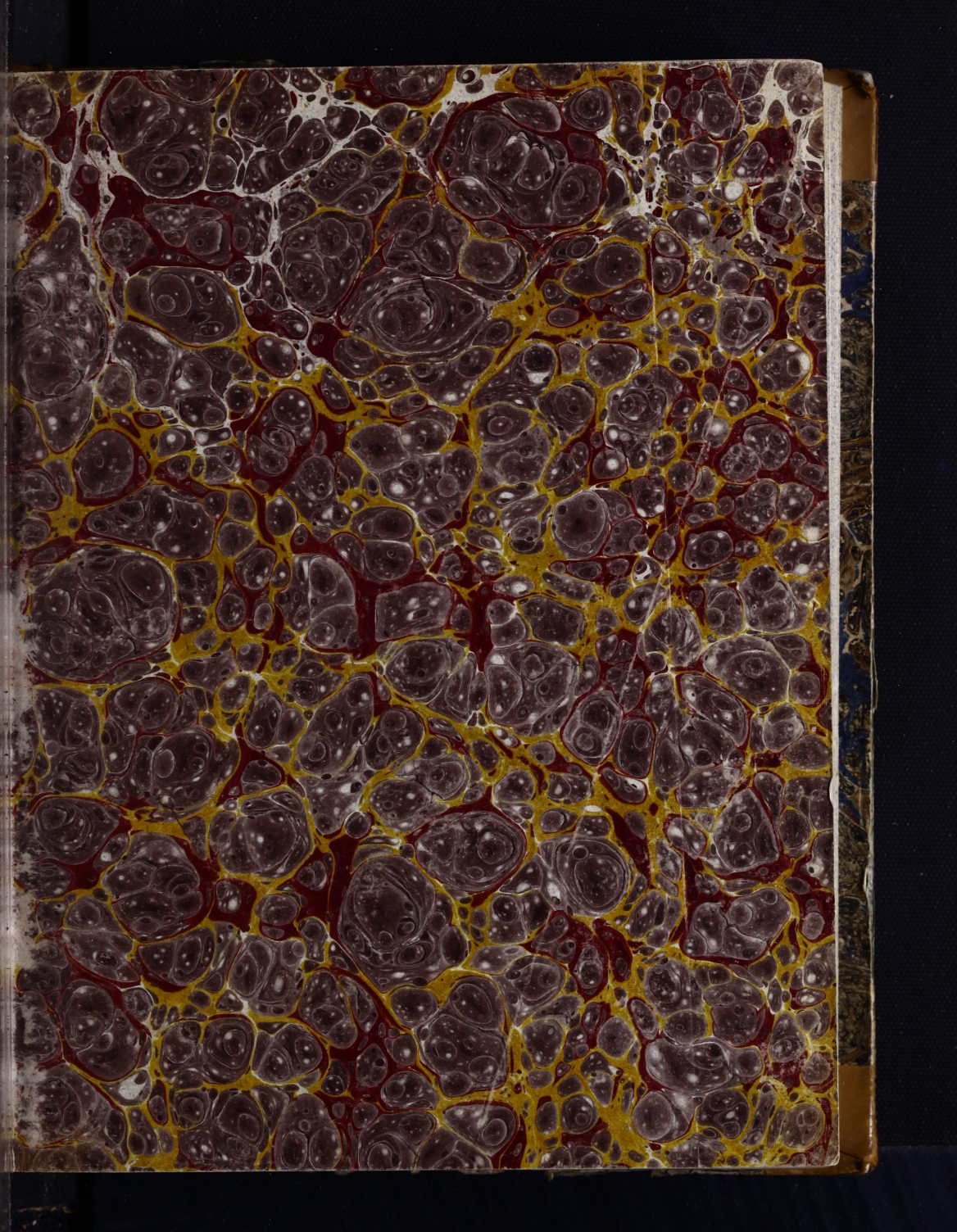

Ezen unicumot a M. Tud. Akademia
könyvtárának Országos Főorvos Stáhly
Ignác Ak. Tiszt. Tag ajándékozta.

Toldy Ferenc

MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA KÖNYVTÁRA

W 199 9

Kalmar

Generoso Egregio nec non
Dño Joanni Szaluc
hunc in munusculum
Palatinus, tunc temp
Dñi Nicolaj Palfij
Magister, ac memoriam
Actum in Castro Vön
Anno + 1 + 5

Adsit Christe meis

Perfer perpaptienda: pa

Primum materiā et lucem, Coelosq
Tertis aquas effert, terrāq jul
Astra facit quarto, sed aves
Septima sancta dies fit qu

HASZNOSES FÖLÖTTE SZIKSEGES KÖNYV, AZ ISTEN

fiainak es vtet felő hiueknek lelki vigaztalasokra es testi epőletőkre szerez tetőt FRANCOVITH GERGELYD. által.

Mellyben sok rendbéli betegsegők ellen valo oruossagokis be vannak irua, mellyeket Isten az ő nagy io voltàbul es aiandekàbol, Embőrőknek egessegekre rendőlt.

[redacted]

Ecclesiast: 38.

Tizteld az oruost az szikſegert.

1588. Eztendőben.

199

Kalmar Nemeti

Kalmar

G. Gracek

+

Generoso Egregio nec non simul Doctissimo Dno Joanni Szalucelio, dabat librum hunc in munusculum Vitus Flegerus Palatinus, tunc temporis Spoliis ac Magci Dni Nicolaj Palfij de Erdöd ac Rnum Magister, ac memoriam firmam ergo in Actum in Castro Vöröslco Die 13 Julij Anno + 1 + 5 + 9 + 3 +

Andr. Amen

Adsit Christe meis studijs tua gratia semper

Perfer perpaptienda: parit patientia palmam

Primum materiam et lucem, Coelosq secundo
Tertio aquas effert, terraq jubet dare plantas.
Astra facit quarto, sed aves piscesq sequenti
Septima sancta dies fit qua Deus ipse quiescit.

M. H.

1 0 0

HASZNOS ES FÖLÖTTE SZIKSEGES KÖNYV, AZ ISTEN fiainak es vtet felő hiueknek lelki vigaztalasokra es testi epőletőkre szerez tetőt FRANCOVITH GERGELYD. által.

Mellyben sok rendbéli betegsegők ellen valo oruossagokis be vannak irua, mellyeket Isten az ő nagy io voltàbul es aiandekàbol, Embőröknek egessegekre rendőlt.

Ecclesiast: 38.

Tizteld az oruost az szikssegert.

1588. Eztendőben.

85-2006

SVMMAIA EZ KÖNYVNEK.

HArom rendbeli dologtul valo tanuſaguagyon Summa zerint ez könyuben.

Eggyik zent iraſtul. Maſodik oruoſſagokrul. Harmadik termezetőkről, es ekőzben tiztőſſegős tanuſagokrul.

Mert á io bőlcheſegnek auagy tudomanynak eredetij es győkere, chyak az Iſtenij felelőmből indultatik: á mint zent Dauid mondgya zaz tizőn eggyedik Soltaraban.

Ne nezd azert kegyes oluaſo, ez könyunek kichin voltat, hanem á benne vallo igekn[illegible] haznos voltat. Iollehet az hitetlen emberek előtt, le[illegible]etlennek es gondolhatatlannak tetczik, hogy vala[illegible]nek Iſten elmeieben adná az bőlcheſegőt, könyőrgeſnek altala: maga minden iora valo ép ertelőm auagy chyak gondolatis Iſtenteől ſzarmazik. De valaki ez vilagi eletiben inkab győmőrkődik, mint ſem Iſtennek igeieben, az ollyan embertől el reitetnek á lelki tudomannak titkaij. Es ez felől ſzool Chriſtus vrunk Luc. 12. et Matth: 6. monduan: valaholot lezőn az tij kenchyetek, ott lezen ſziuetekis.

En magamè ſemmi ninchen, hanem mind Iſtenè kitől minden io adatik, ſ[illegible]nalamis chyak ő ſzent főlſegetől vagyon. Iac. 1.

M. ACADEMIA' KÖNYVTÁRA

G. TELJESTIEK' ALAPITVÁNYA

TEKINTETÖSES NAGY-
ságos Vrnak. NAdasdÿ FErencz Vramnak, Fo-
garas földenek es Vas var mögyenek feö Ispan ny-
anak: Magyar Orzagban Kiraly ô fölsege Lo-
uaz Mesterenek es tanachosanak: Nekem kegyel-
mes Vramnak es Patronusomnak. Thauaba: az hi-
res neues Sopron Vár megyeben valo Nemes V-
raymnak, es á Neuezetös, Vitezlö Megyeri
Imrenek, Vice Ispannak, szép lakon la-
kozonak &c. Nekem mindenkoron
bÿzodalmas Vraimnak.

Istenteöl kegyelmet kiuanok es alazatos Zolga-
lathomat aÿanlom.

AZEMBERI NEM.
zetnem ok nekil terömtetöt, ha-
nem hogy Istenet meg ismerie az
ö io voltabul. Senki kedig neme-
leg ö maganak, hanem igy rendöltetöt, hogy
sok kilömb fele aiandekit az Istennek közre
adnak az emberek, es igy az Istent az ö
bölchyesegeböl meg ismernek es elnenek egy
mas segetsegeuel.

EN Sopron Varo Saban immar egy nij

hany eztendötöl fogua eltem: Istennek neue dichèrtessek. Az minemö aiandekkal az en terömtöm zeretöt azt sok iamborral közlöttem es azon igyeköztem mindön eletömben, hogy az en hiuatalomnak eleget tennek, az menyben az Vr Isten engedte. Ennek sok bizonsagy vannak egy nihany helyen es varoson es köröl valo tartomanyokban, à kiknek az en tudomanyommal sok fele betegsegökben es nyaualyaiokban zolgaltam, es az en munkam nem volt hazontalan sokaknak.

DE ez vilagnak allapattya ollyan mint az arnyek, ma elönk, honap az io Isten soknak eletit vegezi: soknak kedig valtoztattya az ö bölchyesege zerint. Vannak tudom sok emberek kik az en munkamat ragalmazzak, es vgyan nem akariak Isten aiandekanak ismerni, hanem tudom mi iot ad na is ö zent fölsege közikben. Ez seleiek noha szemben zepet zolnak, de hat mögul ochyarollyak Istennek minden aiandekit, mind kedig arra valo zolgait,

gait, kiualtkeppen voltanak ollyak közzölök, kiket Doctoroknak hiunak: azok holot ez vilagi dicheködesben telhetet lenök es keuelységökben fölfualkodtanak, nem az aiandekot es àhaznat nezik, sem azt ha az attya fiuij zeretetnek zolgal valaki, hanem mindön östöl az ö fösuenségöket, telhetetlen voltokat es magok bölcheségе hanyaſat. Hogy az Iſten ez tudomannyal zeretöt minden erdömöm kiuöl, ſoha nyugodalmam mèg miattok nem volt, hanem mindenkor chyudaltak az io tetement, kit chyeleködöt Iſten altalam, es ellenem iregyködni es patuarkodni meg nem ſzöntenek: iollehet az en magam mentſege à ſok iambor volt, kik közzöl az Vr Iſten ſegetſegeböl munkam es tudomanyom altal ſokan meg epöltenek. De mèg ſem hagyom ez vilagnakel feleiteni. ſem à iot kiuel Iſten zeretöt, ſem à magam igaſſagat es mentſeget, hogy meg az vtonnunk valo vilagbeliekis meg iſmeriek, hogy meltatlan volt à ragalmazas à kiuel illettenek:

Es hogy ez tudomanijs nem chyak eltõmben de meg ez vilagbul valo kij mulasom vtannis sok embereknek haznallyon. Ez azert tanachom hogy az oruoslasnak tudomanyat à mellyel Isten engem meg aiandekozot, irua hadgyam egyeb allapattyatis minden attyafiuij zeretetõmnek meg ielõncsyem: hogy erchèk az okàt, es ez tudomanynak fundamentomat honnet legyen, mellyel az Isten zeretöt. Hogy à mikor kellyetik az embereknek, õkis ellyenek ez vtan vele, es lassàk meg ha igaz volt è vilagij embereknek ream valo iregyseg ök, auagy ez bõlcheseg, mellyel ennij sok nyomorultnak zolgaltam, karhoztattak gyakorta azzal, hogy sohul nem tanultam az oruoslast es ez aiandekòt. Azert hogy meg lattassek mindõnõk elõt, tanulta mè auagy nem, es tudtam legyene valamit Isten vtan: ez volt eggyk oka ennek az egy rezbeli irasomnak.

Miuel hogy kedig az Ur Jsten (Nagy-

sagos

ſagos Vram es tőb Nemes vraijm) az kegyelmetők nemzetſegij közze hely höztetöt iőuemeny keppenmaſt, az en magam mentſeget elöttetők akarom hogy legyen, minden igaz latoim es biraim, minden hamiſſak ellen legyetők.

KEgyelmeteknek aianlom ez könyuet es valami ez munka, es kerlek hogy vegyetek io neuen illyen zegeny zolgatoktul.

Bijzonſagot tezők mindőnök elöt, hogy ez en munkammal es tudomanyommal, mellyet nekem engedet az en Iſtenem, mind ez ideig zolgaltam zantalan nyomorult betegeknek ſok helyen, hogy nijluan legyen mert nem hamis volt az en tudomanyom, ſem embereknek el hiteteſe, hanem igaz termezetből hozot tudomany, Iſten io voltabul, kerem kegyelmeteket, hogy Igaſſag zerint itellyetők ē dolgot, es az igaſſagot oltalmazzatok, mindön ellenőm bozzonkodoknak ellenők. Ha latandom hogy ez en keues aiandekom kedues le-

zen kegyelmetek zine előtt, ez vtan nagyob dologra igyekőzőm. Vannak meg ezőknek fő lőtte tőb haznos talalmanijmis, az Vr Isten aiandeka altal, azokat sem akarom el titkolnij, hanem emberek eletireki adom, ha ennek bőchöletinek melto voltat latandom. Ezzel az kegyelmes Vr Istentől kiuanom kegyelmeteknek minden io eghességős eletit, es Jsten igeieben valo gyarapodast.

Engedye Isten az ő szent Fianak à mij vrunk Iesus Christusnak altala, hogy vár megyetők beuőlkődgyek mindenkor bolch es tudos emberekkel, s nemzetségőtőkis elhesön minden io ertelőmben es az igaz hitnek vallasaban.

Kőlt Sopront Szent Jakab hauanak 16. napian. 1588. eztendoben.

Kegyelmetek alazatos zolgaia

Francouith Gergely Doctor.

ELÖL VALO
JNTES.

AZMINEMÖ ZENT Iras beli igek el marattanak volt á masik könyuemtöl, ebben azokis be vannak irua, az oruossagokis meg vannak iobbetua. Az ki ezkönyuet vegig altal oluassa es ezeben vezi, auagy rula gondolkodik, lelki ertelmet es tanusagot vehet belöle, es testenek epöletire valo oruossagot: kinnyeb kedig az irast oluasnij. mint sem az ertelmet es á magyarazattyanak haznalattyat ezeben vennij es meg tanulnij. Mint á mikor nemelyember imadkozik es el me ie auagy gondolattya masut vagyon: De az ollyan imadsag nem kedues az Vr elöttaßinek gondgya masut vagyon.

EMLEKÖZTETE
SE AZ KÖRÖZTYEN EMBERNEC.

TEKINCH KÖRÖSZTYEN EMber az halalnak es eletnek tiköreben, hogy minden ez vilagij kazdagsag

es zepſeg à fȯldbȯl leȯtt es terȯmtetȯt, iſmeg á fȯld meg e mezti. Azon ꝁeppen iſmeg el mulandok naponkint az embȯrȯꝁis ez vilagŋ̈ gyȯnȯrȯſeggel
Iſa.40. eggyȯt: De az Iſten igeie es az ȯ orzaga, mèlly à lelꝁi kazdagſag es ȯrȯm, mind ȯrȯke meg marad az hiueknek. Azert valami fȯldbȯl terȯmtetȯt nemkellv annaꝁ keuelꝁȯdnŋ̈, mert iſmeg fȯlde kelly lennŋ̈. Az ꝁi ꝁedig é vilagi ꝁazdagſagat es eletit, nagyobnaꝁ tulaidonitya az Iſten igeienél es az ȯ orzaganal, azollyan ember ha élis, cháꝁ teſt zerint él ê vilagon, de lelkeben meg hall: ez á bezed bizonyos ha Iſtenhȯz nem tér. Mert iob es iduȯſsegȯsb az Iſten felȯ zegenynek az ȯ keues marhaia, hogy ſem az Iſtenrȯl el feletꝁȯzȯt hamiſſan ꝁereſꝁȯdȯ ꝁazdag emberſok marhaia. Az miꝁeppen hogy iduȯſſegȯsb volt á zegeny Lazarnaꝁ é vilagŋ̈ zegenyſege, hogy ſem az Iſtenrȯl elfeletꝁȯzȯt gonozul elȯ ꝁazdagnak az ȯ gyȯnerȯſegȯs eleti, á mint Luc.16. iruan vagyon. Mert á keues marhanak zinten vgy el kely maradnŋ̈ it ez vilagõ. á mint à ſoꝁ kazdagſagnak, mert bizonyos az embereknek ê vilagbul ki mulaſok. Nem azoꝁe az Iſtén igeie, á kiꝁ chyaꝁ halgattyak, ſem á ꝁiꝁ chyaꝁ oluaſſaꝁ, es ertuen gonoz vegre

Pſal. 37.

mul

mulattyak, hanem à kik tiztőlik es hizik. Mert á ki az Isten igeiet tiztőli, ő magatis az Istent bőchyőlli. Es az, bőchyőletnek io chyelekodetinek kely lennń igaz hitből. Bodog embőr á kń ezt kőueti á menyei vrtul, hogy oltalma legyen minden gonoz kefertettől: mert ez vilagi kazdagfag nemely emberek-nek chyak zőmeinek es elmeioknek telhetetlenfege, ha kedig ma vagy, talan honap koporfoban lez, hőrtelen dolog nemelń emberek ki mulafa. Az embőri teftnek kedig tikőre es tulaidona á főld. hogy az ember megtekinche magat, es meg emlekőzzek arrul, hog főldből lett, ifmeg főlde kely lenni. Ifmeg az őrők eletnek tikőre az igaz hitt es az Isten igeie, á ki altal az iduőffeg talaltatik. Ez á kőrőztyen embőrnek minden napi tikőre. ezokaiert hogy meg emlekőzzek halalarul es veget veffőn à gonoz eletnek: Szama ninchen az Isten io voltanak az embőrőknél, fem vege hozza az ő irgalmaffaganak, mert nem embőri termezet vagyon ő benne, hanem Istenni zeretet es kegyelőm á kik hozza ternek.

GREGORIVS

FRANCOVITH DOCTOR PHYSI-

cus de fe ipfo.

SVm quia mortalis moriendi legibus ortus,
Nolim homines donis ipse carere Dei.
Dum vixi, fuerant medicinæ munera nota
Et mihi pulchra, meo prospiciente Deo.
Illa simul mecum nolo ad mea busta recondi
Thesauros linquam post mea fata bonis.
His sumptis grates summo vt dent cœlitonanti
Munera qui tribuit larga saluti hominum.

IN EDITIONEM SECVNDAM OPERIS TETRASTICHON.

SI cui primi operis placuit laudabile munus
Istud non poterit displicuisse decus.
Qui tamen inuidiæ nigræ tangũtur amore
Nunquam perueniant ad pietatis opes.

HEXASTICHON.

ALtera procedit proles magis aucta priore
Humanis rebus commodiora ferens.
Vrsa suos fœtus lambendo informat & alit
Effigiem referant vt bené compositam.
Sic ego dona Dei exercendo prosperiore
Fortuna accumulor cœpta regente DEO.

DISTICHON.

SEruio Pannonibus: latia iam comptior ora
Prodeo: cognoscat totus vt orbis opes.

Aliud

Aliud.

COlica quos torsit. Paralysis, dira Podagra,
Calculus atq: hydrops, his pia dona tulit.

EXCELLENTISS. AC DOCTISS. VIRI D.
Stephani Beythe. Superattendentis per Vngariam dignis. &c.
TESTATVM.

NOui hominem, tenui membro sua dona tegen-tem
Attamen hic etiam sunt pia dona Dei
Non medicina venit sapienti é corde virorum,
Ni DEVS intus agat, sacraq: dona ferat.

Az Nemes es tisztelendő Bőite Istuan Vram lőlki taneito es egyhazi szolgaknak auag Predikatorok-nak Magiar orszagban Pispekiők ez igasságot latuan es meg ősmeruen rea vete keze irasat ez kőnyure kik sokan nem chelekettenek volna, de iregységőbenne nem volt.

IMADSAG.

ÖRÖKKE VALO ES VEGhettetlen Attia mindenhato Isten mi regi Attyainknak es minden hiueinek io akaro Istene, ki az teremtesnek tanachaban es kezdetiben, chak

egyedől voltal, es á te igedből mindennek meg lőtteк á mellyeket akartal: ísmeg á te zent Fiaddal es zent lelкőddel, vtolso el iouetelődneк napian az itelet kort, azon te zent fiadban á mi iduőzitő vrunк IESVS CHRIstusban chák te itelz meg mindőnőket, es igazán á iokat el valoztod á gonozoktul. Mert te voltal első á kezdetben ez vilag terőmtesében: es az vtolso vegezetbennis az itelet kort chák te lez hatalmas, te vagy az elet, az vt es az igasság, es minden io bölchéségneк mestőre es annaк meg adoia. Hála legyen te neked menybeli nagy Isten es dichertessek az te zent neued mind őrőkke, hogy az egy igyőieket az te eghőgyertyaddal es zent lelкődnek

kődnek malaztyaual meg vilagoſſítod á te hiueidnek homalyos ziuőket es elmeieket, az az, hogy á te zent igedet el nem titkoltad az te hiueidtől es en tőlemis zolgadtul, hanem ki nyilatkoztattad igazan, noha nem mindőnőt vezik á te zent igedet, de á helyet iſmeg ſok tartomanyokban niluan ki nyilatkoztattad. Es nem győnőrkődől az emberi nemzetnek hatalmaſſagaban es erőſſegeben, es nagy biradalmában. Mert the vagy minden io bőlchyeſegnek tudoia es annak meg adoia: nekőmis hazontalan zolgadnak te adtad, á minemő tudomannyal es aiandekkal zerettél, ezokaiert, mert Iſteni hatalmadat es bőlchéſegődet akartad meg mutatny es ielentény en raitam tudatlan zolgadon, hogy az tudatlanoknak lelki bőlchyeſegőt ad hacz, à kik tőled kőuetik. Mert hatalmas es miudenhato vagy. Dicheret es fől magaztalas legyen nekőd őrők Atyá ISTEN, fiuual es zent lelőkkel, tellyes zent haromſag, egy bizony őrők ISTEN, Amen.

Neue-

NEVEZÖM EZ KÖNYVET AZ IO ISten engődelmenek altala, eletnek es igassanak kőyuenek, ezokaiert hogychyak embőrők eletiben iàr es forog, s-kiualt keppen ez elet meg tartasara igyekőztem benne, az Istentől adatot erő zerint, azert adtam ez neuet neki.

AZ EMBÖRÖK ELETI AZT hizőm hogy harom dologban all Előzőr az Istenni bőlchesegben, melly Isteni felelőmből vagyon, kitől minden ionak eredeti es Fundamentoma neueztetik. Masodzor, tiztőssegős eletben. Harmadzor egessegőnk oltalmazasaban, es ép allapatunkban. Az elsőnek iutalma es hazna az iduősseg es őrők elet bodogsaga az Christus erdőme altal. Az masiknak iambor hijr neu, felebaratink kőzőt. Az harmadiknak faidalmak es betegsegők nekil valo nyugodalmas elet. Io az io hijr neu, dragab minden draga kőnel es minden kenchnel, es á kinek á nich: (ha meltan ninchyen) holt eleuen embőrnek mondatik az ollyan: mert az tiztesseg á io hir neu altal szarmazik.

Ismeg á kinek az eghesseg ISTENteől adatik, nagy aldomas; Ennek meg tartasara Isten io magunk

gunk tartaſat rendőlte es hatta, mertekletős életőt, iozonſagot es egyeb teſtőnknek taplalaſat. Iſmeg á betegſeg ellen maga ſegitſegre hiuaſat az imadſagot es à kőnyő geſt: Ennek tőlőtte iambor tudos embőrőket, kiknek oruoslaſaual es tanachyaual nem akaria az emberi termezetőt el rontanй, de meg tartanй es ſegitenй, à mig neki kedues akarattya. Innet vannak amaz nőmős dichéretők az zent irasba: Iſten (vgymond) á földből terőmtőtte az oruoslaſt. es á bőlch ember meg nem vtallya. Iſmeg: az oruoſoknak à kiralyok előtt bőchyő le ttyők lezőn. Eccle. 38

Iollehet hogy mind az egheſſegőt es mind az betegſegőt azon egy Iſten adgya, es magagondgya mindőnőſtől az emberők allapattйa: De á io egeſſegőt adgya az ő io voltabul es irgalmaſſagabul á kiknek akaria: noha azzalis ſokan gonoz vegre elnek, es iob volna nemellyeknek, nem hog egeſſegők volt volna, de hogy ingyen ſoha ne zilettenek volna. Mert á io egeſſeg es é vilagй győnőrőſegős elet, neha az embert Iſtenről el feletközteti, es minden gonoſſagra rendőli azt, á mit Iſten az ő hala adaſara terőmtőt es adot volt. Ezenkeppen az betegſegis Iſtentől ereztetik gyakorta az emberre, vagy megalazaſnak es Reſerteſnek es binőktől valo megzuneſnek okaiert. It azert chyuda az Vr ISTEN iteleti. Ne melynek igaz hiti alhatatoſſagat pro-

ballya vese, mint á zent Iob betegsegeuel, nemellyeknek ismeg á nyomorusag altal, Isten hoz valo kezöletöt zörözt: nemellyekben ismeg á vetkeket emeztetí, mert mindent meltan vehetönk föl bineinkert az Istenteöl. Ne mellyeknek á betegseg á testi ellenyeknek el vegezesere adatik. Mert ez vilagi elet zarandoksag, es vagy eghesseg, vagy io zerenchye, vagy nyomorusgg, vagy öröm, de ezt el kelyhadnunk es Istenhöz kelly mennönk. Ezt adgya az Isten bezede elönkben. Azert ennij dolgokban az Oruos iol meg lassa, miben legyen hiuatallya á beteghöz, hog dolgaibanketöl ködö ne legyen, hanem tugya magat vigaztalnij IStennek zepes nömös vegezesiuel az emberek allapattya felöl: minem zidalmaz hatod azzal à io oruost, hauala mikor oruoslasa nem zolgal az beteghöz?

Az harmadikrul tudnij illik az Istenni bölchesegröl, eleget Prædikal az ISTEN igeie, es zolnak iambor egy hazi zolgak: kit minden iudözölendökröztyen embernek tudnij kely. De ez könyuoben en nem zollok mindönöstöl fogua arrul, hanem az Vr ISTEN ä menijben neköm engette á tudomanra valo ertelmet es az betegsegekellen valo oruossag tudasit az ö kegyelmeböl, arrul akarok zollanom: hogy Istenöm aiandekatis felebaratim elötte ki adgyam, es magamis ne talaltassam Istenöm

nek

nek azô io voltarul halaadatlan es feledekôn lennem, azert ne veztem Isten altal ez kônyuet, Eletnek kônyuenek, hogy elettyôk meg tartasat tanullyak az emberôk belôle, es velem ôzue halakat adgyanak ISTENNEK erôtte.

ISTENTEÖL KEGYELMET KIVAnok minden iambor kôrôztyen embernek .es alazatos zolgalatomat aŋanlom.

AZ emberek nem magokert terômtettenek. hanem hogy az ô elettyôkkél nagy sok embereknek zolgallyanak: es à minemô iolual az Isten zereti ôket. azt egy massal kôzôllyek.

MIkor azert errôl gondokodnam, es eszômben forgatnam az emberi eletnek rôuid voltat, es aztis eszômben veuen, hogy á halal embôrôknek zemelyet nem nezi, sem az inneppel nem gondol, hanem mindônkor el iar az ô dolgabar[illegible]tam az czenterimben az emberek tetemit, [illegible] meg nem ismertem kôzzôlôk mellŋk volt á kazdages á zegeny, azt sem, ha zep termetô auagyrut volt es michyoda nemzetbôl valo, sem azthogy míchyoda halallal es betegseggel holt meg.

Mihelt azert eſzőmben iuta á halal, hogy ſem mit nem gondol, ſem nem keduez ſenkinek, es hogy ennekemis ollyanná kely lennem, azonnal meg zomorodtam es meg alaztam magamat.

Azert haſonlatos embernek eleti á folyo vizhőz, mint hogy á mi egyzer el megyen, ſoha az iſmeg tőbbe vizha nem foly. Azonkeppen az ember holot egyzer el mulik, tőbbe iſmeg hatra nem varando. Az halal kőzönſegős az iffiaknak mint zinten az venőknek, mert mennél touab él az ember, annal kőzelb á venſeghőz es á halalhoz. Oh thi elő emberek, tekinchétők á hallottakra es vegyetők peldat ő rolok, hogy őkis voltanak ollyan ia ro emberek á mint thij vadtok, es tijs leztők ollyanokká mint ők. Azert illik kőrőztyen embernek naponként eletit meg iobbitanij es meg ternij, mert ith vagyon ideie es helye az őrők eletnek. talalaſanak á ki ith ez vilagon zent eletőt nem keres, es zent ſegős dolgokban nem foglalatos, ſem nem akaria magat foglalnij, á mennyeknek orzagaban ſem lezőn ſzente az [illegible]an.

Ezokaiert erre valo gondolatomban, hogy az ISTENN aiandekit á kik nalam vannak ki ielőnchém, á kikkel engőmet zeretőt es meg aiandekozot, iollehet kogy en az Vr Iſtennek egy zegeny nyomurult tőrőmtőt allattya vagyok, nem iſmerők

merők semmit ollyat magamban, á kiuel egyeb kő-
rőztyen embőrőket fölyől mulnek, vgyan nemis di-
chekődhetőm á magamèual, hanem Isten aiandeka-
ual mert magam sem vagyok magame, hanem az Is-
stené, azt iol tudom hogy kőrőztyen vagyok es vala
miben vagyok. Az vr ISTENNEK malazttia altal
vagiok, az Isten aiandekat magamenak nem tu lai-
dónitom, vgyan chyak azt kiuantam minden ele-
tőmben az VRTVL, hogy nekem föl fualkodot
ziuet ne adgyon, hanem tartana meg az ő igaz ismé-
retiben, es á lelki egy igyősegben: es hogy kazdag
sagot se adgyon olliant ä kíjert ő zent fölseget el fe-
leñtenem es chyak é vilagñ elethőz ragazkodnam,
hanem oltalmazzon telhetetlen fősuenysegtől. Sze-
genysegőt se haborusagot ne adgyon á kiuel az ő
zent neuet meg bantanam, hanem lelki bőlchyese-
gőt es az ő zent neue dichereti zerint valo minden
napi eletőt. Kit ennekem az VR ISTEN megis
engedőtt, es meg annakfölőtte olly szőmely zerint
valo malaztyaualis zeretőt, kogy sok embercknek
eletire Es egességere zolgalhatok tudomanyom
mal, á melyben nagy sok időmet es nyughatatlan
munkamat helyhőztettem, kit ennem magam szor-
galmatossaga altal. Isten malaztyabul talaltam.

Azert hogy minden zorgalmatos munkaim es
emb őrőknek valo haznalatom az en ki multom va-
tan el ne vezzőn az embőrők közzől, es az Embe-

rek dichernek az Vr Istent erőtte. á kiknek elettyekre haznalando az en keues tudomanyom: im holtom előt á kiuel az VrIsten engőmet zeretőt az ő io voltabul ki nijlatkoztatom, es mindőnőknek á kik embőrőknek Isten vtan haznalnij kiuannak tudtokra adom, hogy en meg menchyem magamat á nagy bijro előt, hogy nem chyak az en magam haznalattyat kerestem, hanem az en tudomannyomat kőzre adtam. Vegyetők azert io neuőn tőlem es mikor haznaltok ez oruossaggal egy masnak, adgyatok halat az vr Istennek erte, ha kedig az Isten altal iob bat talaltok. nem ellenzőm, nem ollyuagyok ki á ma sét iregyle nem, hanem még az en magametis mindeneknek hazna lattyokra ki adom. Thouaba. vgy haznal minden oruossag, ha az Vr Isten á fő oruos lezőn segitseg, kit entőle remenlek es tartok: Thijs ha őtet hiuangyatok segitsegtőkre, mind ez tudomanybul tanult oruossaggal es mind á magatokeual vgy elhettők es haznal hattok felebaratotoknak epőletire es gyogyulasara:

Azonnis kerlek hogy ez en keues munkamatne ragalmazzatok, hanem keduellitők, hadgyatok beket nekij, senkire erőuel nem kőtőm, munkamnak aiandekozasat az r Istentől varom, ki ennekőm beusegőssen meg fizet, mert ioltudgya hogy az ő felel

meből

mebôl es az attyafiuñ zeretetbôl inditattam ezôkre, Iſten legyen veletôk. Kolt ſopront Zent Iacab hananak 16. napian 1588.

Szigethñ Francouith Gergely Doctor
á ti attyatok ſia ISTENBEN.

EZ TVDOMANY EREDETINEK NñLVAN VALO meg mutataſa es talaſa.

A

MInden iambor kôrôztyen embernek igaſſagot mondok, honnet inditattam ez dologra, tudom hogy Iſten altal vagyon minden io az emberek ben ezt kedig vgyan e zôn iel es á magam chyelekôdeti meg mutatta, ionak es haznalatoſnak Iſten altal lennñ.

Mikor volnek hetet fél eztendôs gyermek, almot latók, de az alom Iſtentôl vala, es almomban egy konyuet talalek, es reggel mikor à megmutatot helyre menek, ot talalam á kônyuet, mely kônyu peldazta vgyan ezôn tudomant ielôn valonak lennñ: es nem chyak alom zerint, de vgyan bizonyaban es valokeppen ie[illegible]tte. hogy elôzôr az Iſtenuek

nek zent igeienek halgataſa altal ötet meg iſmernem annakutanna vgyan ezön tudomanynak gyakorlaſaual, Iſten ſegetſegeböl kör betegeknek haznalnek, meg vigaztalaſokra, kiböl ö zent fölſegedtchertteſſek.

Iſmeg maſodzor, mikor volnek tizön öt ezendös, es á mezön nyugodnam (mert lopaztor valek) egy Ihar fanak arnyekaban az ſzala vize mellet, el zunnyaduan, föl költetém hörtelen, es föltek intuen hogy meg latnam kichyoda volna á ki föl ſerkentöt volt, de ſenkit teſti abrazatban nem latek; De azt bizonnyal tudom vala, hogy á menyey Vrnak hiu zolgaj közzöl volna. Iſmeg vizha elömben tekintek, hát egykigyo vagyon elöttem, ki zaiamban akart iönnij.

Melly kigyo iedzi es peldazza á pokol beli ördögöt, ki iol tudgya vala á minemö dolgokban foglalnam magamat, mely az Vrtul vala engedue. Azonkeppen azert, vagyon az ISTEN hiuejnek mindenkor orizö Angyalok, de az hitetlenöknek ninchen. Thouaba az vtan egy keues vartatua vgyan azon helyen ilök vala, es á kigyo iſmeg elö iöt vala.

Vegre iſmeg harmadzer, mikor harminez egy eztendös volnek, almot latek, de azis Iſtenteöl vala, es azegh meg nijlatkozek nap niugat felöl mint

egy

egy aitto, es latek két embert, mellyek terdre esuen imadkoznak vala: Az két ember kedig, á kik az Istennek szeki elöt terden alua könyörögnek vala, azt hizem hogy á köröztyenü gyüleközet abrazattyat viselik, á kiknek könyörgesök ISTEN eleiben vitetik, az ö zent Angyalinak zolgaltatasok altal. Nüluan hizöm hogy igy minden igaz sziubol valo fohazkodasok Isten heöz iutnak, es kegyelmessen meghalgattya öket.

Az töb ielöneseket, mellyeket lattam, mind elö nem zamlalom, mert á sok dolog volna, chyak azt mondom hog ISTEN adgya á io indulatokat: á mikeppen hogy Iosephnekis Istentöl vala az alom, es á iora valo indulat. Mastis azon Isten vagyon, nem kisseb az ö Istenni hatalma minden ionak meg adasara, á mint regenten Iosephel chyeleködöt es á töb hiuekel, ez vallasa á köröztyen embernek mastis, de á hitetlennek nem. En erre é tudomannyra Istenteöl ö magatul eröuel vonyattam, iol lehet hogy nem kely alomnak hinnü, hanem chyak az egy Istennek á kitöl minden iok zarmaznak: es hogy annak hatalma vagyon mindönökre, á kinek mikeppen akar ualamit adnü. Az mikeppen á Fázokasnak zabadsaga vagyon az ö tudomanya es mestersege zerint sok fele formara chinalnü edent á sarbul, nemellyet mazoson, nemellyet pa-

razton, zabad vele ha meg aranyozzais: Azonkeppen á io Isten zabad az ôueuel, á kit lelki bôlchéseggel es io elmeuel akar meg ekôsitenij á kik tôle io lelki ismerettel kôuetik azoknak adatik. Lám Christus vrunk ziletesеis, nem á Pilatusnak es Herodesnek, sem Caiphasnak auagy az iras tudoknak ielônt volt meg, hanem az egy igyô paztoroknak. Minden iok azert ISTEN altal vannak, á ki nagyob minden teremtet allatoknál es áki ez igeknek zerzesere es magyarazattyara meg tanijtot engemet Iollehet hogy voltanak affele emberek á kik azt mondottak, hogy ôkis lattanak almot. lehet hogy lattanak, de talan azert semmi io es haznos lattattya nem volt az ô álom latasoknak, de az enijmnek vagyon: mert igy volt Istennek kedues akarattya hog nem deaksag altal akarta az en tudomanyom ki nij latkoztatasat, ezokaiert hogy hatalmát raitam ielônchye.

De azt velem hogy iregylettek az ollyan emberek, hogy engemet az Isten lelki kazdagsaggal zeretôt es meg aiandekozot mind á hiuekkel egyetemben, nem el mulando kazdagsaggal mert nemel ember azt akarná hogy ha Isten effele tudomant neki nem adot bator másnak seadta vona. Azert az ollyán alom latas mely Istenteôl vagyon es az ô neue dicheretire, es sok embereknek lelki s-testi vigazta

lasok

10
Her

B

M. T. A. KÖNYVTÁRA

lasokra, igen io. Mert eggijk rendbeli alom Istenteöl vagyon, igen ritka es nem mindönnek adatik. Masodik az ördögnek alnoksagabul tamad. Az harmad rendbeli almok termezetböl zarmaznak.

Sok Nagysagos es kegyelmes, hatalmas neuek vannak az emberek közöt ez vilagon: De minden adhato chyak az egy ISTEN.

FRANCOVITH

GERGELY DOCTOR CZIMERE es minden köröztyen embereke.

INuocat hic Dominũ genibus flexis, prece blanda
Et reddit magno vota stupenda DEO.
A tergo Gabriel solando cui famulatur,
Atq; regit iussis conscia corda Dei.
Cœlitus apparet sancti spiraminis aura,
Quæ mentem accendit luminis igne Dei.
Effigie tali vult exornarier author
Vt tribuat vitæ munia cuncta DEO.

FRANCOVITH GERGELY DOctor alazatos könyörgese az Vr Istenhöz.

C

IRgalmaſſagnak Kutfeie es ISTENE, mindőnők te tőled ſignek, te vagy terémtő es io teuő, te aiandekod valami io vagyon az emberben, nalad nekil ſemmi nem egyeb az ember, hanem chyak bin, halakat adok en te neked kegyelmes zent attyam á te nagy veghetetlen irgalmaſſagodert, es velem valo io tetemenń dert, hogy meltatlan voltomert irgalmaſſagodat adtad. Mert te en velem zegeny zolgaddal zantalan iokat chyelekődtel erőtlen hitőmet meg epeitetted az te zemelyedre teremtettel, zent fiad altal meg valtottal, á kőrőzt vizben vńjonnan ziltel, zent lelkőd altal fől neueltél, az te zerető zent fiadat á mń vrunk Ieſus Chriſtust velem meg iſmertetted es az őrők eletnek vallaſaban meg bńzonyoſitottál: mēg annak főlőtte, teſti es lelki zantalan iokkal meg aiandekoztal, egeſſeggel, èp ertelemmel es tudomanyal es fele baratimnak epuletire válo tudomannak zolgalatyaual. Mellyekert mind ezőkert en te nekőd veghetetlen valo hala adaſokkal es dichyeretőkkel tartozom, iſmerőm VRAM á te io tetemenńdet nalam, dicherteſſek mind őrőkke az te zentſegős neued, bird ez en lelkőmet, igazgasd eletőmet es vtańmat, hogy te nekőd elheſſek es á te io tetemenńdről ſoha el ne feletkőzheſſem. Kerlek zerelmes zent attyam á te fiadnak az Chriſtuſnak altala,

adgyen

agy ennekem olly lelket kiben chyak te rulad gondolkod hassam, â te bezedöd legyen az en vezeröm es minden munkam vgy igazgattassek hogy zent neuednek dichêretire legyen, á te körözteni gyöleközetödnek epöletire es felebaratimnak haznalattyokra. Segely meg engemet, vegy zömely zerint valo keduedben, á mint regönten á Prophetakat, Patriarchacat es á zent Aposstolokat vezerletted es oktattad. Adgy zent lelköt es minden igyeközetimet es cheleködetimet á te kedues akaratod zerint igazgasd, hog meg ismeriem arrul hogy nekem gonduiselöm es eltetö Istenem vagy es az en idösségöm á te oltalmad altal vagyon: ne adgy nekem Vram ISTEN keuely es felsualkodot ziuet, tauoztassek el en tölem minden heiaban valo gondolat, adgyad hogy chyak tegödet dichyerielek es á te bezedidröl gondolkodgyam. Az te zeretö zent fiadban á Christus Iesusban tellyes buzgo ziuel bizhassam, hozza ragazkodhassam, es te legy az en Istenöm, az mi kedues te neköd, azt chyeleködgyed en velem es felebaratimmal, ald meg munkamat, hog legyen te zent felsegednek neue dichéretire, lelkemnek idösségere es felebaratimnak haznalattyokra.

Azonnis kerlek kegyelmes zent attyam nehadgy engömet á te zent fiadtul el zakadnom, hanem hogy mind ki multomig az igaz hitnek valasaban

meg maradgyak, es á te zent Angyalid őrizettiuel kőrnyől veteſſem, es ezelet vtan az te zined eleiben viteſſem: az őrők eletnek Coronaiat az te kegyelmes kezedből el vegyem, es dicherielek az te zent angyaliddal, az CHRISTVS IESVSNAC altala, mind őrőkkől őrőkre, Amen.

AZ hitetlen embőrrel Iſtennek lelke nem lakozik. Voltanak kediglen olly erőtlenők es kichin hitőiek az emberek közőt, á kik az Iſten aiandekiban es tudomanyomban ketőlkődtenek en felőlem, es az ő magok tudatlanſagok hoz kipőſt iteltek, miuel hogy az Iſten aiandeka es á lelki bőlcheſeg nem minden embernél vagyon egy irant, ſem á iora valo ertelem es gondolat nem adatik mindőnőknek az Iſtennek lelke altal, hanem ch..k á kik kőuetik az Chriſtustol io lelki iſmerettel. Voltanak ollyakis á kik iregyſegből más ember talalmanyanak, mondtak az en kőnyuechkemet. az ő magok tudatlanſagokhoz kepőſt .es hogy á kőnyu zerzes Deakſag nekil nem lehet. De en azt mondom hogy az Iſten ollyan modon tud magyarul, mint zinten Deakul, ő minden fele nyelucknek ertő ie es tudoia ſ-meg adoia: Erről mondgya Vrunk zent Matthe Euangeliſtanak 11. rezeben: Az

időben

időben(vgymond) dicheretőt ten Iesus es ezt mond.i: Halakat adok te neked en menyei zent attyam, menynek es földnek Vra, hogy el titkoltad legyen ezőket azoktul, kik ez vilag zerint tudosoknak es bölcheknek neuet viselik, es meg ielöntötted az egy igőieknek, bizonnyal Attyam igy volt á te io akaratod. Rőuid zoual ezt monduan: Ez vilagű test zerint valo bölchek nem ernek á lelki bölchekkel. Mert á mi gondolhatatlan es lehetetlen volna é vilagi bölchéknel. az ollyan, dolog á lelki bölchéknél mind lehetsegős Isten altal, mert á lelki bölchek á lelki oscholaban tanulnak, zent lelőknek vezerlese altal:

Mert

Mert vala mellÿk embernek io ertelme es okossaga vagyon, az ollyan ember á valaztot Istenteöl á io tudom anyra nem az a ualaztot á kinek ninchen ertelme à io tudomanra. Söt az io embernek cak az ö maga io chèleködetÿs meg mutattya haznos voltat minden munkaban. Mert chak az Isten minden io ertelemnek, tudomanynak es bölchesegnek meg adoia. Az kinek kedig ninchen Istenteöl valami hiuatallya, valaminemö io tudomanynak valaztasara, ha el kezdÿs de veghez nem viheti. Mert az io tudomanyhoz chák az Isten á segitseg. Ismeg az gonoz tudomanynak az ördög segitö ie.

Es á kinek hanem volna valami hiuatallya az valaztasra, es à io tudomanynak ertelmere: mikeppen zörözhetne az ollyan ember ualami lelki dolgokat, kik embereknek haznossak volnanak, es az Isten neue dicheretire valok? Mert Isten vezerlese es valaztasa nekil, semmi iduössegös io nem lehet emböröktöl. Az mely zolgara kedig az ö Vra egy keues tiztöt bÿz, es ha abban hiuen es tekelletössen el iar, az vtan nagyob tiztel zeretÿ: Azonkeppen chéleközik az io Isten az ö hiueÿuel. Az igassagnak elegedendö bizonsaga vagyon ez könyuechkeben, körötztyen emberek elött: De az hitetlen poganoknak az igassag nem eleg. Bodog ember á ki az igaz hitnek vallasaban mind vegig meg marad,

mert

mert az ollyan lelki kazdagsaggal beuölködik örök ke. Mert az lelki kazdagsagot az Istennek igeiebol tanulhattyak es eszekben vehetik az emberek.

EZ vilagi kazdagsag kedig es minden szepseg, földből lőt, ismeg à föld meg emezti es azok naponkint egyetémben elmulandok az emberekkel. Dragab kediglen chak egy binősnekis Istenhöz valo terőlese minden ez vilagi kenchynel es kazdagsagnal, mely dolgon az Angyaloknak es mind á menyeij seregeknekis nagy örömök vagyon. Luc. 15.

Aldot legyen Vr ISTEN az te zentfegős neued mind örökke, hogy el nem titkoltad a te io akaratodat azoktul, kik é vilag zerint nagy emberek nek nem iteltetnek: hanem az egy igyöknek es tudatlanoknak ielöntötted meg, mert senkitől tanachot nem kerdez abban á kinek mit akarz adnij, minden adhato vagy es minden iok te altalad vannak, es az mij io lett, te nalad nekil nem lett.

VETEKÖDES.

AZ gyonas auagy Vr Vachyoraia zik seg az betegnek es az testi oruossagis illik az zent iras melle. Illik azert á kőröztyen embernek hogy e-

lőzőr Isten igeieuel oruoſollya es vigaztallya lelkét es ennek vtanna à teſti oruoſſag inkab haznalnekŋ. Mert àki az lelki eletőt adta, melly altal ő zentſőlſegét meg iſmeriők, vgyan azon Isten adta az teſti oruoſſagotis az embereknek epőlettyekre es haznokra. Igŋ azert zikſeg es illik az teſti oruoſſag á lelki oruoſſag melle. Fiuekben, fakban es egyeb rendbeli allatokban vagyon oruoſſag. En az Isten igeieben allando kinchét hattam felebaratŋmnak ez kőnyuechkeben, lelki es teſti vigaztalaſokra. Az lelki bőlchyeſeg nem iő á keuelyeknek gondolattyokbul, ſem á főlfualkodot embereknek elmeiekből, hanem chák. Iſtenteől adatik, mert nem ſzoktaak az draga illatot á gőnőſzedenben tennŋ.

Sok fele oſtorŋ vannak Istennek: azonkeppen iſmeg aiandekŋs ſok feleiek, lelki es teſti dolgokra valok, mellyekből mertek zerint ád, á kinek mit akar adnŋ. Mert chak te vagy VRAM ISTEN

ki meg vilagoſŋtod á te hiueŋdnek homalyos ziuőket es kemeny elmeiőket haŋtod az igaz vilagoſſagnak ertelmere es az io tudomanyra: mert á miképpen ſzemelyek es abrazattyok az embereknek nem egy arantvalo, hanem egy maſtul

ſtul kilömbözők. Ezenkeppen Mennÿ fő, annÿ ertelöm.

Nÿluan nem á ver ſem az teſt ielönti meg az ſo gaz bölchyeſegöt az embernek, hanem chák Iſtennek lelke chyeleközi.

AZ Tobzodas. rezegſeg, hazugſag es hamis elet, meg foztya à lelki bölchyeſegnek tudomanyatul az embereket.

EZ KÖVETKÖZ:

ENDÖ TABLA ORVOSSAGOK CZIMEre: es meg mutattya miböl chÿnaltam á köuetközendö oruoſſagokat: es minemö dolgokbul engette ISTEN ez vilagÿ termezet tudomanyat es emberek eleti taplalaſat.

D +

SERAPIVM kenyetnek hÿuatik, mellyet en magam chÿnaltam az emberek eletÿnek haznalattyara: es rendi igy köuetközik. Elözör Iſten vtan, meg mondom Mÿhaznaÿ vadnak.

1 AZ Peſtiſt meg kenyheted vele, es á ſebetis kötözhetöd vele, igön erleli es kiuonyza á merget, megis ehetik annÿt benne, mennÿtöt feier penz

meg nyomna: annal haznosb ha mindönoſtöl meg kenńk vele az erezködeſt es minden tagiait.

2. Az pokol vartis kenńi és kötözńi vele igen io.

3. Tuzes hidegleleſt, auagy á gyoytouantkenyheted vele, kiualt keppen az gyomrat es mellyet, ſöt a kar mńi fele hideg leles ellen igen haznal.

4. Hideg chyömört meg oruoſolhacz vele.

5: Kit az zegezes bant. auagy zńjufaias, meg kenyed es meg kennyebözik.

6. Hurut ellen mellyét es gyomrát io vele kenńi.

7. Az ki etelet es italat meg nem emeztheti es haan y, annak gyomrát vele kenńi haznos.

8. Az kit Arena bant, ott vele kenńi á holfańdallya, igen chyendeziti á faidalmat.

9. Colicarul es colica paſsiorul, haznos vele kenńi.

10. Seiatica betegſegöt vele kenyhecz.

11. Közuentis io vele kenńi.

12. Haſſa faio embert vele kenńi haznos.

13. Az kinek foga fań, há aduas, tizticha meg az öduát, az vtan kennyen ruhamohara ez kenyetben, tegye bele, es tarchya raita, kiuölis kennye meg az arant az orczaiat, haznos: kiualtkeppen ha fölyöl vezöt meg á fogh.

14. Kit az vörös gutta chyak egy felöl meg vtt, vńiontaban aztis vele kenńi haznos.

15. vizi

15. Vizi betegſegőt io vele kennij vijontaban, kiualtkeppen myg az maiaia es lepe meg nem véz: es égyeb rendbeli meg dagadozot betegſegeketis haznos vele kennij.

16. Az kinek gyomra meg véz, auagy etetes vagyon raita, egyek meg reggel ehera ez kenyetben fel latot, igen kinnyebeti á faidalmat, kiuőlis vele kennij á gyomrat igen io es haznos vijontaban, es ezt tizőn őtőd napig chèlekedgye.

17. Kinek inaij ha meg ſugoroznak, azokat vele kennij, meg epitij.

18. Az kinek valaminemő helyen chontya meg zegijk, Sőmőrtis es minden fele merges kelevenyeket es fakadekokat io vêle kennij.

19. Az kinek kezeit es labait á gőrch őzze vonnya io velle kennij, es kinek keze auagy laba ki menyől, aztis io velle kennij.

20. Az az zonyallatoknak Nadra betegſegeknek kenyéſere haznos.

21. Kinek raztya vagyon io vele kennij.

22. Sargaſagrul io vele kennij mellyét, gyomrát, haſſát.

23. Kinek torka faij auagy meg dagatt, meg kinnyebeti, ha meg kenijk velle kiuől es belől.

24. Fő faiaſt es fluxuſt vele kenij io, az homlokat es nyakàt.

25. Chyuz dagadaſt, auagy zent Antal tőzét, vőrős kőzvennekis hijuiak, haznos vele kennij.
26. Kit á Varaslo baioſok meg bantnak, aztis io vele kennij vijontaban.
27. Kinek hagy maz betegſege vagyon, mindőnőſtől vele meg kennij igen io.
28. Az ki valaminemő helyen magat meg egeti igen io vele kennij.
29. Tárlot vele kennij es kőtőznij, haznos, meg erleli.
30. Franczut vele kennij es kőtőznij. haſznal.
31. Turos labat vele kennij terdetől fogua alá, minden kőtőzeſőn, az vtan ruha mohara kennij, es vele kőtőznij á mergét ki ſziia, es az zőr feregnek ellene vagyon, mellyet vizes tetőnekis hinnak, ne mellynek egy előzőr megis fakadoz auagy meg vőrőſſől á kenyes vtan. de az nem gonoz iel.
32. Minden fele merges ſebeknek kőtőzeſere es kenyeſere, merges harapaſoknak es chipeſőknek chyendeziteſere haznalatos. Touaba valaminemő faijdalmak embőrőkőn tőrtinnek, belſők es kilſők azokatis ISTEN vtan haznalatos vele kennij.

En ez kenyetnek draga es haznalatos voltat mind elő nem zamlalhatom, hizem á kik nyaualyaiokban es betegſegekben meg proballyak meg erzik akkor haznalattyat, á kiknek Iſten oruoſſag al-

tal

tal akaria hogy legyen kennyebſegek es epőlettyek, ha illyen modon meg chynallyak egezzen, á mint ít meg vagyon irua.

AZ el vegezőt es vtolſo Ora ellen nem zollok. ISTEN az fő oruos, az ő ſegetſegeből haznal az oruoſſag, ved hozzad azert Iſten bizodalmabul es élly vele. Iollehet hogy en az okoſſagot vele eggyőt nem adhatom á meg chynalaſra, hanem kerie es kőueſſe azt az mennyeiń Vrtul az ki en nekemis engette. Ez mellet oruoſſag ítalokkalis igen zikſeg elńi á betcg embernek nyaualyaiaban, mert az ki az oruoſſag ítalt hozza nem akaria venńi, io modon oruoſolńi ſem tudgyak az ollyan betegőt.

SVMMA ZERINT chyak azoknak haznal az oruoſſag. kiknek Iſten ez vilagń elettyeket meg touab akaria halaztańi, es meg algya az oruoſſagnak ereiet az ő nyaualyaiokban. Ez kenyetnek ereie emberęknek minden teſtet es tagait altal hattya, de az ő ereie ninchen embernek artalmara, hanem epőletire vagyon es haznalattyara, ſőt

még á kichin gyermekétis zabadon kenyhetik vele, annak ſinch artalmara, hanem haznalattyara.

AZ

AZ SERAPIVMKE

NYETNEK IS TEN SEGET SEGEBÖL chijnalaſa, es minemő dolgokbul allyon es timporaltaſſek: illyen modon kő-uetkőzik.

AZ fiuek es győkerek á kik hozza zikőſők.

1. Eőregbik hezak győker leuele viragoſtul, kinek Deiakul neue Ariſtolochia rotunda fel funt.
2. Apro hezak győker leuele viragoſtul, Ariſtolochia longa. fel funt
3. Eőreg gauez győker leuele viragſtul fel funt
4. Apro gauez gyoker leuele viragoſtul. fel funt
5. Nagy lapu, hezag győkerő, zent Győrgy hauaban viragzik, annakis á győkere zedeſſek es leuele viragoſtul. fel funt
6. Maſik fele nagy lapu, annak nem hezag á győkere, annakis az győkere. fel funt
7. Kis lapu győkere, leuele, viragoſtul fel funt
8. Sarga kőkőrchén viraga fel funt
9. Főldi tők á ki az kertreis fől megyen, vőrős az győmőlche, annak á gyokere, leuele viragoſtul fel funt
10. Maſik fele főldi tők, azis fel foly á kertre, fekete

kete á gyömölché. Brionia, gyökereſtől leuele uiragya fel funt

11. Ezer io fiuenek gyökere, leuele viragoſtul, maior Centaurea fel funt

12. Feier tüskenek chak az gyökere, Centum Capita vel Bedeguar fel funt

13 Pyrito auagy hymer á ki az vezzöket altal öuedzy, vgy foly reiaiok: Smilax neue Vörös gyökerö fel funt

14 Szeek fiu viragia, Camomilla fel funt

15 Papafiu leuele Carduus benedictus fel funt

16 Momortica. gyömölchyöſtől s. leueleſtől f.fu:

17 Natragulya gyökere, Mandragora, ha mind az ket fele natragulia benne lezenis annal iob f. fu:

18 Kek lilium gyökere fel funt

19 Fekete bozzanak gyökere, leuele, viragoſtul f.f:

20 Kapotnak gyökere fel funt

21 Arua chyalan, Vrtica Criſpa fel funt

22 Alba benedicta leuele viragoſtul fel funt

23 Nadra fiue, Nepeta, viragoſtul fel funt

24 Chyombor auag közueny menta, pulegium leuele viragoſtul fel funt

25 Rozmalin fel funt

26 Fenyö mag törue, grana iuniperi fel funt

27 Tormentilla gyökere leueleſtől fel funt

28 Meteng auagy folyo fiu leuele viragoſtul f. fu:

Az fel funtos auagy tizen hat hat latos fiu es gyökér, huzon nyolcz, fele

29 Nŕjr fanak leuele, Betula fel funt

30 Haas fa viragya, Tíliæ flores fel funt

31 Iegőnye fa bimboia lat. 8

32 Aprobik ezer io fiu gyökere, leuele viragoſtul lat. 8

33 Eőregbek kigyo hagyma gyökere lat. 8

34 Szapora fiu leuele viragoſtul lat. 8

35 Farkas auagy Medue talp neuő fiunek gyökere leueleſtől lat. 8

56 Eőreg Satyrium gyökere viragoſtul lat. 8

37 Apro Satyrium gyökere viragoſtul lat. 8

38 Leueſticum gyökere lat. 8

39 Tapſus barbatus gyökere lat. 8

40 Bab leuelő fiunek gyökere leueleſtől lat. 8

41 Machyka fark neuő fiu lat. 8

42 Főld fiſti, fumus terræ. viragoſtul lat. 8

43 Chelidonia gyökere, leuele viragoſtul lat. 8

44 Zent györgy Viragia, lilium conuallium la. 8

45 Ronto fiu, Conſolida regia, leuele viragoſtul lat. 8

46 Kakas tarang, Cardiaca, ziu fiu viragoſtul la. 8

47 Főldi bozza gyökere lat. 8

48 Syderitis, tiztes fiu leuele viragoſtul lat. 8

49 Eőkőr nyelu gyökere, Bugloſsa lat. 8

50 Ará.

50. Arany győker, auagy Vad liliom lat. 8
51. Keő fiu, auagy Sarga gyopar lat. 8
52. Vad kender leuele viragostul, Cannabys agrestis lat. 8
53. Pip ki gabona kőzőt terőm, papauer syluestre lat. 8
54. Dizno kenyer győkere Arthanita, panis porcinus lat. 8
55. Aranyas papratz, Filix aurea lat. 8
56. Eőreg Sanicor győkere lat. 8
57 Fekete betonica, Bak fiu, leuele viragostul l: 8
58 Feier betonica győkere viragostul lat. 8
59. Eőreg borostyannak leuele, hedera lat. 8
60. Apro borostiannak leuele lat. 8
61. Chengő fiu leuele vyragosttul, hyppericum lat. 8
62. Eger fark, Millefolium leuele viragostul lat 8
63. Temondad fiu leuele viragostul lat. 8
64. Zent benedek fiue, semper viuum, sedum l: 8
65. Eb Capor Viragia lat. 8
66. Vtij fiu győkere leuelestől plantago lat. 8
67. Scordium leuele viragostul lat. 8
68. Chamedrys leuele viragostul lat. 8
69. Feier liliom győkere lat. 8
70. Euphrasia leuele viragostul lat. 8
71. Szep zőlő, kit eb zőlőnekis hijunak le: vir. la. 8

72. Czyprus leuele viragoſtul. lat 8
73. Apium gyökere es leuele. lat 8
74. Sallya leuele viragoſtul. lat 8
75. Fekete ökör fark gyökere viragoſtul lat 8
76. Eöregbik ökör fark gyökere viragoſtul lat 8
77. Apro boitorian, Agrimonia leuele viragoſtul. lat 8
78. Feier pözercze, marrubium album lat 8
79. Fekete pözercze, nigrum marrubium. lat 8
80. Sarkantyu virag leuele viragoſtul lat 8
81. Tijk hur. lat 8
82. Maiorana leuele viragoſtul, lat 8
83. Varadich, Tanacetum, leuele viragoſtul lat 8
84 Fordult fiu leuele viragoſtul. lat 8
85 Chyaba ire gyökere, lat 8
89. Fekete irom leuele viragoſtul lat 8
87. Barany irom leuele viragoſtul. lat 8
88. Spichinard. lat 8
89. Feier irom leuele viragoſtul. lat 8
90 Iſop leuele viragoſtul. lat 8
91 Komlo lat. 8
92 Atraczel gyökere Cinogloſſa lat. 8
93 Belend fiu leuele viragoſtul, Iuſqueanus la. 8
94 Eörruen gyöker, Enula campana lat. 8
95 Saas gyökere, ſarga viragu, Beka lilium lat. 8
96 Fechke fiu, hirundinaria, gyökere viragoſtul

ſtul lat. 8
97 SERAPIVM gyökere lat. 8
98 Eöregbik kigyo nyelu áki vizben terömm, leuele gyökereſtöl lat: 8
99 Approbik kigyo nyelu leuele lat. 8
100 Szaruas nyelu neuö fiu leuele lat. 8
101 Zent Lazlo kirali fiuenek gyökere. Gentiana lat. 8
102 Angelica gyökere az nagyobbike lat. 8
103 Gratia Dei neuö fiu leuele viragoſtul lat: 8
104 Eöreg balalicum gyokere lat. 8
105 Appro basalicum leuele viragoſtul lat. 8
106 Eöregbik chyalan leuele viragoſtul lat. 8
107 Feier malua gyökere lat. 8
108 Apro malua gyökere lat. 8
109 Cicoria gyökere lat. 8
110 Pimponia gyökere, leuele viragoſtul lat. 8
111. Mezeñ viola viragia lat. 8
112. Vörös viragu Centauria leuele viragoſtul lat: 8
113. Porczogo paſñt lat. 8
114. Vizi tök gyökere lat. 8
115. Fodor menta leuel viragoſtul lat. 8
116 Fekete menta leuele viragoſtul lat. 8
117 Kakuk fiu leuele viragoſtul lat. 8
118. Kigyo tarang leuele viragoſtul lat. 8
119. Sooſká gyökere, leuele viragoſtul lat. 8

129. Méh fiu leuele viragoſtul lat. 8
121. Feḱete gyopar leuele viragoſtul lat. 8
122. Farkas alma győkere, leuele viragoſtul lat. 8
123. Alḱaḱendi, ḱi pap monyanaḱ mondatik léuele viragoſtul lat. 8

Az nńolcz latos fiueḱ es győḱerek őt heian zaz feleḱ

Ha bőńt máas auagy zent Győrgy hauaban el kőzdőd az győḱereḱnek esfiueḱnek zedeſet, el vegezheted mind zent hoban: De az fiueket es győḱereḱet vizben meg ne moſſad, hanem chyak ruhaual tőrőld el az Sariát ruloḱ, mert á viz elvezń az ereieḱet. Es á mellńḱ győḱerneḱ á belſő reze faas, azt el veſd. Az fiunek á gyenge zaratis bele tőrhētőd de az faaſſat el veſd. Ha chák egy fele giőḱeret fől aſſodis, auag fiuet fől zaḱaztaz mikor ereieben vagyon chyak annaḱis nagy hazna vagyon, Menńuel inḱab mikor ennń ſoḱaſag eggyőt vagyon mertéḱ zerint, nagyob hazna es ereie vagyon?

Im elődben adom megis es meg tanńtlaḱ reia miḱeppen ḱely meg chńnalnod az Serapium ḱenyetőt: ḱet ḱeppennis chńnalhatod meg.

Eggńḱ keppen imigń: Hogy miḱor á fiueḱ viragoznń kezdneḱ, mind győḱereſtől. leueleſtől, viragoſtul zedgyed es vgy tőrd őzue á haiaḱ-

ḱal

kal, az fél funtos fiueknek es gyökereknek fele reze a gyökere legyen, azaz, nyolcz lattya: Nyolcz latos fiueknekis fele reze gyökere legyen, azaz, negy latt.

Masik keppen ismeg illyen modon chinalhatod meg: Hogy mikor á fiuek gyöngen viragoznik kezdnek, es á fölsö rezekben vagyion az ereiek. akkor zedd chyak az fölsö rezeket es: tord özze az haiakkal. Az vtan ismeg akkor az gyökereket, mikor vizha megyen ereiek auagy mig kinem iö. De mégis mikor akkor zeded az fiueket, mikor ereiekben vannak az vtan á gyökereket, es vgy chinalod meg sokkal iob lezön. Hogy kedig az fiueknek mertekét illyen modon rendöltem, ez az oka: Hogy ISTEN altal mind az betegsegeknek termezetit es allapattyat meg ismertem, mind kediglen gyakorta valo zorgalmatos munkammal az fiuek allapattyatis ezemben vettem, kik meleg termizetöiek es zarazatok, kik kedig hideg es nedues termizetöiek es kik erösbek auagy gyengebbek, kik menni gradichban legyenek: es ahoz kepest kellyet meratekékre rendölnöm mikeppen özue temperaltatnanak, es ISTEN altall sok rendbeli betegsegek ellen az emberek epöletire haznalnanak. Ha kedig mind ezeknek á meg zamlalt fiueknek es gyöke

ökereknek, haiaknak es olaioknak. mindönöstöl e-
gezzen zeret nem tehetedis, ha chyak felenek a-
uagy harmad reznek tezedis zerèt es vgy chij-
nalod, alkolmatos lezön. De ha mindönöstöl ze-
rét tezed, draga es haznos oruossag lezön, em-
bereknek epöletire, chyak hogy meg lasd Isteni
felelemmel zed á fiueket. Az innep nap, nem
fiu zedesre valo, hanem ISTEN igeie tanusaga-
ra. Es az mellijk fiu melly holnapba virago-
zik es iob ereieben vagyon, abban zedessek io
Planeta alatt, es vgy temperaltassek egyöue, á
D mint ez vtan meg tanijtlak reia. E
Ez meg zamlalt fiueket es gyökereket elegijch
es törd ozze imez köuet közendö haijakkal.

1.	Eb borz, auagy dizno borz haij	ket funt
2.	Nyul hai	ket. funt
3.	Erdei Machka hai	funt 2.
4.	Erdei dizno hai	funt 1. lat 2.
5	Zarruas faggyu	funt 1.
6.	Golya hái	funt 1.
7.	Irge hái	funt 1.
8.	Sillö halnak hâija	fel funt
9.	Farkas hái	fel funt
10.	Roka hái	fel funt
11.	kappan hái	fel funt
12.	Fijr hái	fel funt

13. Tö

13. Tőuiskes borz haſŋ lat. 8
14. Hodnak háia lat. 8
15. Vidra hái lat. 8
16. Chyuka hal hái lat. 8

De előzőr mindenik fele haiat megoluazd es meg ziried. Az vtan meeried meg mindeniket, tőlch őzze egy edenben mindnyaiokat, hogy legyenek kezőn nalad: ezek e haiak teznek mindőnőſtől fogua, tizőn negy funtot es kilencz latot. Mindőnőſtől tezőn ſumma zerint á miŋ ehez zikſegős es hozza valo zaz hetuen kettőt.

Ezekből az haiakbul mery à fel funtos fivhőz es győkerhez, mikor tőrniŋ akarod az haiakkal őzze, hat lat haiat: az nyocz latos fiu hőz es győkerhez méry harom lat haiat, es tőrd őzze á fiueket es győkereket az háiakkal az vtan ragd egy őreg fazekban á háiakkal őzze tőrőt fiueket es győkereket viragoſtul. Es gyuriad minden napon, mind addig mig nem mind eggyőt leznek ezek, ez meg neuezet es zamlalt fiuek es győkerek á haŋakkal. Az vtan mikoron el vegezed, es mind őzze zeded, mert enniŋ fiueket nem talalhacz egy holnapba auagy kettőben, hanem egy más vtan mikor az ő ideiek vagyon. Mikoron azert mind eggyőt leznek es ki akarod fachyarniŋ. ragd egy vas fazekban es tőlch negy funt tehen ganeŋ vizet rea. de pinkősd

hauaban eghessed az tehen ganeñ vizet zep tiztan. Az vtan ismeg az tőb leue legyen Bijs alma vize mindőnőstől de á Bijs almát meg kely tőrnij es fachárnij es annak chák á tizta higiat kely rea tőlteny à menyből gondolod hogy ki facharhatod az syriat, es chák annijra hevich meg hogy á kezed el tirhesse, paras zennél, de az lángh ne erie, az vtan ragd, Sachkoban, vij vazonybul chijnalt legyen es fachard ki keuesenkint medenczeben. Mikoron mind ki fackyarod az sonkolyarul, az vtan ismeg oluazd meg, szurd szita altal á tizta kenyetőt, had hidegollyőn meg az syria, es zed el az főlit maas tizta medenczeben. az az, syriat, mint egy Popiomnak ollyan modon, de az vizeben kőzőtte ne maragyon: az vtan ezeket ez olaiokat tőlch á tizta kenyet kőziben, de az előt legyenek kezőn nalad az olaiok.

1. Tikmony zék olai lat 12
2. Barazk mag olai lat 6
3. Belend mag olai lat 6
4. Len mag olai let 5
5. Vad kender mag olai lat 5
6. Főldi bozza mag olai lat 5
7. Faij bozza mág olai lat 5
8. Főldi tők á kinek vőrős győmőlche vagyon annak az maguanak olaia. lat 5

9. Ma-

9. Masik fele földi tők, kinek gyömölche fekete lat 5
annakis az maguanak olaia lat 5
10. Dinnye mag olaia lat 5

Ezek az Viragok.

1. Zek siu viragia fél lat
2. Ezer io siu viragia fel lat
3. Parragíj Rosa viragia fel lat
4. Sallya viragia fel lat
5. Pápa siue viragia fel lat
6. Chyengő siu viragia fel lat
7. Alba benedicta viragia fel lat
8. Belend siu viragia fél lat
9. Zent Ianos siue viragia fel lat
10. Leuendula viragia fel lat
11. Spichinard viragia fel lat
12. Feier liliomnak sarga szeékia fel lat
13. Centaurea vörös viragia fel lat
14. Maiorana mikor viragzik fel lat
15. Szeek siu viragia, Camomilla fel lat
16. Chyombor viragia, Pulegium fel lat
17. Io fele Safrany fel lat
18. Rosmarin fel lat
19. Momortica gyömölche fel lat
20. Fenyő mag törue. fel lat

Ez viragokat á momortecaual, fenyő maggal es Saffranyal egyetemben, hand ezekben az tiz fele olaiok közíben es tarch vero fenyeen harmad napig, az vtan tedd el hogy allyon kezőn nalad, es ſzird el az olaiat rula. had higadgyonmeg az tizta olaia es tőlch az tizta kenyet közíben. Az vtan ragd medenczeben az kenetet, vagy olly vas fazekban kibe mindönöſtől bele feriőn, de onozot legyen á fazék. Es az vtan tőried fabul chýnalt bottal egy nap eſtig, es ragd az vtan olly edenben, ki onbul chynalt legyen, mert, az fa edénen altal megyen az ereie, es az rezedeny meg veztý. De az belend magua á ki az vizben ala ſzaal az io, é tőb magok eis. földibőzzaie, faý bozzaie, vőröshéio földi tők magia, maſik fékete héio földitők magia. Az dinnye magot, mikor meg tőröd meg ſzýtallyad, de aztőb magokat nem kely meg zital nýý. Es akkor kely zedný az magokat mikor iol meg érnek, az vtan, moſd iol meg, ſzarazd meg es tőrd meg, ollyan modon vedd olaiat, mint az kender magnak auagy dionak, mindeniknek Présben: az Tikmony ſzeek olaiat ved tiztán hogy Pýros legyen. Mikor el vegezed az olaiokat es meg chýnalod, mindnyaiokat tőlch iuegben, ha eggýkbe nem fer, hát maſikbais, es hand bele az viragokat, de az előt még eztendőuel legyenek kezőn nalad az olaiok.

Az

AZ BETEGSEGEKNEK TERMEZETIRÖRL valo tanusag.

EZ az kenyet á ky ISTEN vtan embereknek epőletire vagyon, ereknek es inaknak meg lagńtasara, mint zinten mikor à főld igen meg szárad, es á fiuek meg hiruadnak benne: De mikor mertekletős keppen valo essö eri szepen meg vńjulnak. Hasonlatos keppen ez kenyet vtan, meg indulnak es meg vńjulnak minden erek es inak.

De minden fele betegnek, etelehez es italahoz mertekletes keppen kely magat rendelnń es tartanń. Mert valaminemő etellel es italtal él az ember, az véris hasonlatos lezen hozza, ha az etel olyan á kiben merges neduesseg ninchen. az véris zep lezőn es az testnek kennyebsegere valo. De ha olly etel lezőn á kiben merges neduesseg lezőn, az testetis meg haboritya es meg mergesity, es igy kesőbre epul meg az emberi test. mert meg az eghesseges embernekis történńk chyőmőrlese es betegsege olly fele etel miat. Azonkeppen az kin á be-

tegſeg vagyon inkab ȯregbiti az betegſegȯt, ha valamij mergȯſitȯ etelt eſzik. Az ki á betegnek azȯ akarattya es kiuanſaga zerint ad neki minden fele etelt es italt. zinten vgy, chelekȯzik, mint az ki kèſt aád az gyermekenek kezeben, mely miat ſerelme tȯrtenhetik. Sok rendbeli dolgot kijuan az téſt, de nem lezȯn mindȯnik haznalattyara, hanem nemellyk inkab artalmara lezȯn. Mert az gyamor minden tagoknak annyok, azokayert hoġ minden etel es ital abban zarmazik es termezeti haſonlatos az forro vizhȯz melyre mikor hideg vizet tȯltijk meg ál az forraſtul. Ezenkeppen meeg az egeſſegbeli emberis mikor gyakorta ezik meg nem hadgya emeztetnij es meg forrany á gyomraban az elſȯ etelt es italt, hanem tȯbbet tȯlt reia, melybȯl ſok betegſegek kȯuetkȯznek es az erekis meg fualkodnak es mergeſednek az tobzodaſtul.

Es az oruoſſag igaz hitbȯl elȯ embert kijuan, a mint enis igaz hitbȯl chyelekȯd tem vele. Ez tudomannak kezdeti es aiandeka nem magamtul vagyon hanem Iſtenteȯl es chák ezkȯze vagyok az ISTENnek ez munkaban, ki ſok fele teremtet allatokban hagyot es engedet oruoſſaġot, hogy ezkȯz altal teſtben meg epȯllyenek az emberek.

Szerzeſim kȯzȯt nem volt nagyob gondom

es

es munkalkodaſom mint ez oruoſſaggal: mert elő-
zőr meg kellyet iſmernem az oruoſſagoknak es
fiueknek termezettyeket. Es az embereknek nia-
ualiaiokban az ollyan oruoſſag zőrzes io, ki az
betegſegeknek es oruoſſagoknak termezettyeket
tudgya es ő maga megis chſnallya az oruoſſagot,
es bizonyos haznalattyat tudgya az betegſege-
ken.

Dichèretős es igaz oruoſſag az ollyan, azert ne
zannyad vele valo faratſagodat es munkadat. Mert
kinnyeb neked meg chſnalnod, de ennekem ne-
hez volt meg zerzenem es fundalnom azt á mſ
az előt ſoha nem volt chſnalua. Azert neked ki-
nyeb meg chſnalnod á meg zerzőt dolgot. Az
ki nem iſmeri az fiueket es az tőb az oruoſſaghoz
valo dolgokat, tanullya attul, az ki iſmeri es tud-
gya. De ez kennyettel nem chak egyzer auagy
ketzer kely kenny, hanem egynſhanzer. Ha ke-
dig á faidalmat meg mozditya benne, azt gonoz-
ra ne vellyed, mert vagyon olly betegſeg kit egy
előzőr meg mozdit, kiualtkeppen á ki regi beteg-
ſeg.

Az ki az oruoslas tiztit akaria viſelnſ, annak
ISTEN felőnek kely lenny es mindenkor iozan e-
letőnek es titkoſnak.

Az labon valo ſebnek harom oka vagyon á

ki

ki meg nem epul. Eggik oka, á kinek zörferög vagyon á labában, auagy vizes tető es az heuseg, mig azt ki nem veztik belőle, addig meg nem epől. Masik oka ismeg. á kinek az chyontya meg vez es á meddig azt meg nem tiztityak es ki nem veztik belőle, addig az sem epől meg. Harmadik oka az gyomorbul es á nedues termizetből vagyon, az illyen gyogyulhatatlan, sőt ha meg gyogyulis, ki fakad es nem lezön allando: szinten ehez hasonlatossak az belső betegsegők „ mert vannak ollyak kik oruossaggal sokan ISTEN vtan meg epölnenek es eleit vehetnék io reia valogonduisselessel sok rendbeli betegsegeknek. Mert valami ereie az embernek meg fogyatkozik es el megyen betegsegeben, ismeg azt etellel es itallal Istennek segetsegeből helyere allapethattya. Deualami ereie buuaban es banattyaban meg fogyatkozik es el megyen az soha vizha nem mehet. Ismeg olliys vagyon hogy á kit igen el hadnak veznij, meg nem epől. Mert ha az betegseg az termizetet fölyől haladgya, az vtan az oruossagnak ereie nem ollyan haznos

Az gyomorbul valo gyogyulhatatlan seb a mint mondam iedzi es peldazza ez vilagbul valo ki mulast, hogy az ketteynek talalnak oruossagot. de az harmadiknak nem talaltatik. Mert az oruos

chák

chák annijbul zolgalhat az betegeknek á menij-
ből az ISTEN ő neki meg engette az tudomanra
valo ertelmet: Isten az epitő, az ember chák ezkőz
mind az oruossaggal őzue. Sőt mikor Christus
vrunk ez földőn iartis embersege zerint, akkor sem
minden beteg epőlt es gyogyult meg, hanem chak
á kik ő benne hittenek, nem az varaslo baiosok-
nak: Mastis chak azok epőlnek meg mind lelek-
ben es testben, á kik ő neki kőnyőrőgnek es ő ben-
ne biznak, es hogy az oruossagnak ereiet meg al-
gya az ő nyaualyaiokon, mert mastis azon Isten
vagyon á ki akkor epitőt. Ezenkeppen az Isten-
nek igeieis chák azoknak haznal. à kik bőchyullik
es vezik Isteni zeretettel es igaz hittel meg tartyak.

Azert nem az oruos Doctor annak oka à ki meg
nem epől, hanem nemelly ember ő maga oka, mert
á mit fogad Istennek nijaualyaiaban es az ő oruo-
sanak, be nem akaria tellyesitenij az ő meg mon-
dotta bezedét. Az Isten kediglen affele ember-
nek az ő alnok zijuenek gondolattyat altal lattya:
sőt ha meg kennyebőlis egy előzőr, megproballya
ha igyekőzik arra hogy eletit meg iobbichá. De
az vtan nagyob ostorat bochattya reia ha nem akar
meg ternij es meg bintet affele halaadatlan embert,
ki nem alhatatos az ő fogadasaban, es nem akar ar-

ra igyekőznij sem erőlkődnij hogy eletit meg iobbitana.

Vegyed hiu kőröztyen ember az ISTEN aiandekat es zolgaly az attyafiuij zeretetnek vele, mert minden io dolognak á vege attyafiuij zeretetre néz: kiből dichertessek az terőmtő Isten az ő zent fianak az CHRIstus IEsusnak altala.

KÖRÖZTYENI

INTES AZ VTAN KÖVETKÖZIK Pestisről valo ital.

Vgyan azon Francouith Gergely Doctor altal.

AZ fiueknek ereiekből es haznabul az VR ISTEN altal ki talaltatot: de igaz hitből zarmazot imadsaggal, kőnyőrgessel es zenuedéssel vegyek előzőr eleit, mint Ezechias kiraly, az vtan ellyenek az oruossaggal, illyen modon haznos.

Mert á kőröztyen ember az kőnyőrgessel touab kerheti ez vilagij eletit es meg maradasát az Isten-
saEi. 38. teől, mikeppen hogy Ezechias kiralijs kőnyőrgőt az Istennek es az ISTEN meg halgatta kőnyőrgeset,

ſet, es touab halaztotta az ő eletit ez vilagon tizon őt eztendőuel, moſtis azon Iſten vagyon á ki meg halgattya az ő hyueinek kőnyőrgeſőket. moſt ſem kiſſeb az ISTENNEK hatalma á mint regőnten volt á mi Attyaink ideieben. Ez vallaſa az kőrőztyen embernek mindenkor. Mikeppen hog hatalma vagyon az Iſtennek az gonoz embernek eletit meg rőuidetenj, es meg bintetnj az engedetlen es halaadatlan fiakat harmad es negyed izigh á mint az Tiz Parancholatban meg vagyon. Iſmeg vgyan azon hatalma vagyon arrais, hogy az hiu kőrőztyen embernek eletet meg hozzabithattya á kőnyőrges altal, ha még á halal tőmlőczenek arnyekaban volnais es meg algya minden iauajual.

De á kéreſt vgy kelly kernj kőrőztyen embernek ez Iſtenteől, hogy ha iduőſſegere vagyon es az Iſtennek neue dicheretire még touab valo eletinek meg maradaſa ez vilagon. Iollehet ſenkj az halalnak ellene nem alhat. Mert az Vr Iſten az ő markaban tartya embereknek eletit es chak az maga tanachabul vagyon, de kilőmb kilőmb okokert vét betegſeget reiaiok: kiket hogy oſtorozzon, nemellyeket iſmeg hogy az ő felelmere tanjchon, mert mikor az teſt erőtlen es zomoru, akkor iſmeg az lelek erős es őruendőz az Iſtenheőz: Sokakra azertis vét betegſeget hogy hodog oraiokat elő

hozza es é vilagñ zarandokſagokban valo ellyetőknek veget veſſőn, auagy hogy az gonozoknak kegyetlenſegőket es hamis elettyőket meg hatarozza es örők bintetesre veſſe.

Miuel hogy azert ebbeli titok tanachát az io Iſtennek ember meg nem tudhattya, es az oruoſſagot Iſten parancholta es zőrzette az embereknek zantalan haznalattyokra, azert nem illik embernek áz Vr Iſtenteől engedet iauait es á gyogulaſra valo oruoſſagot meg vtalnñ es vak merő keppen hatra vetnñ. En nem azon munkalkodtam az oruoſſagban, hogy az io ISTEN tanachában es vegezeſeben tartoztataſt tegyek, mert az ellen ſenkñ nem alhat, hanem inkab hogy az ő io kegyelmeſſegenek zolgallyak az embereknek haznalattyokra. Ha meg nem gyogyul ezen közben valaky, á mint hogy nem egynap zilettőnk, ſem mind egy nap mulnak ki ez vilagbul: engemet ſenki ne ragalmazon, ſekarhoztaſſon azzal, mert minden rendbeli tudomanyok réz zerint valok, ſemmi olly tekellétőſſeg é vilagban ninchñen á ki egy irant mindeneknek io lehetſőn. Azert haznal áz oruoſſag chák azoknak á kiknek áz fő oruos az Vr Iſten engedi: kiknek kedig nem engedy azzal ſem az en neuem es tudomanyom el nem vész, ſem az VR ISTEN io akarattya meg nem zőnik az emberektől.

tól. En az en oruoſſagimnak haznalattyokat nagy ſok embereken es en magamomnis meg iſmertem, á peſtisről, zegezeſről, hideg chyómórról es hideg leleſről: es á melly gyermeket az neheſſeg lóli, hahórtelen meg adgyak innya, meg nem órókózik raita. Ha kedig az ember minden napon elny akar vele mikor á dógletós idó vagyon, ígen haznos, vgymint hatmad rezént egy eziſt kalanban á mennń ferne, annńt igyek meg reguel es eſtue benne, tauoztattya az dógleletóſſegót es minden fele merget. Mert az emberi teſt es termezet ahoz tartya magat mindenkor, á mint az eghnek forgaſa es termezeti vagyon: mert á gonoz neduefſegból lezón ſok fele betegſeg. Az mikeppen hogy zokta az ember hazát meg fiſtólnń valamy zép zagu illattal es el tauoztattya á gonoz illatot: azonkeppen ez oruoſſag vtan az gonoz illat es neduefſeg el tauozik. Nehezkes azzonyallatokis zabadon elhetnek vele es meg ſhattyak valamikor akariak. Mert mind az egez teſtnek haznalattyara vagyon. Az mikor ember á Peſtiſt raita meg erzi, auagy meg fazlallya, mindiáraſt igya meg, ne varion kilencz orát raita, mert ha az mereg az ziuere megyón es egyeb tagańt el iarya, az vtan nem ollyan haznos, mert minden fele betegſegnek á mereg artalmas, mind belſó nyaualyak-

nak, à meddig annak eleñt nem vezik. hazontalan az oruoſſagnak ereie. Haſonlatos peldaia ez: Mint zinten á kinek haza meg gyulad, es ha mindiaraſt otany kezdi meg othattya, de ha hörtelen meg nem otya, még más hazis meg égh tőle. Ertelme: Azonkeppen az oruoſſaggal á meregnek eleit vehetik Iſten vtan es el othattyak: De ha igen el mergeſedik es meg gyökerezik á betegſeg benne, nehezen vehetik az vtan eleñt, mert még az ſebñs mig az heuſeg es á mereg benne vagyon addig meg nem epől ha oztan meg othattyak á merget, az vtan haznal az oruoſſagis.

Maſodik pelda iſmeg az embereknek betegſegő kről: Meeg mikor kilső tagañn ſebők törtennekis, ha be nem kőtőzik es á verét meg nem allattyak es ha mind ki hadgyak folnñ, abbulis ſokaknak halala történik, iollehet hogy az emberek azt zoktak mondany, hogy az Iſtennek akarattya nekől ſemmi nyaualya nem történhetik raitok, enisazt mondom hogy vgy vagyon, mert mindent az Iſten ő maga bochat io akarattyabul az hiuekre: á mikeppen Tobiaſrais bochátot volt oſtort io akarattyabul, proba keppen, az ollyan oſtort ſenkñ ne tulaidonichá gonoz történetnek lennñ, hanem az Iſten akarattyanak. de nemellyek iſmeg az ő magok gonoz kereſetñ á kik talallyak á veződelmet vak merő zofogadatlanſagok-

bul

bul, auagy az ördögnek ingerleseböl, mint Saul kiraly es Pharao ö magok kereſtek magoknak az gonoz vezödelmet az ö hitetlen zo fogadatlanſagokkal: es az illyen à gonoz törtinet, ez illyennek nem Iſten az oka, hanem az ö magok gonoſſa ga, es á iora valo gonduiſeletlenſegek miat lezön, iollehet az gonoz chêleködetſs Iſtennek tudtara vagyon de nem ö akarattya, mert az ISTEN á ionak io akaroia nem á gonoznak akaroia, hanem inkab tiltoia.

Ne mellyek azert aztis mongyak hogy az emberek nem vetköznenek ha Iſten nem akarna. En arra azt mondom hogy ISTEN á gonoſſagnak nem akaroia, hanem tiltya á gonozt es á iot parancholla, es proba képpen bochat oſtort az emberre. à mint zent Iobra, ez okaert, hogy meg ismerie az ember ö maga gyarlo voltat, hogy magatul erötlen es inkab haylandob á gonozra termezet zerint. Es ha iſtennek zolgale inkab auagy az ö maga teſtj kiuanſagynak es az ördög akarattyanak, ez az oka. Hanem igaz hitböl zarmazot imadſaggal, könyörgeſſel es zenuedeſſel vehetik eleit á körözt yen emberek, azzal tauozik el minden gonoz tölök. Az mikeppen Adamnak es Euanak parancholatot hagyot vala Iſten hogy á meg tiltot fanak gyömölchében ne ennenek, mert halal-

nak

nak halalaual halnanak meg. Az kediglen á bezed beis tellyesődôt volna, hogy tudny illik halalnak halalaual holtanak volna meg à meg tiltot fanak gyomölchyeből valo etelert: De miuel hogy az hatalmas es mindenhato ISTEN könyörőle az emberi nemzetőn, es nem nézé à bint, sem az emberi gyarlosagnak erőtlenseget, hanem az ő irgalmassagat es istenű meltosagat s hatalmat, azokon kik ôtet felik, tiztőlik es hozza ternek. Magara veue, az emberek nek bineit es kereszt fan meg

valtá az ő zent fianak az CHRIstus IESVSnak vere hullasaual. Ezenkeppen az io Isten minden hiueynek parancholatot es töruent adot eleikben, á kiből ôtet az vtannis meg ismerick, hog nem magoktul vannak es terömtettenek az emberek, hanem Isten vagyon á ki terömtötte ôket es mindeneket.

Igy köuetközik az oruossag ital.

Ezea

EZeket ez fiueket akkoron zedgyed mikor ereiekben vannak es à mikor viragoznij kezdnek, ha mellyket leuelestöl es viragostul akarod, zednij, mert akkor vagyon az ereiek: aztis meg lassad hogy io Planeta alat zedgyed es legyenek kezön nalad, de ha egyeb nem lehet benne zed akkor, mikor zikseged vagyon rea valamikor meg talalod á mellyl fiunek gyökere zikseg ez oruossaghoz, böyt más hoban auagy mind zent hauaban assad á gyökereket es vgy timperallyad az töb, zerzamokkal özze, mellyek ehez ziksegössek. Hogy ha kedig mindönöstöl fogua az gyökereket es fiueket meg nem talalhatnádis, ha bator chák az felenek auagy harmad rezenek tezed zeretis, io lezön: De ismeg hozza intezzed mertek zerint azbort es az eczetet es bisalma vizet, ha ázert mindönöstöl meg zerezheted es özue chijnalhatod az oruossagban, annal haznosb lezön az embereknek eletire. Azert ezek á fiuek az gyökerekkel egyetemben mindenik legy-

Ez harom harom lat, a Papa fiuetől meg valuan

1. Papa fiue leuéle lat 6
2. Cyprus lat 3
3. Spikinard lat 3
4. Lauendula lat 3
5. Isop lat 3
6. Kereztes ruta lat 3
7. Scordium lat 3
8. Ghamedrys lat 3
9. Rosmarin lat 3
10. Sallya lat 3
11. Meteng, masik neuõn, fõlyo fiu, bonch lat 3
12. Alba benedicta lat 3
13. Feier irõm lat 3
14. Chñombor lát 3
15. Maiorana lat 3
16. Eõrueny gyõker lat 3
17. Zent lazlo kiraly fiu gyõkere lat 3
18. Eõregbik ezer io fiu gyõkere lat 3
19. Fõldi bozza gyõkere lat 3
20. Fekete bozza gyõkere lat 3
21. Angelica gyõkere lat 3
22. Torma gyõkere lat 3
23. Fekete irõm gyõkere lat 3
24. Fekete õkõr fark gyõkere lat 3
25. Apium gyõkere leueleſtõl lat 3

26. Dio bél lat 3
27. Fighe tőrue lat 3
28. Himer győkere, maſik neuőn pirito, vőrős az győmőlche, es fől foly az fara, auagy tőuiskre, győnge es tőrekőn á győkere, ſmilax deákul. lat 3

EZ meg zamlalt fiueket es győkereket zed őzze nyerſen, mindenik feleben harom harom lat tőry, az vtan hogy meg tőrőd ragd egy fazekban es tőlch hét funt bort réa, negy funt eczetet, más fel funt bis alma vizet, de à bor es eczet io legyen, es az vtan keuerd meg, had allyon tizőn őtőd napig ollyan modon, de az fazek zaiat iol be chynallyad, hogy a z ereie ki ne mennyen, tizőn őtőd nap muluan, fachard ki az ſonkolyarul tizta ruha altal, es tőlch egy edenben az higiat, az vtan iſmeg tőry negy lat fenyő magot. neg lat chyaba fiu győkeret, vesd kőziben es keuerd meg. higadgyonle, ezt ki ne fachard belőle, hanem mind fottaig had allyon az viz fenekén. Mikor akarzbenne innya, az higiat merich el, es igy bizuaſt meg ihatod á te haznodra, de mertekkel legyen: Eőreg embernék elſő italban harom lat, Maſodikban kettő, harmadikban egy, mindennap illyen modon ellyen vele mikor à Peſtis raita vagyon ketzer napiaban eſtue es reggel; ha kedig tőbzer ádis

ez vizbōl napiaban innya, haznosb Gyermeknek elsō italban, más fél latot, az vtan eggyet, annakis minden nap illyen modon, estue es reggel. Eztendōs auagy ket eztendōs gyermeknek, fél latot annakis ollyan modon, Mikor ismeg szaraz fiuekbōl es gyōkerekbōl akarod meg chynalnij ezt az oruossagot, egy egy lat legyen mindenik fele gyōker, az Papa fiue is egy lat, kereztes ruta is egy lat, az tōb fiuekis ismeg fél lat legyen mindenik fèle - ákik chez az italhoz valok á mint it meg vagyon iruan. Es egy keuesse meg forrald az vtan ted ki hogy le higadgyon. De ha nyers fiuekbōl es gyōkerekbōl chijnalod meg. annalis iob lezen ez az oruossag, ki ennek à betegsegnek termezetire valo es ninchen embernek artalmara, hanem inkab az betegsegnek es meregnek el tauoztatasara vagyon: ha kedig keseru volna á mikor meg izza, vegyen ottan valami edōs izō allatot zaiabán es el mulattya á keserrōiet. Ninch mit tennij, á ki azt akaria, hogy ez oruossag haznallyon neki, hozza kely venny es elnij kely vele. Im Isten vtan az italokat el rendōltem, mennit kelly benne ōreg embernek es gyermeknek innya, de mikor meg isza, iol be kelly magat takarnij es kēt oraijg meg kely magat zenuedtetnij mind eteltōl italtol, ha touab lehetis tōle az zenuedes, annal

iob:

ſob: Mert ha akkor ezik auagy izik reia, meg ottya nala az oruoſſagnak ereiet es haznalattyat: Ez az oruoſſag á ſziuedről az meerget el tiztitya es tauoztattya, haſonlatos keppen mint az viz hogy kilső rutſagokat el moſſa. ez meg probalt es bizonyos oruoſſag, ély vele es agy halat Iſtennek. Mert vannak oly oruoſſagok es italok kik az embernek belső nyaualyaiat es betegſegét chyendezitik es á faidalombul gyogńtyák. Mint zinten kilső tagon valo ſebőtis zoktanak gyogitańń es kőtőznń: azonkeppen valamig az Betegis be veheti es meg ihattya az oruoſſagot, mind addig zikſeg neki adny, mert azt nem minden ember tudgya es iſmeri, mellyk betegſegben hall meg es mikor. ezert zikſeg taplalnń az oruoſſaggal. Vgyan ezen Peſtiſről valo oruoſſag italt, mikor fele rezeből akarod chńnalni, vgy mèried hogy tőb ne legyen harom funtnál az bor, az eczet harmadfel funt, az bis alma vize tizen negy latt.

Az mikor iſmeg harmad rezeből akarod meg chinalnń, ket funt legyen à bor, az eczetis nyolcz lat heian ket funt, az bis alma viz fél funt, az vtan iſmeg ozd el harom felé az ſiueket es győkereket, á fenyő maggal, diobellel, es á figetis vgy timperallyad őzue de az bis almat meg kely tőrnń es vgy kely ki fachyarnń az vizet.

Aprolek oruoſſagok.

AZ Carduus benedictuſnak kit maſik neuõn Papa fiuenek hiunak, võd vizet, az vtan iſmeg aſzald meg vgyan ezõn Papa fiuet es tõrd porá, es mery annyit á porában mennyit egy feier penz meg nyomna tõlch harom chyõp Spikinard olait, fenyõ mag olaytis harom chõppõt köziben, es vgyan ezen Papa fiuenek vizeben habard meg, add meg innya, ha kereztes ruta vizeben adodis meg innyá io, de harmad fel lat legyen az Papa fiue vize, az kereztes rutaéis anny legyen. Hideg chyõmõrrõlis vgyan illyen modon elny vele, io: mert á io oruoſſagnak ereie, haſonlatoskeppen altal hattya es el iarya az embernek minden tagait, mint zintén mikor à fõldbõl chynalt edenben olayt tõltnek, auagy valaminemõ egyeb rendbeli ſyros allatot, ezenkeppen (mondom) altal hattya es kiutteti az merget, melybõl Peſtis lenne, veritekkel es neduelſeggel, mert mikor hozza vezy az io oruoſſagot el tauoſztattya az dõgletõſſegõt, ha ideien él az io oruoſſaggal: mert az dõgõs neduelſegbõl ſok fele betegſeg lezõn.

De

De mikor á Peſtisről valo italokat meg iʒza, vgyan azon Serapium kennyettel mindiaraſt meg kennye ot, á hol erzi az Peſtiſt raita es minden tagait, az vtan iſmeg á Flaſtromotis azonnal reá kőſſe.

PESTISRÖLES

POKOL VARRVL VALO FLASTROM.

AZ berőknek gyenge gyökere á Ki nem faas, negy lat, Szapora fiu negy lat, Kender mag negy lat, Ezeket tőrd erőſſen őzue, negy lat, o haňal. az vtan kennyed ruhara, ted á Peſtisre es pokol varra minden nap ketzer, ha tőbzer kőtődis reá annal iob, ha feiet faydallya, vgyan ezen Flaſtromot kennyed ruhara, es kőſſek be á feietis vele. Iſmeg á kender mag olaiaual io meg kenny minden tagait, mikor az heuſeg raita vagyon.

Maſodik Peſtisről valo Flaſtrom.

Ket latt fekete maak, egy latt Fige, egy latt Kappan haay, tőrd erőſſen őzue, kend ruhara es tőd az Peſtisre.

Peſtis

Pestis ről valo oruossag ital.

Baccalauri két lat, feyer liliomnak sarga zeekí egy latt: ezeket hánd tizenket latt fa olay kőzíben. egy keuesse meg tőried az baccalaurit. az vtan ted verőfenyre, had eriek meg tizőn őt napig es ted el: Mikor az Pestis auagy mirigy vagyon valakin, egy ezist kalanba á menny ferne aggyanak annńt meg innya az higiaban.

Kűről valo oruossag ital.

AZ pőriet győkerestől leuelestől assad pinkesd auagy zent Iuan hauaban. es tiztich meg. de vizben meg ne mossad, az vtan meteld meg es tőrd iol meg, meg, vegyed vizét, á kit kű bant io innya benne, gyomor faiasrul es has faias rolis io innya. ket ezust kalanba amennń ferne estue es rőg vel.

Hurutrul valo oruossag ital.

AZ őruen győkeret aszald meg: az vtan főzd meg kenyer hey alatt, de egy lat legyen az őruen győkere zarazon, az bor egy funt legyen á kiben meg főződ, ezt igyad melegen hurutrul estue es reggel, etelreis inkab kezőrit. Az papa fiuetis meg főzny illyen modon, io elnń vele.

Az Celidonianak á vizet io innya Sargassagrul es szem faiasrulis io szemeben ereztenń

Az Nńr fanak leuelet tőrd meg nyersen. akar szarazon, főzd iol meg folyo vizben: kinek feie

zug

zug auagy zedőlőg, kőtőzd azzal be mindenőstől az feiet, igen haznos.

Vér hasrul valo oruosag.

Az fekete kakasnak az zuzzan auagy gyomran á ki hartya vagyon, azt vond le es aszald meg, az vtan tőrd meg porra, ad meg enny ket feier penz mennijt meg nyomna, estue es reguel tikmonyban.

Ismeg az vtan meg kely heueteny az kőuet es ruhaban kely takarny, arra kell rea ilny, hogy az iletire fől mennyen az meleg: Az hasara ismeg azon keppen á kőldőkere tegyek reia melegőn, ruha kőzőt.

Himlőről auag kaniarorol valo oruossag.

Asarga apro baraczk magvanak, vőgied olayat mől. Iyet tengőri baraczknak hiunak, es á papa fiuenek á vizeben agyad innya, egy ezust kalanba amenny ferne, ha kichin gyermőknek adod de á negyed reze abaraczk mag olaya legyőn a viz kőzőt, ha őregnek adod hat tőb legyen az oruossag ital, mindőn napon harom zőr negyed napig, es ha heuseg vagyon rayta, Io á soska vizet innya adny.

Ismeg himlőről auagy kanyarorol valo oruossag ital. Agiőngy zőmőt es kalarist őzue kel tőrny porra, es meg kel habarni papa fiuenek vizeben,

auagy kőröztös ruta vizbe egy feier penz a mennit meg nyomna annit kel meg innya egy italban porrul giermőknek, őreg embőrnek ket feier penz a mennit meg nyomna egy nap kętzer estue es reggel de tőb legyőn agyongy zőm tőrue a kalaris keueseb, borbays meg adhatod innya auagy kappan leueben vgyan ezőn oruossagot, ha siu vizeknek zőret nem tehetnéd de megis haznossab á papa siu vizebe es kőröztös rutacban meg innya de ket ezust kalannal legyen á viz a mellik feleben mėgh adod innya.

Pestisről is vgyan ezőn oruossag haznos meg innya.

Az chyukanak hayaual io gyermeknek á mellyet es gyomrat mellegen kenny mikor hurut, es á kezeynekis tenyeret, labaynakis két talpat io kenny.

Az feier liliomnak sarga zekŕt hand fa olay kőziben, io sebőt vele kőtny es keleuent.

Sooska vizet szem faiasrul bele ereszteny, es heusegről io innya.

Ismeg vér hasrul valo oruossag.

Lo soska, masik neuőn, vőrős koro auagy lorom, annak maguat tőrd meg, két feier penz mennŕt meg nyomna, aggyak meg enny tikmonyban ehéra, es akkor Iremről bort innya, igen haznos.

Fene-

Fenéről auagy rothadaſrul valo oruoſſag.

Sűsmeg kemenyőn huz tikmonyat, az vtan vőd el chák az feieret, hand tizta mazos fazekban auagy medenczeben, iſmeg nyolcz lat tèmſot tőry lagyan, veſd kőzíben es gyurd őzue á temſoual az tikmony feieret, de iol meg melegych az tikmony feieret, mint az kezed el tirheti, az vtan fachard ki egy ruha altal az vizet, march ruha mohat bele, es azt tőd á fenere, ha kedig lika vagyon az ſebnek, hat főchkendőuel erezd bele, ellyen modon meg allathatod, mijg az izeket el nem iarya az fene: ha kedig erősben akarod az vizét chynalnij, hat legyen az tem ſo hat latt, ket latt galiczkő.

Peſtisről valo oruoſſag.

Az papa fiuet meg aſzald es tőrd meg, méry annijt á poraban, mennijt egy feier penz meg nyomna es tikmonyban adgyak meg enny eſtue es reggel ehera, mikor az Peſtis raita vagyon.

Fumus terræ, maſik neuel főldi fiſt, ennek á vizet io innya raztrul, kiualtkeppen mikor vion taban lezen á razt emberen, eſtue es reggel, ket eziſt kalanban menny ferne, annijt igyek meg benne, borbannis io rula innya.

Az ſpikinard vizét io ſzegezeſről innya.

Koſzos főrről valo oruoſſag.

Az kőris fanak vizet vegyed, de földben kelly asny az fazekat, vgy kely vizet venny es azzal kely kenny: Ismeg vgyan azon koszos főrul io tikmonny szeek olaŋalis kenny, de előzőr á haiat el kely venny mindőnőstől. es minden nap keczer erős lugban meg kely mosny, az vtan kelly az oruossaggal kenny.

Pestisről valo oruossag.

Bacca lauri	lat 2
Myrrha	lat 2
Aloês,	lat 2
Zent lazlo király fiue győkere	lat 2
Fenyő mag	lat 2
Papa fiue	lat 2
Fekete őkőr farknak győkere	lat 2
Feier Irőmnek viragia leuelestől	lat 2
Angelica győkere	lat 2
Feier liliomnak sarga zeki	fél lat

Ezeket mindenőstől huz lat mezben meg kely egy keuesse forralnŋ, es á Pestisről io vele elny es meg enny egy bab szemnŋt estue es reguel, idő kőzbennis szaiaban hordozny benne.

Ismeg Pestisről valo oruossag.

Az himőrnek győkere, masik neuőn pŋrito, két latt á menny volna, tegye egy edenben, arrul igyanak minden etelre es időkőzbenis mikor az Pestis

va-

vagyon: iſmeg egy latott kőſſőn egy ruhaban benne es kőſſek az embernek á nyakára hogy mindenkor ott hordozza nala.

Nadrarul valo oruoſſag.

Auagy á hoſzam à mely aſzonyalaton meg al.

Bacca laurí	lat ·1
Nadra fiu	lat fél
Papa fiue	fel latnak a fele
Chyombor	lat fèl
Iſop	lat fel
Kanſſor	fel latnak á fele
Meteng	lat fel

Apro boroſtyan á ky az főldőn terről el, lat 1 Mikor niers fűbűl chinalod fel lat legyen mindőnik fiunek a fele, ha zaraz fel lat legyen.

Kőrőztos ruta lat fel. Ezeket feier borban meg kel főzny kenyer hey alat, azt kelly innya eſtue es reguel, időkőzbenis io melegen á mint el tirheti.

Vizi betegſegről.

Az dio fan ki taplo terőm meg kely főznń feier borban, fel lat papa fiuetis kely kőziben vetnń, iſmeg fel latt Camedryſt, annyra el kely kenyer hei alat főznń hogy felenyre el főyőn, azt kely innya, mikor vyontaban vagyon az betegſeg raita. Vgyan ezőn oruoſſag io eteteſről is.

Szem faiaſrul.

Az aloeſt tőrd meg tőlch roſa vizet reia es azt tőlch zőmeben.

Phthiſisről auagy ſzaraz hurutrul valo oruoſſag ital. Boriu maia egy funt. Sallya nyerſön egy funt. Iſop nyerſen egy funt. Ezeket mind az harmat egyőt meg kely apron vagdalny, az vtan más fel funt kechke teiet kely reia tőlteny es abban egy egez nap eſtig kely aztatnńj, az vtan maſod napon kely lombekban vizét venny es ennek az vizet kely innya két ezíſt kalanban az mennńj ferne eſtue es reguel idő kőzbennis ętel vtan.

Vgyan azon Phthiſisről valo oruoſſag ital.

Az őreg keregded repat meg kely vaynńj egy keueſſe belől, az vtan tegyenek czukaronkandiat bele, egy keues tőrőt Saffrantis chynaly kőziben, az vtan takariad vizes cziőpiu kőzze es fűſſek meg paras zénben, az vtan iſmeg fachariadmeg ruha kőzőt es annak az leuet io melegen kely innyá â mint el tirhety eſtue es reggel.

Raztrul valo oruoſſag.

AZ Retket meteld meg, de fekete retek legyen az fele, iſmeg fele, mas fele retek legyen. tőlch bort rea főzd meg kenyer hei alat, adgyak melegen innya, á mint el tirheti eſtue es reguel.

Fog faiaſrul valo oruoſſag.

AZ bogach koroban ky ferőg vagyon, még kely tőrnńj ennyhaniat es fogara kely tenny.

Iſmeg

Iſmeg maſodik oruoſſag fog faiaſrul, komlonak az gyökeret meg kely törny es az aduaban kely tenny.

Harmadik oruoſſag fog faiasrul.

AZ Bezterczei Zijlua fan á ki enyo terőm, tegyek, az fognak az aduaban.

Hurutrol valo oruoſſag.

Kechke teiet kely meg forralny, egy keues ſafrantis kely bele vetnij es vgy kely innya.

Vér haſrul valo haznos oruoſſag.

Huzon hét zem kőkent á ki nem ferges meg kely pőrkőlnij ſerpenyőben, negy latt mezben es azt enny melegen ehéra eſtue: keczer kely azt meg enny á kit egyzer meg pőrkől es mindenből mertekletős keppen kely elny, es vizet nem kelly innya rea, illyen modon haznos, de akkor kely az kőkent zedny mikor meg erik es el. kely tenny, hogy elő veheſſe mikoron zikſeg.

Hideg lelesről valo oruoſſag.

Chamedrys fiuet fel latot zarazon, meg kely fel funt borban főzny es azt kelli innya melegen mikor az hidegleles rea akar iőnny, de az előt iol meg zenuedtéſſe magat minden nemő eteltől es italtol, illyen modon haznos. Ha iſmeg mikor nyerſen akarod főzny az fiuet borban. chák harom lat legyen, Papa fiuetis egy keueſet kelly kőziben

ziben venny es azt kelly innya estue es reguel melegön, ket ezist kalanbán á menny ferne.

Közönsegös hideg lelesről.

Chák magatis á Papa fiuet io borban meg főzny es hideg lelesről melegen innya.

Pestisről is io innya vgyan ezön oruossagot, ha egy keues chamedryst vetnek közben.

× Feneről valo oruossag.

Arua chyalan	más fel lat
Vörös östör	más fel lat
Grisban	fel lat
Galiczkö	fel lat
Tem Soo	fel lat

Ezeket mindenyket meg kely törnj elözör es tizen nyolcz latt erös eczetben meg kely főzny de egy keueset apaggyon, az vtan ruhara kely kenny es vgy tegyek az fenere, meg allattya.

Heusegről valo haznos oruossag.

Leuesticum gyökere törue nyolcz lat, fel funt eczet, két tikmonnak chak à feieri. Eget bor, hat lat, az leuesticomot elözör iol meg kely törny, az vtan kely rea töltenj az eget bort es az eczetöt: az tikmony feierét meg kely gyurny az Léuesticum gyökereuel es az vtan ruha altal kely facharny, ismeg az

vtan

vtan hogy ki fachárod, hat lat kender mag olait kely kőziben tőlteny, es ezzel kely meg kenny á heuſeg ellen minden tagait, tetetől foguan talpig. Iſmeg az ſarga gyantat á kij az oluaſo ſzembennis vagyon. meg kell tőrnij poruì, es meg kelly innya egy keues borban kalanban haromzer egy màs vtan: ha ſoska vizben adgyak meg innya annal iob az heuſegről. Az ki á Peſtistől akaria magat oltalmaznij ideien mig éghesſege vagyon purgallyâ magat, az vtan iſmeg vagaſſon eret raita: Illyen modon io embernek hozza kezőlnij. minek előtte még az dőgleletős neduesſegel nem hattya az embernek minden tagayt. es mindenből mertekletős keppen elny io. Mert ollyan haznos az purgalas, mikor zikſege vagyon embernek rea, mikeppen hogy á kutnak fenekeről ki tiztityak az rutſagot es vy viz iő bele. Iſmeg ollyan artalmas vegtere az gyakorta valo purgalas à gyomornak, mint á ruhanak mikor moſſak es ſulyokkal verik. hogy azis idő nap előt meg zakadoz az gyakorta valo moſaſſal, es meg koczoſul auagy meg gyapiaſul.

Laurus olaial io kenny á kinek raztya vagyon, ot az arant á hol faydallya.

Neheſſegről valo oruoſſag.

Az hodnak monyaban tőrienek meg annyit, mennyit egy garas meg nyomna, es adgyak meg innya kőrőztős ruta vizeben.

Iob es haznosb megis annak oruoslasa, ki az betegsegek es oruossagok termezetit tudgia: Mert az termezetek allapattyat chak arrulis meg ismerheti es ézeben vehetij azember hogy nem mind egy arant vagyon. Mikeppen hogy mikor az ember meg fazik es meleget kiuan akkor á test. Azon keppen á melly betegseg heuseggel indul az embőrőn, hiuesitő oruossaggal vehetik eleit: Mikor ismeg hidegseggel indul az betegseg raita, akkor melegytő oruossaggal vehetik eleyt. De ha az hidegsegre ismeg hideg termezető oruossagot chynal artalmara lezőn á betegnek, ha ismeg az heusegre heu termezető oruossagot chynalnak azis artalom.

Neheſſegről valo oruoſſag ital.

Az zent győrgy viragat, kit győngy viragnak is hyunak, hand eget bor kőziben, tőd az verőfenre hád eriek meg, az vtan szirión el benne á viragarul, egy latt mennyit meg nyomna: Ismeg az Meduenek az epeiet egy arany mennyit meg nyomna, tőrd meg es vesd vgyan ezőn eget bor kőziben, kiben à zent győrgy viraga ázot, es á kit az neheſſeg bant, aggyanak hatczor egymas vtan innya.

Ke-

Kereztes ruta vizebennis io meg innya adny az Meduenek epeiet, mikor leli az neheſſeg.

Vgyan azon Meduenek epeie Peſtisrőlis io, egy bab ſzemnij á mennijt tenne. annijt meg tőrnij es kőrőztős ruta vizeben meg innya.

Az hollonak is epeiet io meg adnij innya kőrőztős ruta vizeben, kit az neheſſeg bant.

BETEGSEGEK

RÖL VALO TANVSAG.

Enyő magual chynalt etellel io akkor elny mikor az Peſtis auagy dögleletős idő vagon, iſmeg az őruen győkerről, es á dinnye ſzagu fiuról mellyet. Pimpinellanak hyunak io innya rola. Szaiaban is io hordoznij mind náp eſtig az őruen győkeret, auag az fekete őkőr fark finek győkeret az dögleletőſſeg ellen.

Az Peſtis auagy Mirigy harom modon indultatik az emberben: Az kinek á ſziűében erezkődik az ollyan gyogyulhatatlan, es nemelynek hirtelen lezen halalais az ollyantul. Iſmeg mas fő erekbe ys erezkődik, de ennek Iſten vtan hőrtelenſeggel á meddig az merög el nem futtya az ziuét es egeb tagait talaltatik oruoſſaga, ha hamarſagal ideien rea gondol.

Harmadik keppenis erezkődik az Pestis, de az nem halalos, mert chak főliől á bőr kőzőt valo erekben lezőn es indultatik: mellyet futoso mirigyneki̇s hiunak. Hasonlatos pelday ezők.

Mint zinten hogy az embernek kilső tagaiin olly gyenge helyőn tőrtenhetik sebe, hogy gyogulhatatlan es vtolso oraia tellyesődik be, olly helyőnis tőrtenhetik seb raita, hogy ha be nem kőtőzik ávagy veret meg nem allattyak, es mind ki hadgyak fólny, hogy abbulis halala tőrtenhetik auagy bennasaga es hozzu ideiglen valo betegsege: ha az io rea valo gonduiselessel eleit nem vezi̇ ideien. Az illyen seb ismeg peldaz affele mirigyet, kiből ISTEN vtan meg gyogulhatna ha ideien eleit venne. Mert az hozzu ideiglen valo betegseg auagy faidalom meg győtri az embert es meg rőuideti eletit.

Ez illyennek nem az Isten oka, hanem az ember ő maga es á rea valo gonduiseletlenseg, mert az vtan meg az ollyan oruossag sem fog raita io modon, sem nem haznal, á kiuel az előt meg gyogyult volna, ezokaiert. hogy á merőg el iarya minden tagait es meg győkerezik á betegseg benne, ha ideien nem gondol magara, mint zinten hogy kilső iozagat auagy valaminemő morhaiat elvezt

heti

heti az ember á reá valo gonduiſeletlenſeg miat. Mert nemellyek nagyobra bőchőllik marhaiokat es kazdagſagokat, hogy ſem egeſſegőket. Eſſele miat ſokaknak tőrtőnik halala es bennaſaga auag hozzu ideiglen valo betegſege.

Iſmeg olly helyőnis tőrtenhetik ſebe, hog chyont zakadasnekil vagyon es ninchen gyenge helyőn, es az illyen nem halalos ſeb: Peldazza az bőr kőzőt valo mirigyet, az illzen á kiből oruoſſag nekilismeg gyogyulna. Ebből minden ember meg tanulhattya es ezeben vehetű, hog mind az belső es kilső nyaualyak kozőt, vagyon olly ki el vegezőt ora: ollyis vagyon á kiből ſokan meg epőlnek Iſten vtan, ha ideien eleit vezik az oruoſſaggal. Iſmeg olly niaualyat es betegſegetis bochat az embőrre Iſten, melliből oruoſſag nekilis ki gyogyul: de azert arra valo kepőſt ſenkinek nem kelly az oruoſſagot meg vtalny es az nekil el hadny magat es azt mondanű, hogy nem tudgya mellyk betegſeg halalos auagy meg gyogyulhato, mert azt nem minden ember tudgya, hanem zikſeg az oruoſſagot mind addig be adnű az betegnek, valamig be ueheti es meg ihattya. Mert á kik az oruoſſagnak haznalattyat nem hizik, hitetlenſegnek iele, es az ollyanok az lelki tanuſagnak

haznalattyat ſem hihetik el ziuböl : mert az Iſten zörzötte az oruoſſagot embörökneк haznalattyokra. Söt lezön bennaſag, kezeben, lababan, zömeiben es egyeb rendbeli tagayban es meg halalokis köuetközik ſokaknak iffyu korokban á kik meg venſegetis erhettek volna, az ö magok nyaualaiokra valo gonduiſeletlenſegök miat. A mikeppen hoġ á ki gonozt chyeleközik, es ha meg ölik az vetökert az ö gonoz chyeleködeti oka halalanak.

MIKEPPEN MEHETNEK EL AZ PESTIS ELÖT.

HA Az fölyhö oda megyen á houa az VR akaria, á rogya, az hideg es kö eſſö ot tezön kart ahoua az vr bochattya ab bünert : Ezenkeppen az Peſtis es minden fele betegſeg ot lezön á hol az vr iſten akaria.

Vannak ollyak, â kik azt mondgyak hogy el mehetnek az Peſtis elött mert el ragad : vgy vagyon hogy el mehetnek az ollyanok, á kiknek Iſten meg ez vilagy elettyöket touab akaria halaztanij.

De iſmeg kiröl es honnet ragad arra á kin legh elözör lezön, mert eġ embörön kezdetik es indultatik

tik el valaminemő tartomanyban auagy varosban. az vtan ismeg többekőn, á kikre ISTEN bochattya ostorul. Mert nem elhetnek mind őrőkke az emberek it ez vilagban, hanem ki kely mulnijok valaminemő betegsegben, á kit Isten bochyat reáiok. Mert á mikeppen hogy az emberek nem magoktul terőmtettenek es szilettenek, ez vilagra, hanem az Istenteől: Azonkeppen ismeg az Pestis auagy Mirigy nem magatul lezőn es indultatik az embereken, sem à halal, hanem az Isten akarattyabul, á bűnert.

2. Reg. 24.

Regentennis az zent Dauid nepere az Isten nem azert bochyata az dögletős nedues időt es halalt hogy ellyenek, hanem hogy ki mullyanak ez vilagbul az kiket ő akart. Mert az dög sinchen ott á hol embőrők nem laknak, auagy valami oktalan allatok. Azert nem mind egy eztendőben szilettenek az emberek, sem mind egy eztendőben mulnak ki ez vilagbul, hanem valami modot ad az Isten hozza es el sem kerőlheti senki, á kire akaria az ő ostorat bochatnij, á bűnert es honnet kellyessek ragadnij az betegsegnek, ha eggyk emberenek masik lehellesetőle: es akar mitől ragadgyon, a hozis modot es tanusagot ad, ismeg á kit ez vilagon meg touab akar tartanij es vigaztalnij, hogy

mij

mij altal es honnet legyen epöleti à ki töle köueti es segitsegöl hyuia: mert ha az ISTEN azt akarna hogy az emberek mind örökke itt ez vilagon elnenek, hat vgy sohà halalt sem bochatna reaiok.

De nemellyek aztis mondgyak, hogy nem az halal elöt mennek el, hanem az dög elött: En arrais azt mondom, hogy valami mas dög elött el mehetnek, de az ollyan dög elött, á kit Isten 'onnet föllyöl bochàt, mellyet az ember zemeyuel nem lathat, az elött el nem mehet senki. Mert az a nagy Vr akarattya. Ninchen kedig az Isten ellen bölchèseg sem okossag, sem meg maradas sohul ö ellene. Az mikeppen hogy Ionas Prophetais nem mehete az tengörön altal az Tharsis neuö Varosban az Vr akarattya ellen, hanem vettetek á Ceth halnak gyomraban, miuel hogy á halal elött akart el mennij, es á halalnak torkaban esek. Es az vtan mikor ki iöt volna á Ceth halnak gyomrabul paranchola az Vr neki hogy el menne Niniue Varosba, engede az vr akarattyanak es el mene, mikeppen meg vagyon iruan Ionas Prophetanal elsö es harmadik rezeben. Azonkeppen mostis sem az Isten elött, sem á halal elöt senki el nem mehet, mert mindönkor á halal, á dög es betegseg ott vagyon a hol embörök vannak. Ismeg á kiralyokröl irt

maso-

41-
Her

MKAD
KÖNYV-
TÁRA

masodik Könyunek 24 rezeben, illyen bizonsag vagyon, hogy az ISten harom kiualtkeppen valo ostorát szokta á binert emberekre bochatnij. tudnij illik, fegyuert, ehségöt es dög halalt, hat senki egyeb el sem mehet á halal elött, hanem á ki binnekil vagyon, ha á binért bochattya az ostort, sőt chak az CHristus ő maga volt binnekil, hanem az ő hiueijert zenuedte es uette magara á halalt. E

Az ki ismeg azt mondgya, hogy az természet ellen valo halal elöt el mehet az ember, enis erre ezt mondom, hogy á termezet ellen valo halalt az ember el tauoztathattya töle, elis mehet elöte az igaz hitből zarmazot imadsag altal: kön y örgessel es zenuedessel eleit vehetij. De hogy ezedben vöd ember, mij legyen á termezet ellen valo halal, semmi nem egyeb az, haném á ki ő maga meg fojtya magat, auagy valami egyeb gonoz halallal el vezti magat, ez illyen á termezet ellen valo halal, melly dolognak nem az ISTEN oka, hanem ő maga az ember. Mint Iudasis el vezte magat, az ő maga hitetlensege es az ördög ingörlesé miat. vg vagyon hogy az attya IStennél el volt vegez uen, hogy egy ember altal adassek kezben az ő zent fia, az ő hiueijnek valtsagokert. De azert Iudas hitetlensegenek vgyan nem ISTEN volt a karattya es oka. Mert ha Iudas az igaz imad-

ſaggal es kőnyőrgeſsel eleit vette volna, meg bochatta volna az Attya ISTEN minden binèt, az ő zent fianak erdőmeiert: de miuel hogy nagyobnak iſmere es tulaidonitá az ő vetkèt, hogy ſem az ISTENnek irgalmaſſagat, ez volt oka az ő hitetlenſegenek es veződelmenek.

Ennek bizonſaga. Mikoron VRVNK kőnyőrőg vala az ő mennyei zent attyanak, ezt monduan: Attyam ha lehetſegős, legyen el mulando, hogy ez pohart meg ne igyam. Es iſmeg monda: De hanem lehet kilőmben hanem vgyan meg kelly innom, legyen az te akaratod. Ebből kiteczik tehat, hogy az Attya IStentől volt bochátatuan az ő zent fiarais á haboruſag es á kőrőzt: Mikor monda az ſathannak, Imadgyad chák az te vradat Iſtenődet, nyluan meg vagyon hogy annak akarattyara hatta mindenből magat.

Math. 26

Mathe: 4

Deut. 6.

Ha

Ha azt mondod hogy az binnek ISTEN volna oka: Nem. hanem az ember es az ördög. Mert az ISTEN minden ionak talaloia es meg adoia. De az ördögnek az ö hazugsaga, alnoksaga es iregylö keuélsege miat talaltatek es indultatek az bin, ö minden alnoksagnak feie. Azert nem ISTen leön oka á binnek, hanem az ördög ö maga, kit az Isten nem ördögnek hanem Angyalnak terömtött volt: demiuel hogy azzal á szepseggel es dichöseggel meg nem elegödöt, mert öis Isten zekiben akar vala ilnij es nagyob meltosagot akar vala kiuannij maganak. hogy sem á mint Isten terömtötte volt. Iohan, 8.

Azert chák az ördög az binnek meg Cheieködöie: mert ha ISTEN volna oka az binnek hát á tijz parancholatbanis meg volna hogy az gonossagotis zinten vgyan keduelli mint á iot. Sem az VR imadssagaban nem volna imez könyörges: Es ne vigy minket kesertetben, de Zàbadijch gonoztul. Az ISTEN kedig igaz mondo, mert á iora valo indulat es Chéleködet, chak az ö akarattyabul vagon: de á gonoz bin nem, mert ennek meg cheleködeti az ördög ingerlesse.

Iollehet az binert valo meg bintetesnek ISTEN oka, es az ö akarattyabul vagyon.

Az ki aztis mondgya, hogy hâ eggijk á masikhoz megyen vgiis el ragad á Pestis.

De ki adgya á iora valo erőt es indulatot az embernek? hogy ki mehessőn eggyk falubul auagy Varosbul, eggyk á masikhoz? hizem chák az Isten chélekőzi ezt: Mert zent Lukachnál 21. rezeben az mondgyá, hogy haiok zalays meg vagyon zamlaltatua az embőrőknek hát inkab hogy lehet valamíj nagyob dolog ISTEN akarattya nekil az ő hiueyn.

Ha el mehetis á halal előtt, á kinek hiti azt tartya, hat annak előtte mennyen el, minek előtte Isten ostora ninch ot az helyőn: de akkoris kőnyőrgessel legyen á te indulatod onnet á honnet el mégy, hogy ha Istennek neue dichéretire legyene az te el menesőd es meg maradasod. Es az vtan meny ismeg vizha, mikor az dőgleletős neduesseg eltauozik. Affele ostor előt mégis el mehet ember. mellyet testi zőmeyuel lat, de az előttis chák addig mig az io Isten akaria, vgy mint, tűz es fegyuer előtt. ismeg zikseg auagy ehseg előtt: Mert ha eggyk főldőn auagy tartomanyban zikseg tamadis es meg fogyatkozik az elèt, azert mas bőueb főldre auagy orzagban vgyan el- mehetnek előtte. De assele ostor előtt á kit sem tud sem lat, mikor lőzen, mely nap es mely oraban esik raita, senki az előt el nem mehet, mert mindőnőt az egy ISTEN hatalma es birodalma vagyon. Ha kedig

nemel-

Mox, longè, tardè, cedo, recede, redi.

nemellyek el mennekis az ISTEN ostora elött es meg maradnak: ne tulaydonichak azt magok gondolattyanak lenny, hogy meg marattanak, hanem Isten akarattyanak. Mert az betegseg es á halal nem nezi semualaztya az embörnek zömelyét, sem vastag sem gyenge termezetit, hanem mindönöket meg gyöz egy arant, mikor ISTEN el bocháttya ostorat, mert ninchen olly varos auagy tartomany ki mindönöstöl puztán maradna, hanem azok közzölis kik meg halnak, s-kik meg maradnak. Azonkeppen á kik az hadban mennek sem veznek mindönöstöl ott el, hanem azok közzölis kit le vagnak, s-kit eluiznek, sokan ismeg el szabadulnak kozzülök. Hanem chák tizta es alazatos ziüböl valo könyörgessel es zenuedessel, vehetik eleit az Isten hiuey, mind lelki es testi elettyök meg maradasanak.

A Mikeppen hogy Moses Prophetáis könyörgöt az nepert, mint meg vagyon iruan ki iouetelröl irt könyunek 32. rezeben. Exo. 32.

Ismeglen vgyan azon Moses propheta könyörget Aaronnal özue, mikor az Sidok az tuzes kigyoktul az puztaban bantatnanak mint irua vagyon. Numeri 21. Num. 21.

Mert á mint arra hatalma vagyon az Istennek hogy az gonoz embernek eletit meg reuidedhety

 es meg

es meg bintethetŋ az engedetlen es halaadatlan ſiakat, harmad es negyed izig: mikeppen á tŋz parancholatbanis meg vagyon.

Ifmeg vgyan azon hatalma vagyon Iſtennek arrais, hogy az hiu kŏrŏztyen embernek meg hozzabit hatia à kŏnyŏrges altal eletit es meg aldgya minden iauayual. Az mikeppen hogy az Iſten Ezechias Kiralnakis meg hozzabytotta vala eletit az kŏnyŏrges altal. Moſt ſem kiſſeb az VR Iſtennek hatalma mint regenten volt á mŋ attyaŋnk ideieben, kik ŏ neki kŏnyŏrgŏttenek. Ez vallaſa mindenkor á kŏrŏztyen embŏrnek. Akkeppen moſtis az iſtennek

Eſa. 38.

hiuey

hiuey kőnyőrőghetneK eggyK á maſiKért, az vtan ellyeneK igaz hitből az oruoſſaggal, mellyet Iſten parancholt embereKneK epületire es haznalattyara. Mert á kiK oruoſſaggal nem akarnak elnéj, hozzaiok ſem akariak vennéj, azoK á haznalattyat ſem erziK. AzonKeppen az Iſtenneкis igeie, chák azoKnaK vagyon iduőſſegőKre es haznalattyokra, á kiK io lelKi iſmerettel vezik es bőchyőllik.

Maſodik pelda iſmeg es tanuſag az EmberreKnek Iſten oſtora előt valo el meneſőKről es meg maradaſoKrul: Az miKeppen hogy Ieruſalemből ki hozá. KiKet meg akara tartanéj. Es á kiKet oſtorozném akara, azoK mezze földről is be mentenek á varosban, es az ellenſeggel Kőről vétete Iſten á varoſt: Haſonlatoskeppen chelekőziK moſtis az io Iſten az ő hiueyuel, á KiKet hol meg akar tartanéj, meg tart. Az mint Loth Patriarchatis meg tarta es Ki hoza Angely altal, negyed magaual, Sodoma es Gomorrha Varoſabul. AzonKeppen Noé Patriarchat Iſten meg tarta nyolczad magaual az Barkaban az őzőn vizen es á KiK az BarKan Kiuől voltanak, nem haznalt ſemmit á hegyeKre valo meneſőK es el futaſoK, ſem az fakra valo hagáſoK, mert mindőn hegyeKnél tizőn őt ſengel magasb leőn á viz.

Az ha-

Az bűnnek Solgya es meg fizetese á halál mert ha az bin nem volna, sem az betegseg sem á halal nem volna.

Iollehet vannak ez vilagy bölchek közzől olyak, kik azt mondgyak hogy á Pestis halalt nem ISTEN bochattya ez emberrökre, hanem az holdnak fogyatkozasa miat lezön es á földnek neduessegeből. De effele gondolatok es bezedők heiaban valok, es chák á test zerint valo elmelkődesből es gondolatbul szarmaznak. Az lelki bölchéknél ninchen effele heiaban valo gondolat: Mert ázok azt iol tudgyak, hogy á binert bochat ISTEN ostort az emberekre. valahoua akaria, valaminemő orzagra es nemzetsegre. Aztis iol tudgyak hogy Isten térömtötte mind az napot, holdat, földet, mennyet es mindönöket: es hogy chák Istennek akarattyabul lezön, valaminemő ostort akar bochatny az embörökre á binert, mert iol tudgya ISTEN kiknek kellyen ez vilagy elettyeket meg touab hozzabytany es kiknek kellyen meg röuidetetny. Mért chák az ő birodalmaban es hatalma alat vannak mindönök. Azert az eghy madarak sem mehétnek el á halal előtt. Mert ha valaki á termezet zerint valo halal előt el mehetőt volna, hat regentennis el mentenek volna es meg maratak volna előtte az bölchek es á sok fő emberek

Az

45 Löz

M. T. AKADÉMIA KÖNYVTÁRA

Az Niniue Varosbelyek nem á varasbul valo ki menessel vöttek eleit az ö meg maradasoknak, mikor Isten Ionas Propheta altal meg izene nekyek hogy el vezti öket ha meg nem ternek ö hozza: Hanem igaz hitből zarmazot imadsaggal, könyörgessel es zenuedessel vöttek eleit mind lelki es testi eletyök meg maradasanak. Ioan, 2.

De michoda annak az oka, hogy egy haznal sokan meg halnak á Pestisben, es ismeg vgyan azon haznal megis maradnak közzülök. Nam chák arra ragad ákire ISTEN akaria es bochattya, azert chák ez vilagy testi ertelömből es gondolatbul okoskodnak az olyanok kik azt mondgyak hogy el mehetnek az Pestis halal elött, vgy vagyon hogy elmehetnek azok, kiknek Isten é vilagbul valo ki mulasoknak es eletöknek oraiat meg el nem vegezte. Azert nem à lelek zerint valo ertelömből es gondolatbul, hanem chák az emberi gyarlo termezetből es rettegesből mennek el elötte: mert sem tüzzel, sem vizzel, sem fegyuerrel, sem byölessel auagy baiolassal es varaslassal nem alhatnak Isten haragya ellen, sem valamij egyeb altal haragyat meg nem engeztelhetik, hanem chák az igaz hitből valo könyörgesnek altala. Mert á melly Isten az eghet, azon Isten dögleti meg ez földetis. Ismeg az melly ISTEN á vastag ter

mezetőt adgya az embőröknek, vgyan azon á gyengetis. Még Adam attvank ideieben kezdőt el az halal, es ez vilag vegezetyg meg sem áll: Mert az Pestis halal valaminemő orzagban es nemzet közőt mindenkor vagyon.

Es Isten határt vetőt az embőrők eletinek, gonozoknak egy arant es ioknak. Az ő hiueynek meg nem rőuidetű ideiőknek előtte ez vilagű elettőket. hanem az ő ez vilagbul valo ki mulasoknak bodog oraiok lezőn, vagy vensegben, vagy iffiu korban vezűs ki őket, de az iduőssegős halal lezőn. Az gonozoknak ismeg áz ő nyaualyaiokban, ha meg nem tèrnek ő hozzaia, meg nem hozzabitya elettőket, sem meg nem teriti őket az ő engedetlen es gonoz halaadatlansagokert. hanem meg rőuideti ez vilagy eletőket, á mint az Tiz Parancholatban vagyon, hogy meg binteti harmad es negyed iziglen az engődetlen es halaadatlan gonoz fiakat es á iokat meg algya. CHRIstus vrunk sem ment el á testi halal előtt, mikor vtolso oraia betellyesődőt, nem hogy az terőmtőt allat mehetne el előtte. Valahol ez vilagon elő embőrők vannak, mindőnőt ot vagyon az halal.

De ha ki akaria tauoztatnű, hat mennyőn ki hazabul, senki ne maradgyon ot á haznal es mindgyaraft meg ál á halal ot.

Nemel

Nemellik nam el megyen előtte, azert ottis meg hal kőzűlők á houa megyen, nemellyek ismeg azok kőzőttis meg maradnak á hol sokan halnak azert senki attul meg nem tilthattia hogy nem volna szabad el menni előtte chák hog meg maradhasson, á ki á Pestis előt el akar menny illyen modon legyen Kőniőrgesse. Eőrők mindenhato Vr Isten minden hiueidnek otalma es meg tartoia, nem azert megiek el hogy azen okossagommal te szent fölsegődnek elucgezet akarattyat meg tartoztathatnam: de hogy fele ĭmes es gyarlo ember vagyok, iol tudom hogy mindőnők birodalmad ala vettetek, valahoua megyők. Hanem emberi okossag zerint oltalmazom magamat, azt hizőm hogy ninchen te zent fölsegődnek ellennere az de az en eletőm vgyan nem lehet touab chák á meddig akarod.

EZ KÖNYVNEK RÖVID VOLTARVL ES AZ ISTENNEK hatalmassagarul valo Tanusagh.

OI lehet hogy ez kőnuechke magaban kichin: de az benne valo ertelmekből á ki oluassa es rulok gondolkodik nagy ertelmet es tanusagot vehet, igasaggal es io lelki ismerettel ellene senkĳ nem szolhat ez igeknek, hamissat

hozza sem tehet az iambor Isten felõ ember: tudom hogy á kik kõrõztyen ember engõmet ezert ez zõrzesert nem ragalmaz, sem gonozra nem itel.

Matth. 5. Ha ragalmazis, ioêrt es igazert ragalmaz. Bodog kediglen az ollyan ember ki az igassagertt es Isten aiandekaért, gonoz emberektõl gyalazatot es haborusagot zenued. Valahol iartam es laktam, mindõnõt az Isten felõ iambor embõrõk kõzõt volt maradasom es à iamboroktul mindenkoron bõchyõletõm volt: á kik ismeg iamborok kiuõl voltanak azokkal en sem gondoltam, mert nemis volt melto az ollyanokkal gondolnom. Bizonyos ez bezed, hogy ha kinek az Isten valami aiandekat adgya, sem ember, sem egyeb redbeli terõmtõtt allat el nem veheti tõle á minemõ draga aiandekit helyhõztette az io Isten az ollyan emberben.

Azokat bozzontya az hatalmas es minden adhato VR az en tudomanyommal, kik ketõlkõdnek az õ aiandeki felõl en bennem. Vallyon kediglen az VR ISTEN kichodanak ielõntõtte meg az beli titok tanachyat. hogy mind ez vilag vegezetig az õ aiandekatul, valaki meg tartoztathatnaia az õ akarattyat, es hogy azt meg ne chelekodnè á mit õ akar mindenkor. Lam á fõldet es mennyet az Isten semmibõl terõmtõtte az õ hatalmaual es bõlchsegeuel, hát egyeb rendbeli dolognakis meg

adasa-

adaſarais hatalma vagyon: mert ot vilagoſit az zent lelők Iſten á hol ő akaria az kik ő tőle kőuetik io lelki iſmerettel, es meg adgya neha ezkőzők altal, neha ezkőzők nekilis. Értelme: Szabad á mennyei Vrnak az őueből adnij az kinek mit akar, mert ſemmit á maſebul nem ad hanem chak az őueből, mindenek el vannak nala vegezetuen, á mit ő akar azt chèlekőzi mind vilag vegezetig: ő minden titoknak tudoia es bölchéſegnek meſtőre es annak meg adoia. Az ollyan emberek kik Iſtennek io voltaban ketőlkődnek, nem az Iſten hatalmat es adomannyat bőchyőllik, hanem mindőnőſtőlaz magok tudatlanſagokhoz kepőſt zolnak minden dologhoz es nagyobnak tulaydonityak ez vilagy embőrők aiandekat, es azoktul valo latáſt auagy tudomant, hogy ſem az Iſtennek hatalmat: az ollyan embőrők chyudalkoztanak az en tudomanyomon es iraſomrol vetekődtenek. De en arra azt felelőm, hogy az egy nyelunek zollaſat á kij ſok rezre valtoztatta el, es á ki arra az embereket meg tanijtotta: moſtis vgyan azon bőlch es igaz Meſter tanijt. Atoknak fia kedig az, valaki azt nem hizi, hogy moſtis vgyan az adhat minden iott es tanithat á ki regenten á mi attyainkat. Mert ennel nagob dolograis hatalma vagon, hog az eget es á hegeket, á földnekkerekſeget es á tengert, illyen nagy terhet, es mind ezőkben á minemő terőmtőt

allatok vannak, tartya az ő bölchéſegeuel es hataſmaual. Eghy dörgeſt, villamáſt es ſzyuaruant zörőz az eghőn: ezeket nyluan nem ember chyelekőzi hanem Iſten. Mert ha minden fele nyelueknek tudaſa, mind chák egy ember feieben volnais, megis mind ſemmit tenne az, ha az zent lelők Iſten meg nem vilagoſitya elmeiet, es nem vezerli az ő io voltabul. De chák á könyörgő imadſaggal engeztelhetik az Iſtent minden iora. Mikeppen hog az kemeny meſzetis meg othattyak es meg lagithattyak az vizzel.

Iollehet hogy vannak ollyak ákik azt mongyak hogy moſt az Iſten nem chelekőzik affele chyudakat à mint regönten. Vgy vágyon hogy nem chyelekőzik mind affeleieket, mert á mű meg leőt immaran, az vgan meg leőt es el mult: De mèg á mű meg nem leőt, arrais hatalma vagyon Iſtennek hogy meg legyen á mit ő akar mind ez vilag vegezetig, mert mindőnők el vannak az Iſtennél vegezue, es minden titkoknak chák ő tudoia, hogy mind ez vilag vegezetig azt chelekőzi á mit ő akar.

Haala legyen örők Attya ISTEN te zent fölſegődnek, hogy az en zűuemnek es elmemnek ablakűt, meg nűtottad az igaſſagnak ertelmere. Mert nem az ver ſem az teſt ielőntőtte meg ennekemaz io lelki iſmeretőt, hanem chák az te hatalmaſſagod.

Fran-

FRANKOVITH

GERGELY TVDOMANYARVL VETEkődese neminemő ket Doctorokkal.

MIkor azt kerdőzik vala tőlem.honnet volna az en tudomanyom es hol tanultam. En arra azt felelem nekiek: Mondgyatok meg thijs ennekőm honnét vagyon á thij tudomanyotok,enis az vtan meg felelők thi nektők.Eők mondanák ennekőm: Tanultunk oskolaban mesterinktől. Enis erre ezt felelem nekiek: Enis tanultam mestőrimtől es ez vilagij Iskolabannis ,noha Deak nem vagyok. De megis az lelki oskola nagyob ez vilagijnal mert abbol szarmazik az igaz, tudomany kerdőzik vala tőlem: Mikeppen tanulhatnak az lelki Iskolaban? En felelek nekiek es mondek: Igaz hitből zarmazot imadsaggal, melly az Istennek bezede,remenseg es az Istenben valo bizodalom. Mert nem chak az testi etel es ital az elet,sem ez vilagy kazdagsag,hanem minden iok,vala melly ek az Istennek zaiabul zarmazot zent igek.kerdek en tűlem: Tudcze Deakul? Ezt felelém nekik: Azt sem mondom hogy tudok,azt sem hogy nem tudnek,

mert

mert nem ſzoktam á heiaban valo dicſékődéſt főt meg aztis tudatlanna teőttem á mit tudok ſok helyen. Ezek vtan enis kerdem tűlők: Míj az oka hogy az en deakſagomrul tudakoztok, holot vannak ſok olly rendbeli tudatlan deakok, kiknek tudomanyokat főlyől halattam, melly dolognak im lattattyais vagyon, mert az Embereknek lelki es teſti eletőkre haznos dolgot zőrzőttem Iſten vtan. Mondanak nekem: Azert kerdgyok hogy enny tiztőt víſelz.

Erre iſmeg azt felelém: Vallyon mellyk rendbeli Doctornak vagyon nagyob meltoſaga á tiztre es az Doctori tudomanny neunek víſeleſere. Annake á ki chák betegſeget mondgya meg embőrnek es mihez tarchá magat eteleben es italaban: Auagy kediglen á kinél az oruoſſagis nala vagyon, az belső es kilső betegſegekhez valo tudomanyrais ertelme vagyon, Oruoſſagokatis es zent iras beli kőnyuet zőrőz. Azert á kinek io tudomannya vagyon io lattattyanak es chélekődetinekis kel lennij. Minem az Déak zoual gyogyulnak meg az betegők mert akar mennijt zolnek is á beteggel deákul es gőrőgől, vgyan nem gyogyulna meg azzal, ſem kedig á tentaual meg irott papyroſſat nem kőtőzőm oruoſſag helyet az betegekre: mert tudom hogy azzal meg nem gyogyulnak ha-

nem

nèm chák azio oruoſſaggal epeulnek még ISTEN vtan. Azert ha io tudomanyotok vagyon es á thij deákſagtokkal dichékődtők. hát adgyatok elő es mutaſſatokmeg mijt zőrőztetők eletőtőkben, ki az embőrőknek haznalattyokra legyen holtotok vtannis: zőrzőttetőke oruoſſagot auagy zent irasbeli kőnyuet: Im en elő adom á minemő zent irasbeli kőnyuet es oruoſſagokat zőrzőttem es megis chijnaltam. Annakokaiert lattattya vagyon az en Doctori tudomanyomnak, hogy engemet ISTEN valaztot reá, es hogy nem az terőmtőt allatul vagyon az en tudomanyom, hanem az terőmtőtől, mert az adhat nagyobbat mint ſem á terőmtőtt allatt Azert mondgátok meg ennekem hogy á Moiſes prophetat az Eſaiaſt, Ionaſt, Danielt, Ezechielt. zent Petert, Andráſt es Iacabot kij valaztotta es taníjtotta. hol auagy mellijk Iskolaban tanultanak. Azert bizonnyal hizőm hogy engőmetis az taníjtot es meg

zentöltt á tudomanyra, az lelki Iskolaban á kij ezöket. Ha kedig enneköm azt mondgyatok hogy CHRIstus VRunk akkor embersege zerint iart ez földön es vgy bezellöt az ö tanijtuanijual, es vgy adta nekiek az tudomant es az bölchesegöt. En arra azt felelöm thij nektök: Hogy ha most embersege zerint nem lathattyokis ö zent fölseget, es ha ollyan modon nem bezélhetönkis vele, de mind az altal á hiuek lelökben az igaz hitnek altala, könyörgesökben meg halgattatnak es mindenkoron bezelhetnek vele.

Valakij azert ez ellen zolna hogy ezek ez dolgok regenten voltanak az Propheták es Apostalok ideieben, es most ISTEn nem chéleközik immar affele dolgokat, hogy az ö hatalmat á hiuekben meg ielöntene. Az ollyan ember hitetlennek es ISTentöl el zakattnak mondatik.

Mert igaz hitnek altala á zent lelök Istennel mindenkoron bezelhetnek az hiuek, á mint zent Mathe irasanak 18 rezeben azt mondgya Christus Vrunk: volahol ketten auagy harman egyben gyölnek az en neuemben. közöttök vagyok.

Zent lukachnalis 24 rezeben: Lön (vgymond) mikoron bezelgetnenek es veteködnenek magok között ketten á kik Emausban mennek vala, es vrunk IESvs hozzaiok közelgetuen eggyöt iar vala

velök

velők. Bizonyal hizem azert, hogy mostis vgyan azon terömtő, meg valto es idvözitő Christus vagyon, mindenkoron iclön á hiuekkel: mint regentől volt az mű regű attyaink ideieben, kinek mit akar adnű aad azkitől ismeg el akaria vennű el vezű. Azert mindenkor nagyob az io elme es bölchieseg, mert fölől háladgya az tudomant. Mert az emberre, attyarul, Annyarul, Attyafiarülis marad morha es kazdagsag: De az io elme es bölcheseg fölyől haladgya az tudomant es senkitől senkire nem marad, hanem chák zent lelők ISTenteől adatik, az Istenen felőknek. Iollehet hogy nem chák magamrul zollok, hanem az ollyánokrulis á kiknek ISTEN adgya az bölcheseget, azert nem zikseg ream iregyködnötők, ha kinek nem teczik, szollyon szebbet helyötte, meg felelők mindenkoron ezők mellet az nűluan valo igasságos bezedők mellet.

Énis azert ezt mondom, hogy á ki semmi fele irast nem tud es nem oluass, mikeppen zörözhet az ollyan zent irasbeli könuet es oruossagokat, mert meg az siuis az gyökereről indultatik: Vala honnét azert modgyanak es eredetinek kellyet lenni, hogy az termizetőket meg kellyet ismernöm az emberéknek betegsegekben es nyaualyaiokban, az oruossagokban es á siuekbenis, mert az iora valo elme es gondolat tudni illik chák zent lelők Istentől vagon.

Azert akarok disputalni veletők vala mikor kiuannyátok, mert sok betegekön lattattya vagyon az en tudomanyomnak. De thij meltan doctoroknak nem hijuattathattok, ha magatoktulis nem zerezhettők valamij iot ISTEN engődelmeből, hanem chák á reghij iambor Doctoroknak zőrzesőkkel eltők. Igen kinij kediglen maas embőrők zőrzőtte kőnyueből ertelmet es tudomant vennij. De en nem chák az maas embőrők zőrzőtte kőnyueből vőttem á tudomant, es az ertelmet hanem ISTENnec malaztya altal: Sem az doctori neuet nem veőttem penzőn. Mint vannak nemely olly rendbeli tudomanyok, hogy valakit reá valaztnak az tudomany neunek viseleſere auagy tiztire, de io elmet es bőlcheſegőt nem adhatnak neki vele, ha mind ez vilagot be iarnaſs: Mert minden embernek az ő maga io tudomanya es erkőlchye czijmőr leuele. ez tezij ioua, meg nemeſſitij es valaztya az tizteſſegős tudomanyra.

Hát bizonyos hogy megis az ISTEN valaztaſa es meg zentőleſe nagyob az emberek enél: mert eu zent főlſege io elmet es bőlcheſegőt adhat az ſzentőleſsel eggyőt. Thij azert chak fel rez zerint valo Doctorok vadtok, ha magatok feietőlis valami iot nem zőrőztők ISTENnec engődelmeből es á thij tudomanytokat nem őregbetitők.

Kiny

Kínń nektők az béteghőz mennetők, semmi oruossagra gondotok ninchen, es chák azert vezíń-tők fől az betegtől az fizeteſt hogy meg mondgyatok nyaualyaiat mihez tarcha magat etelben es italban, az vtan á Patikaba igazityatok.

En ezeketis ez dolgokat eleiben a doma betegſegnek meg iſmeretíń vtan az oruoſſagis nalam vagyon, nem igazíńtok ſenkit Patikaba minden oruoſſagert, á mint thíń chyelekőztők hogy két fele kely fizetníń az betegnek. Ha enis vgy chelekődnem. hogy illyen keues hazonra vennek nagy fizeteſt tőlők, vgyan binnek tartanam.

Iol tudgyatok azt thíń magatokis hogy ſok tudatlan. Deakok vadnak, de lelki bőlchek ritkan vannak. En affele Doctoríń es deaki tudomanyotok ellén nem zollok, ha mellíńtekner ISTEN mind az lelki es az teſti ertelemre valo dolgokat meg engette ertenőtők, mert azok en ellenőm nem zolnak ſem tudomanyom ellen. mert az ollyan emberek iol tudgyak hogy nem á Deák ſzoban vagyon az oruoſſagnak ereie, aztis tudgyak hogy az ISTENnec hatalma vagyon, hogy az tudatlanoknakis tudomant es io lelki bőlchéſegőt adhat, ha ſoha Iskolaban nem tanultak volna is mert az ISTENnec aző marka tellyes mindennek még adníń á mit akar. Az ki iſmeg azt mondgya hogy az

baiosok auagy byos azzonyallatokis oruosolnak: Enis ez ellen azt mondom hogy vgy vagyon, bűőleſſel baiolaſſál, mereſſel varaslaſſal es egyeb rendbely babonaſagokkal, melly dolgok Iſtennek igen ellene vannak, mert baluanyozaſoknak ielőnſege, kik nem az Iſten rendőleſe zerint elnek az oruoſſaggal, azokat illeti ez ſzó. De az oruoslas es á tudomany nem chák egy rendbeli.

Egyk rendbely tudomany a mint mondam kileg nagob mindőnieknel, az á meg vigaztalo zent lelők Iſtennek vezerleſenek altala vagon, es az ő belſő vilagoſitaſanak meg zentőleſeből, melly dolgot ember ſoha embertul nem hallot ſem latot, ollyatis zőrőz es veghőz vízi Iſtennek engődelmeből es io uoltabul, melly dolog es munka az emberi nemzetnek nagy haznalattyara vagyon, es Iſten neue dicheretire. Mert Iſten á kiſded tudomant meg őregbitij az embőrben, á mint Zent Ianos 14. rezeben iria:

Az (vgymond) titőket meg taníjt mindőnőkre es eſzetekbe iutattia nektek mindeneket vala mellyeket zollottam thij nektők. Az zent Iános mondaſat es bizonſag tetelet vgy erche es vgy vegye

eſze-

eſzeben minden ember hogy nem chak az Apoſtalok rendit illeti es peldazza az *á*ſzò mikor azt mongya nekiek: Hogy meg tanit*á* vigaztalo zent lelek Iſten mindenekre. Hanem az vtonnok valo hiueketis iedzi es peldazza, mint regönten chéleködöt, nemellyeket neminemö tiztre es hiuatalra auagy tudomanra valaztuan, *á* mint zent Palis Epheſusbelieknek 4. rezeben iria: Mindeneket (vgymond) az ö hiuatallyok zerint igazgat es taniit, kit Prophetalaſra, kit lelki paztorſagra es Doctorſagra valazt, vgmint taneitokat minden io ertelömre es tudomanyra az ö hiueit. Hogy kediglen meg erched, Mij legyen az zent lelök Iſtennek vezerleſenek altala valo tudomany, haſonlatos peldaia ez Mikeppen *á* melly zolga könyörög az ö Vranak hogy ſegitſeggel legyen neky, es az ö Vra meg halgattya könyörgeſét vgymint hiü zolgaianak es vele lezön minden zikſegenek ideien es oltalmazza.

Az maſodik rendbeli tudomanyis vgyan azon zent lelek Iſtènnek engodelmeböl vagyon az kiknek rend zerint ſok fele tudomant enged, vgymint az emberi okoſſagbol mikeppen lattya eggek az maſiktul, es tanul valamínemö tudománt auagy chynalmánt, ollyan modon maas emberis meg zörözheti es meg chynalhattya, vagy lezön io vagy nem.

En-

Ennek ertelme: Sokan vannak az hiuataloſok, de keueſen az valaztattak. Ritkan vannak az fő tudomanrais valaztattak, mert nem mindnyaian kőuetik á vilagoſſagnak attyatul.

Az harmadik rendbeli tudomany az ördőgnek hiteteſeből es hizelkődő chalardſagabul vagyon vgymint byőles, baiolas, varaslas: ezis Iſtennek tudtara vagyon, de nem ő akarattya hanem ellene valo

Az tudomanyok ertelmêt azokaiert rendőltem es irtam harom rezre, hogy ſenki magaienak ne tulaydonńcha á mń az Iſtene es á mi az ő engődelmenek io voltabul es aiandekabul vagyon. Ebből minden ember meg tanulhattya es eſzeben vehetń, honnet legyen mind ez harom tudomannak fundamentoma es eredetń. Hogy az eggńk tudomanń â ki nagyob zent lelők Iſtennek vezerleſe altal vagyon, á maſik tudomanńs az ő engedelmeből vagyon, de azert am az elſő nem chak engedelmeből vagyon mint ez â maſodik, hanem vgyan belſő vilagoſitaſa altal vagyon, haſonlatos keppen mint zinten hog az iueg ablakon altal megyőn az napnak vilagoſſaga. Meg algya azert Iſten az ő io voltabul azokat kik őtet felik es tiztőlik. Mert magamrulis iol tudom, hogy á mit ſoha nem lattam, ſem hallottam, ſem tudtam az előt: arrais meg tanńtot engőmet az ő io akarattyabul. Mely dolgon ſokzer chak

chyu-

chyudalkoztam es el amelkodtam, honnét erdőmlőttem volna az VRtul! az io tetemenyőket. kikket velem chyelekődőt hazontalan zolgaiaual.

Az harmadik tudomany á mint mondam tudtara vagyon, Istennek de nem ő akarattya: mert az varaslo baiosok nem az Isten akarattyabul chyelekőznek. es sohol bőlch embőreknel nem kezdőttek az tanusagot, sem fenńtsegőt nem zenuedtenek erőtte, sem az embereknek sem á betegsegőknek termezettyőket nem tudgyak, sem á fiueknek es egyeb fele allatoknak, mely dolog az oruoslasban leg főieb es nagyob az termezeteknek meg tudasa es ismerety. Mert ha az fiueket ismeri zinten, de azert abbul az nem kőuetkőzik, hogy termezettyeket tudgya: az kń kedig az oruossagoknak termezetit nem tudgya, io modon elny sem tud velők. Affelek soha sem oruossagrul, sem zent irasrul valo kőnyueket nem zőrzőttenek, kik az ő vtonnok valo maradekioknak haznalattyokra lehetnenek. Az ollyan Doctor kediglen chak fel rez zerint valo, à ki maga feietőlis valami iot nem zőrőz Istennek engődelmeből. De azen tudomanyomnak volt eredetń ez vilagy bőlch emberektőlis: az vtan Isten meg őrőgbytőtte zent lelkenek altala. Essele tudomany nem ollyan mint á ki az chép es

kapa előtt budoſyk es vgy tezń magat bölche: de az igaz tudomany es bölcheſeg chak á zent lelek Iſtennek vezerleſenek altala vagyon, mert az emberek magok feietől ſemmi iot nem indńthatnak, ſem el nem kezdhetik. veghez ſem vihetik, hanem ha az Iſtennek lelke lakozik valamelly ünknek zyueben, es elmeiet vezerly az ő io voltabul, á mikeppen regentennis az Prophetakat es zent Apoſtalokat tanńtott es verzerlött.

Az ki kedig ennekem azt mondgya: Elözör Barbelynal laktal, es affele tudomant kezdöttel volt tanulnń. En arra azt mondom hogy vgy vagyon. De ha gyermek koromban affelet kezdöttem voltis tanulnń, az vtan Iſten nagyob meltoſagra, tiztre es hiuatalra valaztott ſok Doctory tiztnel, mind belſö kilſö betegſeghez valo tudomant es ertelmet, ennek fölötte zent iras bely dolgokatis meg engedött tudnom A Mikeppen hogy Dauidis Paſztor vala elözör, de az Iſten ötet vegre kiraly melatoſagra valazta, mint meg vagyon iruan, kiralyokrul irt elſö könyunek 16 es 17. rezeben. Valamine mö tudomanra azert es tiztre valaztya Iſten az embert, annak az neuet kely viſèlnń, mert ſok parazt embert meg nemöſitnek, az Nemesböl Vratis valeztnak: de megis az nagyob aiandek Iſtenteöl, mikor

kor az kichin tiztből, nagyob meltoſagos tiztre vizi az embert, mely dologchák ISTENNEK vezerleſe altal vagyon.

VETEKÖDES
ISMEGLEN:

CHyudalkozom az ollyan emberekön, kik az VR ISTENNEK aiande kiban es az oruoſſagoknak 'ereiökben ketölködnek. Mert á leleknek vagon oruoſſaga, az teſtnek is vannak taplalaſara valo ez közök ſok betegſegök ellen. Az lelöknek oruoſſaga igaz hitből zarmazot imadſag, mely Iſtennek bezede, remenſeg, bizodalom, Iſteni zeretet, es az Iſten felöl valo gondolkodas es egyeb Iſteni es köröztienñ iok. es mind azok á mellyek ISTENNEK bezedeből zarmaztak. Az teſtnekis taplalaſara, mertekletös etelt es italt, ruhazatot es nyugodalmat rendölt ISTEN. Azonkeppen ISTEN vtan az betegſegök ellenis vagyon oruoſſag, fiuekben, fakban es egyeb terömtöt allatokban.

Azert az Isten az oruossagot földből terömtötte, az eszös es bölch emberek meg nem vtallyak, hanem igaz hitből hozzaiok vezik es elnek vele.

Sokan aztis mondgyak, hogy az erös oruossagot nem io adnij az betegnek: de vala mely oruossagnak ereie hasonlo az betegsegnek termezetire az ollyan oruossagnak ereie haznos mert á faidalmat meg chyendeszíti es az merget. De ha az betegseg lezön erösb az oruossagnal, meg győzi az betegseg es hazontalan lezön az ollyan oruossagnak ereie. Mert az io oruossagnak nem az ö ereie artalmas, hanem az betegsegnek mergetől kouetközik á halal az embörre. Nemellyek aztis mondgyak az betegök közzől: En nem oruosoltatom magamat, Isten ö maga tudgya mikor kelly ennekem meg halnom, az ellen senki nem alhat, ha kedig el vegezte hogy meg gyogyullyak, oruossag nekilis meg chyeleközi: az illyen szò, fösuensegből, tudatlansagbol, föl fualkodasbul es Istentől valo el zakadasbul auagy hitetlensegből zarmazik. Vala mellyk de eggyk oka affele szöknak: Mert ha ez igy volna, tehat ISTEN az igaz hitből zarmazot imadsagot, sem á könyörgest nem zörzötte volna az embereknek iduössegökre, á kiből ötet meg ismeriek az körözztyenök, hanem az nekilis iduözit

ũõzithetneie es az oruoſſag ſem mondatnek Iſten aiandekanak lenny, es az embõrõk eleti haſonlatos volna az oktalan allatéhoz. mert mint azoknak hogy ninchen okaſſagok es oruoſſag nekil hadgyak egymaſt: az keppen az émberek el hadnak egy maſt, kiknek Iſten õnnõn maga adot eſzõt, elmét es az oruoſſagot parancholta. Azert irom es magiarazom ez peldakat, hogy neha az Iſten olly betegſegeket bochat az emberekre hogy oruoſſag nekilis meg gyogitya õket: iſmeg olly betegſegetis bochát, melybõl oruoſſag altal akaria hogy legyen epõletij. Ezt kediglen két okaiert chelekõdi az io Iſten: Eggijkert hogy az õzent neue dicherteſſek az oruoſſagert. Maſodik okert iſmeg az binert, es hogy ha io egeſſegeben nem iſmerte, iſmerie nyomoruſag alatt es iduõzõllyõn. Ez akarattya Iſtennek. Iollehet hogy ſok embernek meg touab haladna eletij es halala, meg ſem bennulna ſok rendbeli nyaualyakban es betegſegekben, ha a io rea valo gonduiſeleſſel es mertekletõs elettel, eleit venne ideien. Mert abbulis bennaſaga tõrtenik ſokaknak, a vagy hozzu ideiglen valo betegſege, es halala, melybõl meg gyogyult volna. ERTELME. Soknak iffiu koraban lezõn halala, ki meg venſegõtis erhetõt volna. Ez illyennek nem Iſtén oka, hanem az õnnõn maga tudatlanſaga es fõſuenſege.

PELDAIA ENNEC

Mint zinten az Oru es toluaŋ ő magais meg rőuidetheti az ő eletit: Nemellyek ismeg ha- ő magokat el veztik meg foŋtassal, auagy valami egyeb rendbeli gonoz halallal, az illyenek sem az ISTEN oka, hanem az ő magok gonossaga es az őrdőg. á mint Iudas veződelmenek nem Isten lén oka. Az harmadik oly fele betegseg melyben el vegezőt es vtolso Oraia be tellyesődik, melynek nem talaltatik oruossag ez földőn: mert ha ez ellen talaltatott volna oruossag, senki meg nem holt volna az regŋ bőlchek es feiedelmek kőzzől.

Azert ember ne nezzed az te fele baratodnak szepsegét auagy rut termetit es fris őltőzetit, se kichin auagy naǵ voltát, hanem azon gondölkodgyal minemő draga aiandeki Istennec lakoznak benne. Mért vagyon az győmőlchőkkőzőttis olly, hoǵ kiuől szep termető, de ha meg meczed talalz rothadast benne, még igőn souantis auagy izetlent: Ezenkeppen az embőrők kőzőttis vannak ollyak hogy kilső termetiben, őreg ekős bezedőiek. de tudomanyokban es lelki ismerettyekben auagy erkőlchőkben kichin es senmire iok. Mert az Isten nem kilső zőmely valazto, hanem belső.

Es

ERTELME.

SOK zor meg győzi az nagy á kichint, vizont siſmeglen az kichin á nagyot meg győzi : mert az Iſten chák egyedòl ő maga meg adoia az io aldamaſnak. Es noha az Embert zemelyere terőmtőtte, de azert, Iſtenn̄ termezetihőz ſenki nem haſonlo. Vannak ollyakis kik azt tudgyak hogy chák az deaki tudomanyban volna az bőlcheſeg. De en arra azt felelőm, hogy vgyan nem az nyelvek tudaſabul ſem azok ertelmeből vagyon az io bőlcheſeg es fő tudomany : ſem keuelyſegben, ſem ſzep őltőzetben auagy kazdagſagban nem ál, hanem az igaz bőlcheſeg chák onnét follyől adatik az vilagoſſagoknak attyatul. Iacobi 1.

En az en tudomanyomat Iſtentől es az ő vilagoſitaſatul varom es tartom, ſemmit magamnak nem tulaidonitok.

Thouaba : Lam á Pilatus, Annas es Cayphas az ő hozza iok tartozokkal egyetemben, oluaſtak az zent iráſt, de nem voltanak lelki bőlchek, á haznalattyat ſem ertőttek, hanem inkab ISTENNEK zent fiat artatlanul meg őltek, es az őrők eletnek meg nyereſeben ſem volt ſemmi rezek, mert ő benne nem hittenek.

De

De Christus Vrunknak az ô egyigyu tanytuanij kôzôt voltanak, ollyak, kik ez vilagij Iskolaban nem tanultanak es rezôk vagyon az ôrôk eletben, mert az Isten az alazatossakat fôl magaztallya es á keuelyeknek ellenôk ál es szekekbôl leueti. Az emberek valazthattyak tiztre az embert.emberi zerzes keppen es adhatnak bijrodalmat neki, de io elmet es bôlchesegôth, nem adhat ember, mert azt penzen nem vehetik, penzen el sem adhattya tôle: chak Isten annak meg adoia, ki az embert, emberek segetsege nekil terômtôtte, ismeglen emberek nekilis adhat valamit akar, kirôl Vrunk azt mongya, zent Mathe Euangelistanak tizen eggyedik rezeben: Halakat adok (vgymond) te neked en zent attyam mennek es fôldnek VRA, hogy el titkoltad ezeket azoktul, kik ez vilag zerint tudosoknak es bôlcheknek mondatatnak, es meg ielôntôtted azoknak, kik nem iteltetnek nagy embereknek: Bizonyal Attyam igy volt az io akarat te nalad.

Nem az vegre kezdôttem es zerzôttem ez kônyuechket sem az Doctorokkal valo disputalást, hogy magamat magaztalnam auagy dichernem vele, mert ha dichekôdnemis nem az en magamebul dichekôdnem, magam sem vagyok magame hanem az Istenne. Akar ki mint dicherneis magat, de ha

Isten-

57 her

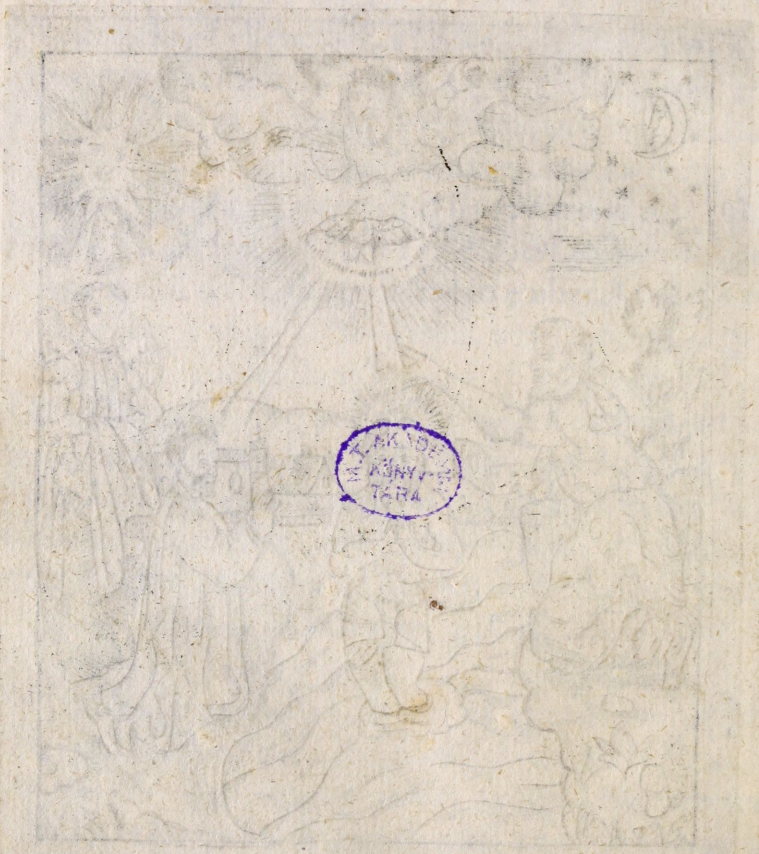

Istentől az ninchen meg engedue, á mijert dichérnij kellyene magat, vgyan semmi haznos io lattatya nem volna az ollyan dicheretnek, De az ollyannak io dichekődese, á ki az ISTEN aiandekaual dichékődik á mikepen zent Pális dichekődőt Cor: 11. es 12. reszeben En énnel nagyobbalis dichérhettem volna magamat es dichérhetnemis .haazokaiert zerzettem es chélekődtem volna.

Mert el az ISTEN, á ki engőmet meg dichőhit: En az Istennec chák egyigyő es hazontalan sarbul formalt ferge es edenye vagyok, es chák az Isten őnnőn maga az, á ki az földből az emberi testőt valaztotta, es lelkős allatta terőmtőtte az ő zemelyere ismeg chák ő maganak vagyon arrais hatalma hogy földe tegye az vtolso napig. Semmit magaménak nem tulaidonijtok, hanem ISTennec aiandekanak, es effele szò. nem kerkőtsegből sem maga dicheretijert adatik, mely á gonoz akaro ellensegőt igassagos zoual meg győzij, hanem á vegre zőrzőttem hogy az igassagot nem akartam el titkolnij. Es hogy más felebaratomnakis pelda legyen, hogy azok ellen á kik gonoz akaroij volnanak, oltalmazza magat az Istentől engedőt igassaggal, hogy senki tudomanyaban ne bizzek sem nagy ertelmeben es bőlchesegeben, se mas embert magahoz kepőst semminek ne alijchon.

Mert kennyeb azt mondanńj hogy Doctor, hogy sem io haznalattyat meg mutatnńj az Doctorsagnak. Sőt az io embernek az ő maga io chelekődeti meg mutattya haznos voltát: Ismeg á gonoz embernek gonoz chyelekődetńj meg mutattya az ő gonoz voltat. Ez disputalas á kőröztyennek igaz hitinek vallasa, ezokaiert hogy lelki tanusagok vannak benne.

ALAZATOSIM-

ADSAGA AZ VR ISTENHEÖZ vgyan azon Doctornak.

G

Örökke valo kegyelmes mennyey Attya VR ISTEN ki magadat á te zent fiadban meg ielőntőtted, es azt kialtottad hogy őtet halgassok, igaz es veghetetlen kegyelmessegő Istennek ki á te zent Apostalidra zent lelkődet ereztőtted es őket igaz mennyeńj bőlcheseggel meg aiandekoztad es az te igazsagodat ez egez vilagon predikallanńj parancholtad.

Kőnyörgők te nekőd nagy alazatossan, tekinch en reamis zegeny nyomorult zolgadra, es az te zent

te Zent fiadhoz valo Zerelmedert vegy Kiualt kep-
pen valo gond viſeletődben es kegyelmedben, ho-
gy aZ te iduőZitő fiadban tellyes bizodalommal
bizhaſſam. hozza ragaZkodhaſſam. es mind hol-
tom napiañg az te igaZ iſmeretődben meg marad-
haſſak, hogy te zolgad legyek, es aZ őrők eletben
aZ előknek ſZama kőZőt tegődet aldgyalak es ma-
gaZtalyalak es nekőd melto dicheretőt tulañdo-
nñchak. Adgy zent lelkőt hogy az te añande-
kiddal meg tellyem es az te io tetemenñd' en ben-
nem naprul napra őregbedgyenek, hogy mind
magam meg iſmeriem rañtam valo kegyelmeſſegő-
det, es ſokaknak zolgalhaſſak aZ te zent aiandekid-
dal á mellyekkel zerettel. Enged aztis hogy az
igaz bőlcheſegőt nñluan meg iſmeriem es minden
baluanyozo auagy tőled ellenkődő tudomant es eſ-
ztelen ertelmet el tauoztathaſſak, hogy igy meg
tudgyak azt mindenők hogy kiualtkeppen valo
gond viſeletődben es kegyelmedben nőttel enge-
met es igaz bőlcheſeggel Zerettel á mint aZ mñ re-
gñ Attyañnkalis chelekődtel.

Igy tegy VR ISTEN en velem es fele bara-
tñmmal azon te zent fiadert, kiben biZtam, es ki
altal the elődben tellyes bñZodalommal iőttem
es kegyelmes Iſtenőmnek s- attyamnak vallottalak.
Amen.

Erre tanýt minden kŏrŏztyen embert az Iordannal meg mutatot kegyelme az Vr ISTENnec es az lelki batorsagra hýiuia. Igy akar ISTEN meg ismertetný es imadtatný. Ez altal valaztatik el az kŏrŏztyenek imadsaga az hitetlenŏketŏl.

AL ÖLKI BÖLCH-
ESEGNEK ERTELMERVL
valo tánusag.

ABOLCHESEG elŏb valo á tudomannal, azokaert hogy a teremtesnek elŏtte nem volt tudomany ez vilagon hanem az vtan lŏt minden fele tudomany es okossag, de az lŏlki bŏlchiseg mind ŏrŏktŏl fogua volt á Chriſtusban, azert hoģ nagyob az lŏlki oskola es bŏlchiseg minden tudomannal mert á bŏlchisegbŏl iŏ es szarmazik ki á io tudomany nem á tudomanybŏl szarmazik á bŏlchiseg. Hogy meg erchied es eszedben vegied ember az io belchisegnek es batorsagnak eredeti es fundomentoma honnet legyen, tudni illik hogy chak az Isteni felelembŏl vagyon az gyŏkere es eredeti. Mert az ember embertŏl ismeg szot tanulhat, de az mi á szonak ertelmere es magiara

giarazattiara volna, azt nehezeb meg tanulni es eſzeben vennij, az io bölchijeſegh kedig es ertelem arra valo az emberben hogy az iot el tuggia valaſztani az gonoſztol. Mert nemelij embernek nagiob batorſaga vagyon az orzaſra es egieb gonoſſagra auagy az tökelletlen hazugſagra hogy ſem á iora, nemelijnek iſmeg az iora bölcheſege es elmeie vagyon. Mert ez vilagnak fiai az teſt ſzerint valo bölchijek okoſbak es bölchiebbek az teſti elvezendö dolgokra az Iſten fiaijnal, gonozulvalo gyöytemenre es ez, vilaghoz valo ragazkodaſſal es takarmanyal. Effele mindenkor chak azon gondolkodik es okoſkodik, mikeppen az maſet magaienak tulaijdonichá gonozul, az okaiert hogy az emberij teſt az földböl teremtetött es formaltatott, iſmeg az ö tulaijdonahoz á földhöz vonnya inkab termezeti zerint. De az lelki bolchek az Iſtennec fiaij az lelki es örökke valo dolgokra bölchebbek mindenkoron és minden io dolgokban foglalatoſſak. Mert nem az keuelyeknek ziuekböl adatik az lelki bölcheſeg, hanem Iſtentöl az ötet felö alazatoſſoknak: mert az lelök holot az vilagoſſag attyatul adatot, iſmeg az ö helyere kiuankozik mindenkor. Azert vilag fiaijnak es hamiſſagnak bölcheynek mondatnak az ollyanok kik Iſtenröl el feletköznek es ez vilagy elettyeket, marhaiokat es

kazdagſagokat nagyobra bőchyůllik es tuláydo-
nychak ISTEn igeienel es az ő orzaganal.es ez vi-
laghoz ragazkodnak, ez vilagy el vezendő dol-
gokrul gondolkoduan, elnek hamiſſan valo kere-
ſettel, gőitemenyel, oſoralkodaſſal, es hamis tőruen-
kődeſſel, az igaſſagot hamiſſa itelik, es kereſnek
poklot es ueződelmet magoknak. Az ki kedig az
meg iſmert igaſſag ellen ſzòl, annak az őrdőg es á
maga gonoz alnokſaga es iregy volta adgya azt, á
miuel mágat meg menche: minemő hamiſſaggal e-
leyt veheſsőn es el fordythaſſa az igaſſagot. Iaij ke-
dig annak az embernek á ki az meg iſmert igaſſa-
got hamiſsitya meg, ez vilagy hazonert, mert ſő-
titſeg lezőn lako helye annak ha Iſtenhőz nem tér.
Iſtennek fiaynak es igaſſagnak bőlcheynek azok hy-
uattatnak es mondatnak kik az ő parancholattyat
mindenkoron eſzekben es elmeiekben tartyak, mert
iob es iduőſſegősb az Iſten felő ſzegennek az ő
keues marhaia. hogy ſem az
Iſtenről el feletkőzőt hamis
kazdagnak az ő ſok győite-
menye es marhaia. Az
bőlcheſeg kediglen Iſtennek
malaztya es az homalyos ſzi-
uő embőrőknek vilagoſſag
elmeiekben mikeppen hogy az gyertya vilagoſſag

az

az sõtitsegben, Terich el io Isten az hamis eletrõl az te hiueydet, az te zent neuednek dichiretyert.

ISTENTEÖL VA=

LAZTATOT DOCTORNAK FRANCO-uits Gergelynek maga mentese az patuar-kodok es szydalmazok ellen.

NInchen ez vilagon soha semmi olly dolog á mely mindennek egy irant kellyen, auagy minden embõrõk egy-enlõkeppen dicheriek: ez kedig ebbûl vagyon hogy az embõrõk magok szeretõy mást inkab nem szerethetnek magok-nal. Annak fõlõtte keduetlenõk es iregyõk mert vannak ollyak, kik masban Isten aiandekat iregylik: es touaba telhetetlenõk, az haznott mind ekessegõk-nel s-mind idvõssegõknel inkab keduellik. Mert minden ala valo tudomanyu ember á ionak igaz tudomanyat es io chélekõdetit iregylñ es semminek alitya, oka ez: hogy az ala valo embertõl nem lehet-nek az iozagos chélekõdetõk, sem az fõ tudomany-ok, mint az io embertõl, es az ollyanok nem az Isten

aian

aiandekit bőchűllik emberben, hanem az ő magok tudatlanſagahoz képőſt itelnek maſtis magokhoz. Valamely ember kediglen magat nem iſmerij es meg nem tudgya bőchyőlleny: az ollyan maſt ſem iſmer meg ſem tud bőchyűllenij.

Az emberſeg nem az nagy letelben al, ſem chák kilſő zőmelyben auagy termetben. Nemellyek kedig ISTÉN iſmeretij kiuől vannak es ez vilagy velekődesből itelnek es ſzolnak mindent, ez illyen emberek az en tudomanyom felől ſokat zoltanak es ragalmaztak: de ezzel vigaztalom magamat hogy az iozagos chyelekődetnek vannak iregij: nin chenek az gonoſſagnak es latorſagnak hanem az ſamborſagnak: Kerőm, azert minden rendbeli ſambor Doctorokat es iras tudokat, hogy gonoz neure ne uegyek ez kőnyuechkenek zerzeſet. Mert voltanak ollyak kik iregykődtenek reiam az Iſtennek aiandekaiert, nem tudtak honnet volt eredetí es fundamentoma az en tudomanyomnak kiuel Iſten zeretőt es meg aiandekozot, mellyek az irasnak tudaſaban vgyan nem voltanak bőlchek ſem az Doctorij tudomanyban, auagy az oruoſſagnak ertelmében, ſem az termezetőknek tudaſaban: ſőt nem hogy az idegőn nem iregykődőt volna reiam, de még az en magam ſzolgaim közzűlis volt olly á

ki re-

ki reiam iregyküdöt es gonoz neuet adot hozzam iregyſegből.

Sokan aztis mondták hogy en Iskolaban nem tanultam, ſem Doctoroknal: effele ſok karomlo bezedökkel es gyalazatokkal illettenek: es hogy nem kellyene effele tudomant gondolnom kinek magam volnek talaloia, es az elöttem valo ſok bölcheket hatra vetnek. De mind az altal ha azok nem tanýtottak volnais, es az en Istenem meg öregbýtötte az tudomant en bennem: Vagy telhetetlennek iteltetnem embörök elött, vagy kedig Isten malaztya meg vtaloianak ha hatra vetném es nem elnek vele maſnak ſem ielöntenem.

Mert az en tudomanyom haznalattyanak latattya es ſok emberekén meg probált es býzonyos volta vagyon. Thouaba nem vagyok hamis ſem betegſegöknek es nyaualyaknak iſmeretiben, ſem kedig az oruoſlaſokban nem vagiok telhetetlen: nyomorulttul meg nem vonzom ſem munkamat ſem oruoſſagomat Nam en ez vilagý bölcheknek nem ellenzöm ſem io tudomanyokat, ſem nagy ertelmököt, ſem egyeb fele erös veteködeſöket, ſem tiztelſegöket nem ragalmazom. Kerem azert öket hogy ök ſe ellenzyék az Istennec aiandekit kik nalam vadnak, ha embörök eletire es taplalaſara haznalhatok velök, laſſak es proballyak meg, ne zo-

ual vetekődgyönk hanem emberöknek valo haza-
nalattal. Ha valaki kedig hamissolna chyelekő-
detömet, mondgya zömömben, okat mondom ne-
kű: mert az en tudomanyom igaz okokbul vágyon
nem velekődesből mint nemelyeke. Thouaba, Bal-
uanű imado sem vagyok: hanem az egy fölsegös
hatalmas Istennek bizodalmabul, kinek fia az en
meg valto Christussom es á ki zent lelke altal engő-
met ez tudomanyban meg epytöt es epöletre valo
ertelmet adott, chyelekőzöm mindent. Es meg kik-
nek gondgyat föl uezömis, azoknakis azt adom ta-
nachul hogy Isteny felelöm altal ellyenek az en gyo-
gytasommal. Azert nem kély gonoz gondolatu-
iaknak lennünk: hanem Isten kezeben kely eletön-
ket biznunk, es mint hogy imadsagat meg halgattya
az ő hiueynek es be tellyesity. Akkepen oruossago-
tis parancholuan, haznossa teszy az ötet felöknek.
Ezt azert ielöntöm meg hogy netalaltatnam az sok
ellenöm zolloknak heiaban valo szauokat el halgat-
nom, Kerlek io Isten bochasd meg azoknak vet-
kőket kik ennekőm gonozt kiuantanak es haborgat-
tak az te aiándekidert engömet, mert talan tudat-
lansagokbul chelekődtek. Christus vrunkat es az ő
tanituanitis nem az hamissagert gyölöltek es ildőz-
tek, hanem az igassagert: melto azert az zolganakis
zenuedny gyalazatot, ha á menynek földnek Vra
zenuedött. IN-

FINTES.

IV kőrőztyen Ember, bochyőllyed az Istennek aiandekit az io lelki paztort es az Oruos Doctort: mert emberek eletiben iar es forog az ő zolgalattyok, nem hazontalanok, hanem Istennek aiandeky es ezkőzők az embőrők epőletire es haznalattyokra mind az oruossaggal őzue. Azert tiztőllyed es bőchyőllyed mint Istennek valaztot embőrit, mellyeket Isten tenekőd epőletődre es haznalatodra adot: *d* mint Iesus Syrak es az bőlch Salomon irya. Mert hanem tiztőlőd es meg nem bőchyőllőd akar mellyknek zolgalattyat, szyue zerint es io akaratbul nem zolgal. Szynnel valo kőrőztyen ember az ollyan, *á* ki azt mondgya hogy kőrőztyen es szereti az Istent es fele barattyanak. hamis, auagy az ő oruosahoz halaadatlan az io chelekődetert. Az ki kedig az ő felebarattyanak Zolgalattyat meg nem bőchyőlli, abbul kőuetkőzik az halaadatlansag, mely dolog nagy vetők. Mert az Oruos Doctor sok ember kazdagsaga nekil el lehet, de az ő Zolgalattya nekil kit ISTEN neky adott. sokan el nem lehetnek: Mert talan inkab szikőlkődől the az eghesseg nekil, hogy sem ő az te fizetesőd nekil. Eccl. 38.

azert á kinek kőnyőrgenőd kély es zolgalattya nekil el nem lehecz, akar minemő ember legyen, az ollyant haragra ne indich, se bozzu beszeddel soha ne illesd mert talan karodra kőuetkőzik valamikor.

Az ki felebarattyat meg nem bőchyőlli zolgalattyaiert, halaadatlan es hitetlen az mely dolog nagy vetők mind Isten előtt, smind ez vilagij emberek előttmert szijuből es io akaratbul adátik minden haznos io munka es zolgalat, nem chák embőrők kezeijtől: mert ha szijuből es io akaratbul nem zolgál, hazontalan az zolgalat. Olly betegsegedben zolgalhat nekőd az oruos, mikor sok felebaratidnak es attyadfiaijdnak zolgalattyok az te eghessegődre nem haznalhatnak. es teged halaltul s-bennasagtul ment meg Isten engődelmeből mert halalodis kőuetkőzhetnek auagy bennasagod á hozzu ideiglen valo betegsegből es faidalombul.

Az ollyan kazdagsag embőrők nyomorusagara vagyon, á hol az io eghesseg ninchen.

Akkor zolgál teneked az oruos, ISTEN vtan nagy zikſegődnek ideien mikor sem etelődnek sem italodnak io izit nem erződ: es sem kinchedben, sem iozagodban, sem io louadban, sem hadakozasodban, sem szép öltőzetődben nem győnőrkődhetől es sem magadnak sem felebaratidnak nem zolgalhacz, mert az betegseg nem engedij

es

es ſzikőlkődől az egheſſeg nekil, az az. meg fogyatkozol akkor minden ez vilagŋ gŋőnerőſegős életődtől. De nemely ember vgy bőchyőlli es tartya az oruoſt, mint ha immar ſoha többe nem kellyene zolgalattya. Sőt az oruoſt mint hogy io akarattal hozzad fogadhatod, vgy elis idegő nŋthetőd tőled, ha az ő zolgalattyat meg nem bőchyőllőd es meg nem terŋtőd neki.

Vigaz tallyad io ISTEN mind lelkőkben es teſtőkben az betegőket.

HAZASSAGRVL.

okzor baratŋm er Ismerőimintőttenek es kezőrŋtőttenek engemet az hazaſſagra: De valamig ISTEN valamely dolognak az oraiat es ideiet meg nem paranchyollya. addig ſemmi nem lehet, akar mint erőlködgyek es igyekőzzekis ember valami dologra.

Mert azt mondgya ChriſtusVrunk zent Lukachnal 12 rezeben. hogy haiok zalais meg vagyon zamlaltatua az embereknek hat inkab.hogy lehetne valami nagyob dolog Iſten akarattya nekil az ő hŋuein.

Az ki azt mondgya, nem io embernek egyedől lennj. de szikseg neki hasomlo tarsanak lennj. Enis azt mondom hogy vgy kely lenny, mert Isten az ő neue dicheretire valot parancholt: es ez dolog a menyeg meg romlot karnak epőletire vagyon. De azert ISTENNEK mas rendbelj valaztot hiu szolgay is vannak, kiket nagy tiztre es hiuatalra valaztot es valazt. Mint zynten hogy szabad az gerenchyer auagy a fazokas vele, tudomanya zerint valaminemő edent akar formalny es chynalny az sarbul. Azonkeppen chyelekőzik az io Istenis az emberőkkel es chak az ő maga tanachabul es io akarattyabűl akaria az ő hiueynek minden dolgokat el vegeznj, kinek előb adgya meg, skinek vtolban, maga tudgya mit chelekőzik hogy zent neuenek dicheretire legyen es embőrőknek iduősségőkre. Iollehet hogy magamat arra mindönőstől fogua nem kőtelesztem hogy hazassag nekil lennek. De a ki illyen modon el zenuedheti es el tirheti mint en igen io es nagy dolog: ennek el zenuedese nem magam akarattya, mert zent Palis maga felől azt irta 1. Cor. 7. hogy a ki ollyan modon el zenuedheti mint ő, io. Vannak io termezetőiekis az embőrők kőzőt, gonozrais haylandok. Sőt vannak olly rendbeli hazasok, kik hazassag tőrők es nem elegőznek egy hitősőkkel. Iob volt volna az

illyen

illyen embernek, ha mindeltig az nekil leôt volna, auagy ingyen sem ziletôt volna: az ollyan firul zollok it á ki ISTENNehôz nem ter es eletit nem akaria meg iobbitanń. Az kik Istentelenôk es az igaz hittôl el szakadtak, az kik az ô Attyokat es annyokat nem tiztôlik. hanem zidalommal, gyalazattal, 'es vereseggel illetik. Az ki kedig aztmondgya, hogy nem oka az ô gyermekenek gonoz voltanak. Enis arra azt mondom hogy vannak olly attyak es anyak á kik ô magok tezik gonozza az ô gyermekyôket, mert kisded korokban nem tanytyak Isteni felelômre es az vezzôt meg kimellyk tôlôk: ez oka gonoz voltanak. Az vtan ha fôl neuelkôdik, amaz sem gondol vele. Ez illyen fiakban leszнek gonoszszak es Istentelenek a iotul iot tanulhatnak az gonoszstul ismeg gonozt. Sok parazt ember gyermekeben fô emberek leszнek es lennenekis ha taneitanaiak á iora, mert valahol á felelem vagyon, gyakorta az tizteſseg ot vagyon. Sokan ollyakis vannak es leznek ember ôldôklôk, orzag aruloń es tolvayok. De Iań az ollyannak, mint iduozitônkis monda Iudasnak. Iob volt volna annak Matt. 26 az embernek soha nem ziletetnń, mint sem az artatlan vert el arulnń es el veztenń.

Az

Az kŕ iſmeg azt mondgya, hogy az ő hiti azt tartya, hogy az ő gyermőkeben ollyan gonoz nem lezőn: En arra azt mondom, hogy ſenki az mas ember hitiuel es tanytaſaual kilőmben nem iduőzulhet, hanem ha zent lelők Iſtentől bele oltatik magabanis az igaz hyit: mint Abacuc propheta kőnyuenek maſik rezeben meg vagyon: Az igaz ember (vgymond) chak az ő ſaiat hity altal iduőzül.

De őrőmeſt akarnek ollyan embert latnom, á ki azt mondana hogy el lehetne az hazaſſag nekil, hanem chak Iſten kedueiert veſzik rea az gondot es meg hazaſul es el tartya minden nyomoruſaggal.

Ritkan talaltatik ollyan ember ki ezt meg chyelekődne, hanem fokan vannak kik chak az ő magok teſtenek győnerőſegős eletyert miuelik es chelekőzik. Valamit kedig az ember chák az ő maga kedveiért chelekőzik, azt nem Iſten kedueyert chelekőſzi.

De az Zenuedesben es az ſzomoru eletben mindenkor tőb io talaltatik, mint iduőſſeg, egeſſeg, tiztőſſeg es bekeſeg. De Az tobzodasban es az mindenkor valo győnerűſegős eletben ſemmi io nem talaltatik: a mint Zent lukach bizonytya 16. rezeben amaz kazdag embőrről, kinek Abraham monda: Eluetted az te eletődben minden iavaydat.

Az

Az ſzomoru elet meg heruaztya az embernek ziuet es tagaſt es inditya az Iſteni felelömre az embert. Iaſ kedig annak, ki chak az teſtnek gyönerüſege zerint el mindenkoron, mert az lelki gyönerüſegöt meg foſtya. Az teſti gyönerüſeg chák napig es oraiglan valo: De az lelki gyönerüſeg orökke valo melynek ſoha vege nem lezön.

Az ki iſmeg azt mondgya, hogy az melyſa io gyömölchöt nem terömt, ki vagaſſek, Enis azt mondom hogy vgy kely. De mi legyen az igaz gyömölchnek termeſe, tudnſ illik, az igaz hſt. es az Iſteni zeretet. Mert valaki illyen gyömölchöt nem hoz es nem terömt, Iſtentöl az ollyan ember ki vagattatik, es az örök eletben reze nem lezön: mert az Vr Iſten nem zikölködik tiz auagy huz ember ſzaparitaſa nekil. azert vgyan bekely az mennyei karnak tellyeſödnſ de nem gonoz gyömölchnek zaporodaſaual. Mert az mi heuſegös az nemſzükſeges, ſem olly igön kedues: de az mi io miert hogy ritkannſs vagyon igön kedues es kel lyemetös. Mert ha Iſten az gonoz zaporodasban gyönörködöt volna, es á menyeſ kart azzal akarta volna be töltenſ: hát Noe ideieben nem emeztette volna meg az ezön uizeuel ez vilagban valokat, de chak az ö hiu zolgaiat Noe patriarchat tarta meg nyolczad magaual az barkaban. Gen. 7.

Lattam olly fát emberek kerteben es vduarannis, melly fát sok termő fánál nagyobra bőchyőlött, maga chák viragzot es győmőlchőt nem hozot, nemis ehetőt győmőlcheben, megis kedvesseb volt sokanal azoknal á kik győmőlchet terömtőttenek. Az fán semmit ne erch egyebet hanem az embert az viragan az igaz hitőt: mert az virag utan törőm az győmőlch, azonkeppen az io hírt altal iol chelekezik á io lelők. Harmadik ertelőmben, hogy sok termő fanal kedvesseb es bőchyőletősb, iedzi az arnyekat: mert az io fanak haznossab chak az leueleis auagy arnyékaban ülnj, hogy sem mint az gonoz fanak győmőcheben ennj.

Az gonoz győmőlch iedzi az Istentelen fiakat: mert az io Isten egy embert sok nep közzől főeb tiztre es nagyob hiuatalra ki valazt maganak.

Mint szinten hogy Loth patriarchat kij valazta sok nep közzől es ki hoza negyed magaual az Sodoma es Gomorrha Varosabul az Angyal altal.

Es mint hogy az eghőn sők chijllag vagyon, de eggik azok közzölis fenősb es nagyob sokanal, noha az neue chijllag.

ERTELME:

Sok nepek vannak ez vilagon, de az emberek ritkak mert vannak oly rendbeli hazasok, kik azt tud

tudgyak hogy ottan meg vagyon immar minden iduősségős dolgok es iamborságos elettyők, mihelt meg hazasulnak: De az Isten zerzese zerint valo hazassag nem chak az el mulando testi gyonőrősegben áll, hanem io lelki ismeretben es tisztessegős eletben. Vannak ollyakis kik az kőnyű eletert, hazassag nekil elnek gonozul: Ez illyen dolog nem az ISTEN rendőlese, sőt inkab ellene vagyon az ollyan gonoz elet ha Istenhőz nemter.

Vetekœdes

Kinnyeben adhattya ember más embernek bőret es ereiet felebarattyaiert, de az magaiet ne hézben adgya. Ennek ertelme es peldaia: Mikor Isten az zent Iobnak fiaŋt, leianŋt es minden iozagat el vette vala tőle, azokat kinnyeben zenuedhette el: de mikor ő magarais reia bochata ostorat, nehezebben zenuede azt. Mert akkor ő maga bőreuel es ereieuel kellyetek fizetnŋ, mint meg vagyon iruan zent Iobnal 14. rezeben.

Ertelme auagy peldaia: kinnyeb annak ez vilagŋ eletŋ á ki chak az testnek győnerősege zerint el es chak az hazassagban auagy egyeb ez vilagŋ el mulando eletiben győnőrkődik:

De az kik mind ziuokben es testi elettyekben mindenkor tőredelmessek auagy zomoruiak, az ollyanoknak nehezeb zenuednj. Es ez egy rezbeli irasomnak ez volt oka, hogy senki az hazassagnak rendiben se az zaporodasban ne dichekődgyek: mert ha chak azzal dichékődik, meg az sok io kőzzől az legkisseb mert nem eleg chak az: az iduőssegre hanem ha io chelekedeti hity es remensege leiend az Istenben.

Mert ha az ISTEN chák az zaporodasban győnőrkődnek, hat vgi rendőlte volna hogy minden ferfiunak harom auagy negy hitősőis leőtt volna es vgy tenyeznenek az embőrők mint az fiuek: de Isten nem győnőrkődik az sokasagnak gonoz zaporodasaban á mint Ecclesiast. 16. Iob egy Isten felő ferfi ezőr Istentelennel, hanem az Isten felő fij akban á kik őtet felik és mindenők főlőt tiztőlik. Chák az io hazassag Isten zőrzese nem az gonoz, ha az gonoz hazasag Isten zőrzese volna, hát az Isten volna az binnek oka, maga nem az. Bodog az ollyan ember á ki nem chak az testnek eletire visel gondot, hanem az lelőknekis keres es győit es maiorkodik mertőrők eleti lezőn az ollyan, embernek. Valaki ez igeket eszeben eselmeieben gyakorta forgattya, mikor ki mulik vilagbul őrők eleti leszőn. Vallyon kediglen kij zolhat ellene ez zőrzesnek

auagy

auagy ez igeknek? Egyeb ſenki nem, hanem *á*ki nem iſmeri Iſtennek aiandekit es eu ſzent fölſeget ellegnek lennij minden ionak meg adaſara. Minden fele rendbeli embörök közöt vagyon io es gonoz termezetüis. Nem mindenik iambor eletö azok közzölis *á*kik hazaſſagban vannak. ſem azok közzöl *á*kik hazaſſag nekil vannak. hanem iok ez gonozokis vannak.

AZ KAZDAGSAG RVL VALO PRAEDICATIO

Két Iffiunak peldaiabul.

AZ io kereſöt kazdagſag Iſten aldomaſa es az embörök elöttis kedues. De az gonozul gyoitöt kazdagſagon ninchen Iſtennek aldomaſa, mert nem az ö neuenek dichöretire vagyon, ſöt meg á fiaktulis es az nemzetſegtöl gyakorta gonozul veſz el az hamis kereſet. Vannak oly rendbeli kazdagſagok hogy Sokakat el terijtnek az igaz vtrul es az io lelki iſmeretröl, ez vilaghoz valo ragazkodaſſal es az benne valo zorgalmatos gonoz elettel. Mert nemely embörök mind addig ſem hizik el, ez vilagbul valo ki mulaſokat, mig-

len az lelők az testből ky nem megyön. Azert bodog az ollyan ember á ki igyeközi eletit meg iobbytany es az ő terömtő Vrat Istenet meg ismérnij es hozza ternij: mert örökke valo halalt soha nem kostol. Es valaki it ez vilagon maganak zent eletőt nem keres, es zentsegős dolgokban nem foglalatos sem nem akaria magat foglalnij, az mennyeknek orzagaban sem lezön az szenté, honnet meg azokis le hanyattanak á kik gonozokka lőttenek es el veztőttek az zentsegőt, Innet inkab nem vitetnek föl á kik iol nem keresik es el veztik az zentsegőt: mint zinten hasonlatos ez pelda.

Vala neminemő ket iffiu. kikről minden ember peldat vehet es tanusagot: es mikoron el indultanak volna talalkozanak ket vtra. eggyk vt iob kéz felől vala, az masik bal kéz felől. Az iob kez felől valo vt, igön szoros es nehez iaro vala. Az bal kez felől valo vt, igön tagas es gyönerősegős vala. Az ket Iffiak ezt latuan, meg allanak, es monda eggyk áz masiknak: Mellyk vtra mennyünk. Felele az masik es monda: Mennyönk az iob kez felől valo vtra. Monda ismeg az masik: De mennyönk az bal kez felől valora, ladde mely szep tagas es gyönerősegős. Es mikoron azon

el

el indultanak volna', az tol-
uaiok raiok talalkozanak, es
minden zep gyönerősegös ru-
haiokat es öltözetyöket el fo-
ztak rulok. Es az vtan ve-
tek öket egy nagy mely ve-
römben, kiből soha ki nem
iohetenek, es ot leön nekik
nagy siuasok reuasok es iaygatasok. Monda az
eggyk á masiknak: oh the atkozot, miert hozal
engömet ide ez vezödelömnek helyere: lam mon-
dam hogy erre ne iöiönk, hanem az iob kez fe-
löl valo vtra ternenk. Mert ha szoroſsis es ne-
hez iaro, de az vtan io helyre talalkoztunk volna,
mely hely vegtelen gyönerősegös.

Mit erchyönk az ket Iffiun? Az ket iffiu
semmi nem egyeb, hanem eggyk az lelök, maso-
dik az test, á kik mindenkor viaskodnak egy mas-
sal, az lelek az testel, az test ismeg az lelekkel.

Az lelek iora int, az test ismeg gonozra:
de azon keriök az io ISTENT hogy az le-
lek gyözze meg az testnek kiuansagat es zen-
tellye meg mij bennönk, hogy az altal vezerel-
lyen minket chak az ö ismeretire, mert az test
kiuannya az zabad akaratot es gyönerősegös eletöt ez vilaghozvalo ragazkodast,

rez-

rezegſegőt, tobzodaſt, buńaſagot, oſoralkodaſt, telhetetlenſegőt es Iſtenről valo el feletkőzeſt es minden valami az teſtnek kiuanſagos akarattya ſzerint valo gonoz elet, á kik elnek chak teſt zerint, es annak inkab engednek hogy ſem az Iſtennek es az lelőknek. Szinten vgyan iarnak es vgy történik dolgok mint az ket iffiunak. Az meg allas es az el hńuas á mint mondam iedzi es peldazza. hogy ſokzor el vonnya az embert ez vilagy gazdagſag es gyonerőſegős elet az Iſtennek vtarul es az io lelki iſmeretről, á mint á Magnes kű hogy hozza ſzya es vonnia á vaſat auagy á ſzouaruanń á vizet. Az taagh es győnerőſegős zep vt, iegzi az bal kez felől valo vtat, á pokolnak vtat. mely igőn zepnek es győnerőſegőſnek teczik egy előzőr: de ha el indulnak raita es io vtra nem ternek, az az, ha az ő binőknek veget nem vetnek, az toluaiok kőziben eſnek, az az. ördőgőknek markaban es barlangiaban iutnak: az vtan igőn keſerues lezőn, es nagy ſokan meg ternének ha lehetne. Az Toluaiok peldazzak az ördőgoket, mely toluaiok mindenkor mint az ſyuo orozlanyok vgy ordytnak es leſelkődnek vtannunk. Az ő ſzep győnerőſegős ruhaioknak rulok valo le foztaſa, peldazza az eredendő igaſſagtul valo meg foztaſt. Az verőm iedzi az poklot: az melyſege az ſőtitſegőt, melyből ſo-

ha ki

ha ki nem iűhetnek. Az ő siuasok, riuasok iedzi az pokolban valo nagy kinlodast es faidalmakat.

Az szoros vt peldazza az őrők eletnek vtat es annak meg talalasat. Az nehez iaras iedzi, ez vilagban valo but, banatot, szomoru etet, keserűsegőt es fañdalmat. Az szoros es nehez utbul valo ki kelesőnk iedzi ez vilagbul valo ki mulasunkat, az vtan az őrők eletnek meg nyeresét es meg talalasat, melynek soha vege nem lezőn, kit soha embernek file nem hallot es soha zőme nem latot, nyelue es szaia sem bezelhetű, minemő nagy dichősegőt es őrőmet az VR ISTEN zőrzőt az ő hiueinek: Bodog az ollyan kazdagsag a kinsem tűz. sem viz nem fog, sem rősda, sem az szu meg nem eszű, föld el nem rothaztya, az illyen kazdagsag őrőkke valo, igaz hittel es io leli ismerettel gonoz chielekedet tauoztatasaual minden kőrőztyen meg nyerhetű. Kit engedgyen minden hiueknek az attya, fiu es zent lelők, tellyes zent haromsag, egy bizony ISTEN:

kinek legyen dichősseg es tiztősseg
mint őrőkkől őrőkke
Amen.

AZISTENRÖLEL

FELETKÖZTEKRÖL ES BALVA-nyozokrúl valo tanusag.

Hogy meg erched, kichodak legyenek baluanyozok: a hasis hizlalok mert az ollyanok azt tudgyak magokban hogy azzal talaltatik az idueſſeg. Sőt kedig nem vigyazhatnak az rezegőlők mert magokkalis io tehetetlenők ollyankor, nem hogy mas

fele

felebarattyokkal chelekődhetnenek akkor valam iot, mert eszetőlis eltauozik, ollyankor, annal nagyob baluany imado kedig ninchen, á ki az ő terőmtő Isteneről el feletkőzik es halaadatlan.

Az rezegseg az binnek győkere es á parazna sagtul nem sokat kilőmbőz, sőt meg annyual, nagyob â rezegsegh hogy embőr őldőklesis kőuetkőzik belőle es egyeb rendbeli sok gonossagok es hâ valamíj gonossagot chelekőzik estue reszegsegeben más nap auagy minden eletiben meg bannya, essele neha magatis meg soytya, es nem vigyazhat sem imadkozhatik igazan á mint meg vagyon iruan Zent Markal iz, rezeben: Vigyazzatok (vgymond) mert nem tudgyatok, á haznak Vra mikoron fogyon meg iőnnij. estue auagy eyfel kor.

Meg ollyakis vannak az rezegőssők kőzzől sokan, hogy el veztik magokat mind lelkőkben es testőkben, más felebarattyokatis es mind szőmők vilagaban smind ereiőkben meg fogyatkoznak idő nap előtt, auagy nemellyek megis szegenyődnek vegtere az tobzodas miat. Aldot ember á ki magat nem zereti test zerint, hanem lelek szerint, mert az ollyan ember vtallia á bűnt magaban, de á ki magat szereti chák test szerint el, es á testnek inkab keresi keduet, lőlket nem szereti az ollyan á mint zent pal mondga Ro. 8. á ki test zerint el meg hall, es az illi enők magoknak valo embőrők, á kik masnak sem lehet

nek ſemmi ioual, kár kedig annak ez vilagban elnij a ki vtan máſis el nem elhet, es ſem Iſtennek ſem felebarattyanak nem ſzolgál, de inkab enged az teſtnek kivanſagijnak, hogy ſem Iſtennek es az lelőknék. Az ember magais meg rőuidetheti eletit az maga gonoſſagáual es gond viſeletlenſegeuel mely dolognak nem ISTEN oka, hanem ő maga valaztya maganak azt á napot es orát melyben eletit meg rőuideti es ez vilagbul ki mulik: mint zinten á ki gonozul kereſi orzaſſal es toluaijlaſſal iſmeg gonozul vezij haznat, á ki miuel kereſij, arra fizetnek nékij. Mert ſoknak Iſten touab halaztana az ő eletinek czellyát es hatarat, ha eleit veőnne az io eletben valo foglalatoſſaggal es az igaz imadſaggal, minem Iſten oka ha az nemellyet ſzőrnyű halalra vizik? hanem ő maga es gonoz chelekődetij.

Az ki azt mondgya, hogy az latrok es toluaiok iduőzőlhetnek. En arra azt mondom, hogy meg lehet ha meg térnek, es az Iſtent meg iſmerik, de azert hirekben es neuekben, minden nemzetſegőknek gyalazattyara, ſzegyenſegős halallal halnak meg mert Iſten tiltya az gonoz chélekődetőket es paranchollya az iot, mely ű tőle vagyon es neue dicheretire valo. Iollehet vannak ollyak. kik azt mondgyak. Az kit Iſten mijre valazt

olly

ollyannak kely lennÿ. En arrais azt mondom hogy Iſten az ő hiueit gonoſſagra es hitetlenſegre nem valaztotta, hanem az ő magok gonoz kereſetÿ, Iſtentelenſegők es hitetlen voltok valaztya őketa mint Iudaſt mert a gonoz ember az io embert nem ſzeretÿ. Ez kedig abbul vagyon, hogy azt bannya, mert ollyan iozagos chélekődetők nem lehetnek ő tőle mint á iotul. Ertelme: Latornak, lator baratya vagyon es maganal iobbat nem igőn ſzeret, iſmeg iambornak magahoz haſomlo iambor barattya vagyon es az iot keduelli az gonoz kedig. á gonoz embert, ördög ördögőt, angyal Angyalt keduell. Az ki minemő rendbeli elet ben reſzes az ol yant iſmeg inkab kedueli es oltalmaza. Bodog az ollyan ember, kit Iſten tanÿt es vezeről de ez á kőnyörges altal adatik meg á hiueknek. Ezeket ez igeket ſenki gonoz neure en tőlem ne vegye á minemő dolgokat Iſten en altalam embőrőknek haznalattyokra es tanuſagokra meg iratot: Mert neha az io attya es Anya az ő gyermőket haraggalis inty hozza, neha iſmeg zeretettel fogadgya hozza. Ez keppen chélekőzik az io Iſten az ő hiueiuel hoģ meg terienek ő hozza. Ez á kőnyu Iſten hiueÿnek haznoſnak teczik, de az kępmutatoknak azt velőm hoģ nem teczik es chak az tellyes hitből valo

könyörgessel es imadsaggal engeztelhetik meg Istent minden iora hiu köröztyen embörök, mint á viasz is meg lagyul az szentöl. Igy az Istenis engödelmes azokhoz kik ö neki szolgalnak. Terich el menybeli Vr Isten az te hiueydet á gonoz elettöl az te zent neuednek dicheretyert,

EMLEKEZET.

AZ Vitezöknek az ö hadakozo fegyuerök es szerszamok es minden erös fegyuerben valo föl oltozetyök mind lelki es testi ellensegyök ellen chak Istentöl engedtetöt erösseg es hatalom: Es az ö fegyueröknek es kezöknek ereie, az ö louoknak hamarsaga es szyuöknek batorsaga, chak ISTENtöl vagyon, nala nekül mind semmi.

Vala-

Vala mely hadban kedig az CHRISTVS ninchen es az ő neuenek segitsegre hyuasa, meg győzetőt had az es el veszendő : de valahol az CHRISTVS vagyon es az ő neüenek segetsegre hyuasa, meg győzhetetlen had az, mert Christus viaskodik az ő benne bizokert. Valakik az kőrőztyensegert verőket hulattyak, es az Christus hity mellet Martyromsagot es rabsagot zenuednek, nagy iutalmat veznek Istentől, mikeppen Iosue. Gedeon, Samson, Dauid, Iudith es az többy, valakik Istenben igaz hittel biztanak, mindenkoron io szerencheiek es birodalmok volt az ellensegőn : mostis vgyan azon IEHOVAH ISTEN vagyon á ki akkor volt, chak hogy mijs bizzunk ollyan modon es legyen ollyan igaz hitőnk, mikent azoknak volt, bizonnyal mijs meg győzzők az mij ellensegynket, hogy ha az ő neuet segetsegre nyok : Es mikeppen hogy azoknak főkeppen valo fegyuerők az igaz hit volt, legyen minekőnkis vgyan azon igaz hit fegyueronk erősségünk es ketseg nekil mijs meg győzzők á mij ellensegőnket, es valahoua megyőnk mindőnőt io zerencheuel es felelem nekil iarhatunk, mert Christus lezőn fő hadnagyunk es vezerőnk, az Istennek reank valo haragyanak ellene mellyet binőnk zerint bochat es vet mi reank kőniőrgessel vegűk eleit.

Ha

Ha kedig valamikor az zerenchye (hogy igy szollyak) nem zolgalna. attul nem zikseg kőröztyen embernek meg rettenny, auagy ketsegben esni az Isten iauay felől, mert ha mindenkor az io zerenchye egy irant zolgalna, nemely emberek talan elis hinnek magokat. es az Istenről el feletkőznenek. Bizonyara hogy az testi vitesseg es hadakozas eleg nagy dolog es testy töredelőm, de megis az lelki vitezkődes es hadakozás, áky az őrőkke valo hazaiert hadakozik az meg annalis nagyob dolog. Engedgyed ioIsten az te zent fiadnak az CHRIstus IEsusnak altala hogy meg győzhessők lelki es testi ellenseginket igaz hitből.

HABORVSAG-

RVL.

MInden teremtőt allatnal nagyob betegsegőt es nyomorusagot zenued az ember: De ismeg semmi teremtőt

tőt allat nem var iduősseget es őrők őrőmet, hanem az emberi nemzet közzől á kik Isten fiaí es ezekis sok haborusag zenuedéssel vezik az menyeknek orzagat. Es kinnyeb á halal az embereknek hogy sem az kén es á faidalom, mert á halaltul hamarab meg zabadul es meg menekődik mikor az el vegezőt es vtolso ora be tellyesődik, de az kénsokaig győtri az embert: rőuid kedig az embernek eleti ez vilagon, á földis meg auul, es meg souanyodik termezetiben, mikeppen hogy az emberekis meg erőtlenőlnek es meg fogyakoznak venségőknek ideien, azkeppen á földis itelethez közelgetuen, az emberekis hamaréb meg venhőznek raita es tulaidon győmőlchebennis fogyatkozas lezőn. Az egíggío emberek, az Isten hiueí eszesbek az lelki dolgokra es Isteni felelőmre: Ismeg ez vilagnak fiaí ez vilagí dolgokban eszesbek es tudosbak. Mert valami az ISTEN előt kedues, ez vilagí embereknek nem mindnyaioknak kedues: valami ismeg ez vilagí emberek előt kellyemetős az Isten előt nem kedues. Mert az Isten előt az igasság kedues: de ez vilagi nepek előt az tobzodas, hamis elet, alnokság es heiaban valo beszed. Az Istennek fiaí vezik az ő orzagat es az ő igasságat: ez vilagnak fiaí ismeg ez vilagnak igasságat es á pokolnak sőtitségét, ha az

kőnyőrgeſſel eleit nem vezik, mindennek az ő erdő-
me es kereſeti zernit meg fizetnek. Nem ez vilagń
győneröſeges elet inditya az embert á kőnyunek
zerzéſere es valami iora ſem az Iſten igeienek tanu-
ſagara, hanem az attyafiuń zeretet es az Iſtenń fele-
lőm es io lelki iſmeretből inditatik minden iora az
ember: azert nem kely embernek az ő felebarattyat
gńlőlnń, hanem az gonoz bint á ki bénne vagyon
mert az io attyafiuń zeretetben az iregyſeg nem lak-
hatik, mert á kinek io lelke vagyon, az ollyan em-
bernek io hitńs vagyon. Az kinek io hiti vagyon
io chèlekődetńs vagyon: haſanlatoskeppen mint
ſzinten hogy az ſzennyes kezzel tiztat nem mos-
hat hanem tiztaual az ſzennyeſt: Azonkeppen á ki
az io eletben es Iſtenń felelőmben foglalatos, az
ollyan ember magara ſe uegye az gonoz ſententiat
az kik iſmeg gonoz eletben foglalatoſſak, kőnyő-
rőgienek az vr Iſtennec hogy az gonoz életről legy-
en el teritőiők zent fianak erdőmeiert. Mert zent
Pàl azt mondgya Rom. 1. es zent Mathe. 16. rezeben
Az ki az ő eletit ez vilag zerint el vezti, az más vi-
lagban meg talallya, es á ki ezt meg keduelli az ő-
rők eletőt el vezti. Hogy eſzedben vegyed miről
mondgya ezt zent pál es zent Mathe: nem arrul ho-
gy nem it volna helye az őrők eletnek meg kereſeſe-
nek es meg talalaſanak; mert ez bizonyos hogy it

vagy

vagyon az iduőſſegnek meg talalaſanak helye. Hanem azokrul mondgya á kik nem iſten ſzerint elnek ez vilagban, ſem lelők ſzerint, hanem chak teſt ſzerint buńaſaggal, tobzodaſſal es rezegſeggel, es minden valami á teſtnek akaratt ya ſzerint valo győnerőſegős gonoz elet. Mert valamit it az emberek vetnek, iſmeg azt arattyak be. Ertelme: Az mit it kereſz es győńtez áuag vaſarlaz á lelęknek az őrők eletre, arra megy es elſz vele. ha iot kereſz, iora megy, ha gonozt iſmeg gonozra. Az Iſten minden rendbeli ioknak meg adoia. Ha ki kedig ez ellen zol lana, az Iſten affele iregy emberek zauatulis oltalmazo. Legy vr Iſten minden hiueknek el teritőiők az gonoz eletről, az te aldot ſzent fiadnak neue dichere, tiert mind őrőkkől őrőkke. Amen

AZ ATTYAFIVY ZERETETRŐL ES AZ TEKELLEtőſſegnek ertelmeről valo tanuſag.

AZ ki ISTEN felő, az ollyan ſzeretń az ő felebarattyat es attyafiat, mert az io es igaz attyafiuń zeretet nem az tőkelletlen hazugſagban áll, ſem az tobzodasban auagy rezegſegben,

hanem Isteni felelömben, igaz mondásban es titok dologban, mert az tekelletös io erkölch es az igaz mondas, nemes es böchyöletes kazdagsag es örökseg, nem az arany sem az czymer leuel, mert ualamely ember tekelletlen hazug, nem melto hogy embereknek tarsasagaban be veteszek, az ollyan ember nem lehet Isten felö, mert az tökelletes embert még az ö maga io lelki ismereti sem viszi arra hogy az ö felebarattyanak gonoz akaroia volna, hanem inkab karat bannya, es raita valo io aldomasát öruendi es nyomorusagaban segiti: az illyen az te io akaro felebaratod es attyadfia, ki nem igyeközik arra hogy meg chyallyon, sem szep szauaual, sem hazugsagaual. Mert az tekelletlen hazugsagbul szarmazik az hamis hit. Az hazugsag es á hamis elet röuid ideiglen tart, de az igasság erös es örökke meg maradando az hiueknek.

Az igaz ember azon igyoközik hogy az ö meg mondotta bezedet igazan be tellyesiche. ha ö maganak karaual lenneis. Mondhatnad azt hogy kichoda á ki nem hazudna es vetök nekil volna? mert senki ninchen vetek nekil valaki aszonj allattul sziletik, hanem chak az Isten uolt. De az vetkek es hazugsagok nem chák egy rendbeliek. Az elsöre keszörit zegenseg es nyomorusag. Az masik trefa

bezed

bezedből auagy latekbul es nem akarattya zerint történik. Az harmadik tökelletlen hazugság, mellyet még gyermek koraban megszokía, az vtan termezette valik benne: kiualtkeppen á ki felelőm nekil nenelkődik föl, mely dolgot meg ő maga sem hizőn el maganak, mert tudgya hogy nem igaz. Az mely szay kedig az tökelletlen hazugságot es az hamissan valo esküest mondgya, meg őli az lelkőt ha Istenhőz nem ter. Mely mind Isten előtt es emberők előt vtalatos: mert vegre mikor meg ismerik, még igaz bezedenek sem higznek. Az ollyan ember affele ruhahoz hasonlo á mel ket szint auagy harmatis mutat es nem alhatatos bezedeben effele tökelletlen ember gyakorta fogad es iger felebarattyanak, de soha nem akaria igazan be tellieszteni, az ő meg mondotta beszedet: Az illyen ember ha azt mondgya hogy szereti az Istent es az ő felebarattyanak hamis, hazud. Ekkeppen vannak ollyak kik azt mondgyak: hizi az Istent hogy meg bochattya vetkeit, de azert naponkint inkab el meről az gonoz eletben, az ollyan hit nem kedues Istennek előtte, hanem á ki igyekőzi eletit meg iobbitanń naponkint. es meg terny az ő Istenehőz, ez illyen hit kedues Isten előtt. Nem szikseg senkinek Isteneuel trefalnń, ha ez vilagy felebarattyaual trefalis: iol lehet hogy most it ez vilagon sokan

vannak, á kik elnek chák test zerint, nem lelők zerint. de mikor amaz vtolso nap el iővend az Nazaretbeli Iesusnak el iővetele napia, akkor az eleuenőket es az holtakat meg itely es el valaztya az iokat az gonoszoktul. Az mikeppen hog szoktak az szep buzatolis az szalmat, poliuat es minden hituan gazt el valaztanń. Azonkeppen Isten el valaztya az eleuenőket az holtaktul, es az holtakat hannyak á sőtitseg nek vermeben, az eleuenőket vizik az őrők eletnek helńere. De keriők azon az io Istent, hogy adgyon zent lelkőt, es vilagosichon meg bennőnk. hogy az ő io es kedues akarattya zerint valo felelőmben elhesőnk: mert az Isteni felelőm olly dolog es erősseg az emberekben, hogy az szyuet meg batorytya es meg engezteli, minden hamisságot meg ront es meg győz, mert batorsaga vagyon az iora es senkitől nem fel, semmi ala valo gonozzal nem gondol. Oltalmazd VR ISTEN az te kőröztyenńdet minden gonoztul.

FRAN.

FRANCOVITH

GERGELY DOCTORTVL

Zőrőztetőt vetekődes.

MIKOR az Doctorok deakſagomrul tudakoznak es vetekődnek vala en velem: Enis felelek nekiek es mondam: Mij az oka hogy deakſagomrul tudakoztok, nem dichekődhettőke ennel nagyobbal, tudom kedig hogy nagyobbalis dichőkődnetők ha tudnatok miuel, de talan azt tudgyátok hogy az IST en magijarul nem tud, es hogy chak az deáki ſzò altal ielentette volna ki minden kedues io akaratyat, es hogy ſemmi egyeb fele nyeluet auagy ſzòt meg nem halgatna, hanem chák á ki deakul tud es vgy kőnyőrőg neki. Mert ha chak ezzel dichekődtők, meg az ſok io kőzőt ez leg kiſſeb. Es ha chak az deaki tudomanyban allana az kőnyunek zerzeſe, hat minden deák kőnyuet zőrőzne es Doctorra lehetne: de minden io chák onnet főlyől az vilagoſſag attyatul adatik.

De mondgyatok meg thijs ennekőm Michoda rendbeli emberek zőrzőttenek es zőrőznek kőnyuekret? Mondanak nekem: moſtani időben, lelki paztorok es

es Doctorok, regönten Prophetak es Apoſtolok. En azt felelöm nektök: Ha thij magatok vallyatok azt, hogy Doctorokis zörzöttenek zent irasbeli könyuet, hat adgyatok elö es mutaſſatok meg, á mit thijs eltetökben zörözttetök: im en elö adom az minemö könyuet zörzöttem Iſtennek engödelmeböl. Azert thijs cheleködgyetök effele dolgokat, á mint en, ha Doctori neuet akartok viſelnij. Vallyon inkab kichoda volna az terömtöt allatok közöt, á ki nekem illyen czymer leuelet adhatot volna es adhatna, es az tudomannakis valaztaſara valo leuelet auagy okoſſagot es ertelmet. de ſenkitöl egyebtöl ez nem lehet, hanem chák az terömtötöl a ki az Prophetaknak es Apoſtoloknak adot, nekemis vgyan azon Iſten adta elmemben az lelki bölcheſegnek ertelmét, hat nagyob Iſtennek valaztaſa es meg zentöleſe az emberekenel, mert ö ſzent fölſege io elmet es bölcheſegöt adhat az tudomanyhoz: nem kiſſeb az ö Iſteny hatalma es zent igeienek ereie moſtis, mint regönten volt a mij átatyaink ideieben. Ez könyuechke az Iſten hiuéynek nagy öröm es io pelda, es az hitetlenöknek gyalazat, á kik nem akarnak Iſtenhöz terni es á kik chak magoktul tartyak vagy terömtöt allattul tudomanyokat es aldaſokat, maga az földis es az menny es minden terömtöt allatok nem magok altal terömtettenek

H

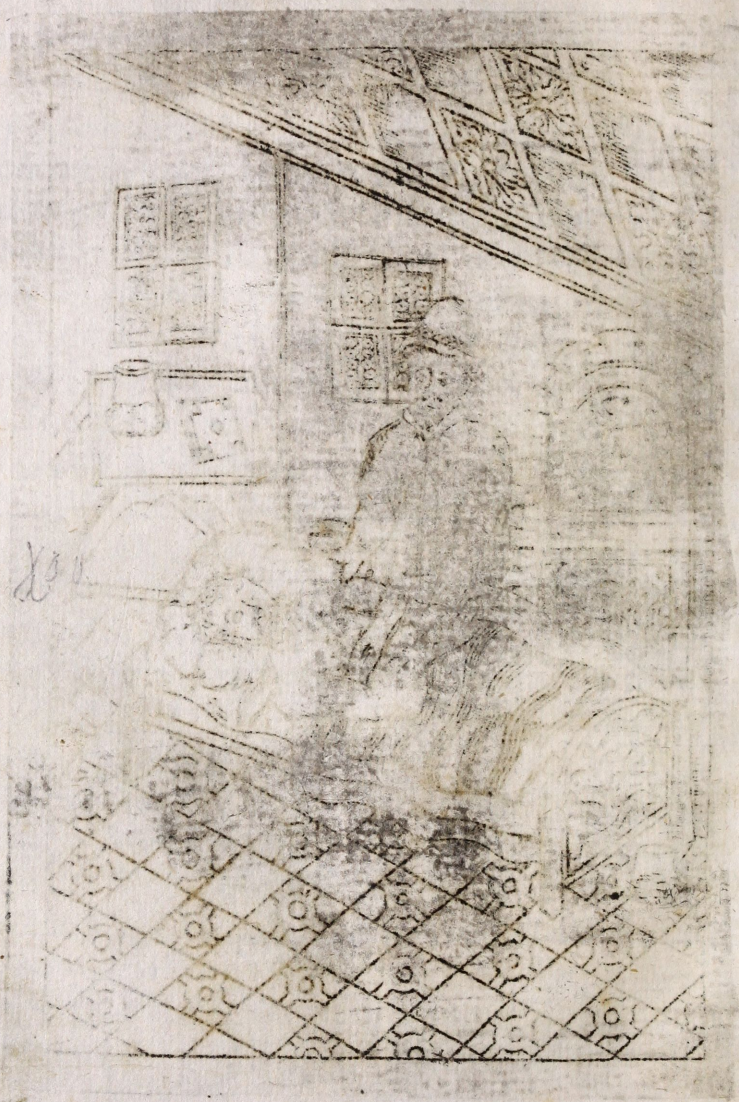

tettenek ſem neuelkődtenek hanem az eǵ terőmtő IS TEN altal ki ſzemelyeben harom de allapatyaban egy bizony Iſten. Haſonlatos keppen mint ſzinten hogy az napotis latod magaban es kerekſegeben, chak mindenkor vgyan azon egynek lennńi.

Es á mikeppen hogy az embernekis feie minden tagaińnal főeb azokaért hogy abban vagyon minden erzekőnſege es az elmeie főkeppen, mert az kinek feie ninchen az ollyan embernek erzekőnſege ſem elmeie nem lehet. Azonkeppen egy az Iſtennis neuezetńi harom, eggńk neue nap, az maſſodik melegſeg, az harmadik vilagoſſag es ezeketis el nem valazthatod egy máſtul.

Azonkeppen az attya ISTEN az fiuual es az zent lelőkkel tellyes zent haromſag egy bizony őrőkke valo Iſten. Es mikeppen hogy az napnak

heüſegetől es ereietől az ember meg melegzik.

Akkeppen az zent lelőknek malaztya, altal hattya es meg vilagoſitya reiaiok ſzaluan az hűuęknek homalyos ſziuőket es elmeiőket. Az napnak kerekſege, ő magat az terőmtő mindenhato attya Iſtent iedzű. Az melegſege iedzű az fiu meg valto Iſtent, mert az ő vere hulaſa altal megűjtetőnk es eleuenűjtetőnk meg, mert vala mely emberben melegſeg vagyon, az ollyan az elő ember. Iſmeg az napnak vilagoſſaga iedzű es peldazza az meg vilagoſűto zent lelők Iſtent: mert az zent lelők altal vilagoſű tattunk es meg ſzentőltetőnk minden homalyos elmeűnknek ſőtetſegeből. Iollehet hogy az ISTENſeg ſzőmelűnek dichőſegőt ſenki meg nem irhattya, mert ő ISTEN hanem az napot chák peldaiul haſonlűtyak hozza. Az ki azt is mondgya, hogy az napban lagűto termezetis vagyon, mert meg lagűtya az ſűros allatot es az ſaart meg kemenűti, az iegyzi az termezetőknek allapattyat, hogy az emberbenis vannak meleg, ſzaraz, hideg es nedues termezetők.

Maſodzor iſmeglen peldazza, hogy az hiueknek ſzűuőket meg lagűtya es meg engeztelű az Iſten es az hitetlenőket meg kemenűti. Az mikeppen hog Pharaonak es Saul kiralynak az engődetlenſegert es hitetlenſegert meg kemenite ſziuőket

pelda

PELDA ES TANVSAG AZ ZENT haromſagul

Az mikeppen az ho es az Iegh az vizzel ôzze oluad, de ezekis el valhatatlanok egy maſtul, es ezeknekis az neuôk vgyan harom :eggÿk neue viz, maſodik iegh. harmadik ho. Ebbôl meg tanulhattyak es eſzôkben vehetik, kik az zent haromſagot nem tudgyak es nem hizik, mikeppen legyen az egy Iſtenſegben mind az harom zemely egy maſtul el valhatatlan. Még vannak ollyakis kik iduôſſegôk felôl ketôlkôdnek es azt mondgyak, hogy nem tudgyak ha valaztattake az iduôſſegre auagy nem. En arra azt mondom hogy nem Iſten oka valaki el karhozattyanak, hanem az embernek á maga hitetlenſege es az ISTen irgalmaſſagarul valo el feletkôzeſe, mÿert hogy az bint chêlekôdte, á mint Saul kiraly es Pharao ô magok kereſtek magoknak az gonoz veſzôdelmet az ô hitetlenſegôkkel es ſzofogadatlanſagokal.

Devalakik az CHRIſtust meg iſmerik es hozza tèrnek, mind azoknak bineÿert eleget teôtt.

Arrul meg iſmerheti minden kôrôztyen ember, á ki hizi az tellyes zent haromſagban egy es ôrôkke valo bizony Iſtent, es zent fianak vere hûllaſat hoġ minden bineit el moſta az ô zent vere hullaſaual

chak ő benne bizik es az ő kedues akarattya zerint minden eletiben igyekőzik neki zolganj es hamis eletben veget vetnj es semmi terőmtőt allatban nem remenkődnj, sem imadnj, sem tiztelnj azt Isten gyanant, hanem chak az egy terőmtő, meg valto es iduezitő CHRIstust, az ollyan ember meg ismeri magaban hogy valaztatot az idvősegre: mert á kőrőztyen embernek egy Istene vagyon, hitjs egy. De az poganok kőzőt, az teuőlges hitetlenseg es az gonoz szertartas sok féle.

Az hatalmas ISTEN kedig tarsul senkit melle nem vezőn, mert eleg ő maga minden ionak meg adasara, senkitől tanachot sem kerd, ha kinek vetkeit meg bochássaie auagy nem? Chak higgyen valaki ő benne, meg bochatatnak minden bineij.

Mert nagyob az mennei VR az ő terőmtőt allatjnal, es hatalma vagyon minden ionak meg adasara. Es tevőlőgnek azok, valakik mas idegőn Istent, keresnek tarsul az igaz Isten melle.

Errőlis peldat es tanusagot vehetnek az kőrőztyen emberek, hogy sok fele fergek meg halnak telben: de ki keletre meg eleuenőznek ismeg, mikor ideiők elő iő, az fiuek es á fak meg vijulnak: azon keppen az ISTEN, hiueij meg vijulnak, fől tamadnak es meg eleuénőznek az vtolso napon az itelet kort, mihelt az emberek tetemeijnek paranchol

chol az menyey Vr hogy egyőue mennyenek es embőri teſtben allapodgyanak, azonnal á iok örőmre tamadnak, az hitetlőnők ſzegen valaſra es karhozatra. Serkenchedfől hatalmas mindenhato Iſten az hallottakat az hozzu alombul ez földnek gyomrabul es vid be az őrők eletre á te hiueidet, à hol ninchen ſiralom es fañdalom iregyſeg es banat.

Vannak olly Iſtentelen, igaz hittől el ſzakadtak kik azt mondgyak hogy az Azzonyallatnak ninchen lelke, mert Adamnak chák tetemeből terőmtetőtt. En kedig az ellen azt mondom.hogy az vadfabannis olthatnak ſzeled fa ágatt, nem hogy az tulaidon ſzeleg faban, iſmeg ſzeleg ágatt nem olthatnanak. Ertelme: Adamot Iſten terőmte es Euat az ő oldalanak tetemeből, az mely ISTEN Adamban az lelkőt adta, vgyan azon Euanakis. Az Iſten kedig tizta lelki allatban ſzallot es foganatot ziznek meheben. Es az Iſten oltaſa nem olyan mint ez vilagy emberek oltaſa es heiaban valo gondolattyok. Iollehet hogy moſt it ez vilagon ſokan vannak az kik elnek chak teſti ertelőm zerint es ha ſzolnakis valamy io dologhoz, nem az lelki ertelőm zerint ſzolnak. De mikor el iőuend amaz vtolſo nap, az Nazaretbeli Ieſus el iőuetelenek napia, akkor az ő teſt zerint valo ertelmőknek kennal

fizetnek, melynek ſoha uege nem lezõn. Terich meg Vr Iſten az tevõlgõket az hitetlenſegtõl, az te aldot zent fiadnak igazan valo me iſmeretire, hogy mindenkoron dicherteſſel VRAM es fõl magaztataſſal. Amen.

KÖRÖZTYENI HITNEK VALLASARVL ES ANNAK ERtelmerõl, io es gonoz chelekõdetrõl valo tánuſagh.

HA az iduõſſeg chak az io chelekõdetnek auagy aldozatnak altala volna, tahat az tíjz Parancholatban az Attya Iſten Moiſes Propheta altal aztis ki adta volna. De miuel hogy az io Iſten inkab gyõnörkõdik az irgalmaſſag tetelben, hogy ſem az gonozul valo aldozatban es chelekõdetben, á ki az õ neuenek dicheretire ninchen: azert vagy az hogy veſſed remenſegõdet Iſtenben es az õ irgalmaſſagaban, auagy kedig az io chelekõdetben valo bizodalmot had hatra, mert mind az

kettõ

kettő altal nem lehet az iduősseg, hogy io chelekődetők bennis biznal es chak azok altal varnal iduősségőt, nem az Christus erdőme es irgalmassaga altal, á mint szynten ket vratis nem zolgalhacz, mert auagy az hogy eggyket el kely hadnod az masikert es annak hiuebben kely zolgalnod: ha kedig mind kettőnek egy irant valo kedueben nem lehecz es nem zolgalhacz, vala melyk de az eggyk el vet zőme elől.

ERTELME:

Vagy az hogy chak az egy Istenben, vagy chak az io chelekődetőkben vesséd remenségődet Istent hatra hagyuan es az ő irgalmassagat, azert vagy az hamissagnak, vagy az igassagnak hatra kely maradnij eggiknek. Mert nem az földből formalt gyarlo embőri chelekődetnek erdőmeuel terőmtőtte Isten az embőrőket, sem emberi segitségnek altala valtotta meg az attya Isten az ő hiueit, hanem az ő zent fianak az CHRIstus IESVSnak halalaual, vere hullasaual es erdőmeuel. Azert két hijt altal senki nem iduőzűlhet, hanem chak az egy Christusnak igaz hitij altal, á mint hogy á valtsag, chak ő altala vagyon es mikeppen hog az zenet á vizre auag az iegre nem rakhatod, mert ha reia rakodis meg aluzik es semmie lészőn.

AKADÉMIA KÖNYVTÁRA

Azon-

Azonkeppen az Istenben valo bizodalom az hiueknek örökke meg marad, de chak az io chelekődetben bizoknak remenségők meg aluzik es semmie lezőn, mint az Pharisæus bizodalma hog semmie leőn. Luc: 18. Az ki chak az io chelekődetben bizik es chak az altal varia iduősseget, zynten vgyan történik dolga, mint az mel zolga el hizi magat zolgalattyahoz kepősst, es az ő Vra elől meg szegyőnőzik es meg gyalaztatik es szeme elől el veti azollyan szolgat, lollehet Isten nem tiltya az io lchelekőde tőket, sőtinkab hadgya es parancholl ya á mi az ő neuenek dicheretire vagyon. De megis iob annak á ki igaz hitből chelekőzik valami iot es zenued, hog semá ki Isteneről el feletkőzik es az tobzodasban auagy az gonoz eletben győnőrkődik: mert az io chelekődetert Isten gonozt nem ad. Ismeg az gonoz chelekődetert soha iot tőle neuary, ha hozza nem terz, mert előzer az fanakis meg kely viragozni, az utan terőm győmölch raita, testi ertelőm zerint. Mondhatnad azt, hogy lam sok fa virágzik meg á kin io hazonra valo virag es győmölch nem terőm, vgy vagyon de lelki ertelőm zerint: mert az ollyan fa es virag iedzi es peldazá á kep mutato kőröztyenőket, á kik chak nyeluel mutattyak es vallyak köröztyenőknek magokát, de io latattya chelekődetőknek ninchen köröztyenségőknek meg mutatasara.

Masa-

Masodik pelda: Lam sokzer az io fais meg viragzik es lehul á viragya, gyömölchöt sem hoz. Ennek ertelme es peldaia ez, hogy sokzer az hiü köröztyen embörök vetközneк es meg botránkoznak: A mikeppen Dauid, zent Peter, Maria Magdalena es többennis vetköztenek, de ismeg az könyörges altal föl emeltettenek es meg tertek es io gyömölchöt hoztak, de az hitetlenöktöl nem lehet az meg terröles, valamig meg nem vilagositatik, el meiek. Ezeknek ertelme: Elöször io hitnek kell lenny az vtan io cheleködetnek, es az hit szaraz az io chelekedetek, nekül á mint az aszu föld hogy szaraz a viz nekül de nem vgy hogy azokban vetne remenseget es chak azok altal varna valaki idüsseget, hanem hogy az ö hitinek es köröztyensegenek legyen io lattattya es gyömölche. Mert az Istennek irgalmassaga örökke meg marad, es igy az io cheleködetökben valo bizodalom hatra marad. Mert ha iót cheleködölis, nem az tiedből chyeleködöd, mert magad sem vagy magade, hanem az te vrade Istenede, kinek labai alat vággyon az nap es az hold, az tenger es minden terömtött allatok.

Azert kinyd az Isteneböl, Istennek adnod, de az te magadebul semmit nem adhacz.

Vallyon talale valaki idüsslegöt az tobzodas-

sal auagy az zenuedessel karhozatot? Ha kedig azt mondgya az te felebaratod hogy az nem bijn á mij embernek szaian be megyön, hanem á mij ki iö. Arra azt felellyed neki, hogy ne tölche be chák, ki sem iö, gonozt se gondollyon szijueben á mi az ISTennec es felebarattyanak ellene volna, ne ragalmazzon, se szijdalmazzon senkit es gonoz akaroia felebarattyanak ne legyen: ha ezeket meg chéleközi az gonoz ki sem iö az ö szaiabul. Mert á mely embernek szijue rakua gonoz alnoksaggal, az ollyannak az szaia bezelli az hamissagot, vala minemö bint kedig az ember ö magaban ismer, azert más embert meg ne fedgyen, mert az ollyan az ragalmazas: es emberi iteles hanem á minemö bint az ember ö magaban nem ismer ha az ollyanert meg feddi felebarattyat, az ollyan tanusagara vagyon felebarattyanak. Ha mondanak hogy az tobzodassal es hus etellel talallya az iduössegöt valaki, bijzonich meg zent irasbul, aztis ha az zenuedes karhoztattya az embert: mellijk legyen Isten hagyomania es akarattya? Iollehet hogy Isten semmi fele rendbeli ételt es italt nem tiltot meg az embertöl valami iduössegös e letire vagyon, chak hogy tobzodasbul es torkossagbul keuelsegböl nelegyön, mert Isten az embörök szikſegere te ömtöt mindenöket, mertekletö: keppen io uelé élni, mert tobzodastul, torkossag ul es rezegsegtöl tilt az Isten.

en. Ha ember oktalanul él Istennec aiandekiual abbol lezen az tobzodas, mert meg ez vilagy Vranakis az szolga nem szolgalhat es nem iarhat el az ő hűuatallyaban hűuseggel es tőkelletős keppen ha tobzodik es rezegőskődik. Hazug kediglen az ollyan szolga á ki azt mondgya hogy zereti az ő vrat ha az ő szerelmenek es hűusegős zolgalattyanak io lattatty á es chelekedeti ninchen: Azonkeppen az igaz hitnekis ha io latattya es io chelekődeti ninchen, hazontalan hit az ollyan. De menűuel inkab dragab az lelki dologban valo el iaras es gonduiseles az testi eletnel, annűual ismeg dragab az lelők az testnel, az test ismeg minden szép öltőzetnel es marhanal, hanem Vannak ollyak a kik bannyak hog ő tőlők nem lehet az zenuedes es az mertekletős elet mert Istentől nem kerik á rea valo segeitseget, hogy ha kedig mas chielekeszi azt iregylik. Ez kedig abbul vagyon, mert azt akarna az gonoz ember hogy az iofis egy irant lenne vele minden gonoz dologban. de bizonyará mondom hogy iob volna az ollyan embernek nap estig munkalkodnű, mint á ki rezegseggél es tobzodassal úlli es szentőlű meg az innepőt. Mert az rezegsegből sok rendbeli gonossagok tőrtennek. Azert kőnűd azt meg ismernű minden kőrőztyen embőrnek mellik az io auag az gonoz, hog el tudga valaztanű az iot az gonoztul, hog ha az tobzodase iob auag az mertekletős elet: Isten-

zolgalé inkab auagy az testi kiuansagoknak.

Iollehet hogy az emberőktől nem lehet az zenuedes ollyan modon, mint Istentől ő magatul, ki Isten es ember: de á mőnyből az emberi gyarlosag engedi es lehet, igen io az zenuedes ollyan modon, mint regenten az Ionas propheta prædikallasakor az Niniuebeliek zenuedtenek alazatos zíből, mint i ruan vagyon Ionas propheta irasának harmadik rezeben. Moises bőntől negyuen napig Exodi. 34. maga euis vgyan chak ember volt Ismeg Iudith kőnyuenek is negyedik rezeben, mikor meg hadta vala Eliachim pap az Israél nepenek hogy zenuedgyenek, bőntőllyenek es imadkozzanak, azokaert miuel hogy az Holofernes haborgattya vala az Betuliabeliehet, es Isten meg halgata az ő alazatos szívből valo kőnyőrgesőket es meg tarta őket azonkeppen zent Palis bűntőlt 2 Cor. 11. Azert á menyben lehet az emberektől az zenuedes, io: mert Isten az zeuuedesert gonozt nem aad, ismeg az tobzodasert iot nem aad, ha hozza nem tér. Iollehet vannak az emberők kőzőt ollyak kik azt mondgyak, hogy ők az szentekhez nem tehetik magokat, sem nem zenuedhetnek es szente sem lehetnek: Valaki kedig ez vilagon szenté nem lezőn es szentsegős dolgokban nem akaria magat foglalny, sem azokat nem

akari

akaria kőuetni, az mennyeknek orzagaban ſem lezőn az ollyan ſzente: mert it ez vilagon vagyon helye az zent eletnek meg talalaſanak, az ISTEN kedig ſzentőknek zőrzőtte az ő orzagat nem á gonoſzoknak á kik Iſtennec hiueń, mindnyaian ſ entők azok, mikeppen az Prophetak, Patriarchak, es az Apoſtalok, kik ökis chak embőrők voltanak es ſzente lőttenek, azonkeppen moſtis á kik Iſtennek fiai es ő neki zolgalnak es á io eletbe foglalatoſſok mind ſzentők. Denem chak az eteltől es italtol valo meg tartoztataſt kiuannya az VR Iſten az embőrőktől, hanem minden rendbeli gonoz elettőknekis el tauoztataſat es hogy az nyomorultaknak ſegetſegere legyen, es Iſten nevenek dicheretire minden elettyők. Mikor kedig fogadaſt teſőz es magadat akarod meg zenuedtetnińj az hus eteltől es akar mi fele eteltől ne azokaiert chelekődgyed hogy mas kőrőztyen felebaratodnal iobnak alińtanad magadat, ſe magad mutataſaiert. ſe azert hogy az bint auagy az iot abbul tartanad, mint zent Palis bińzonytya 1. Cor. 8. mert ha az ember ha chak egyzer meg rezegől auagy hamissagot beſzel es az innepőt azzal ſzentőlińj, nagyob bińn az, hogy ſem á mikor az huſt meg eſzińj: mert az reſzegſegből ember őldőkleſők es ſok rendbeli gonoſſagok tőrtennek hanem chele-

kődgyed azert zyűből valo alazatossagnak iele iert, mert az keuelyseg nem ismeri az alazatossagot sem az egy igyősegőt auagy Isteni felelmet: es hogy meg emlekőzzel az mennyeñ Vrrul es veled valo sok io tetemenyről, mind etelődnek s-mind italodnak ideien, mert az meg ehőzőt gyomornak nem kely az keuelyseg, sőt inkab iut eszeben az Isteni felelőm. Meg emlekőzzel az halalrulis, es ez vilagbul valo ki mulasrul, hogy uege leszen é vilagñ eletnek es tobzodasnak valamikor: de iouendő az őrők elet es abban valo vigasag es őrőm.

Arrulis meg emlekőzzel kőrőztyen ember hogy nem magadtul vagy, hanem ISTEN vagyon á ki terőmtőt, mert meg az oktalan allatis ismeri az ő Vrat es gazdaiat á ki őneki ételt ád es vele banik, es azt szeretiñ: De az emberek fiañ kőzzől, kiket ISTEN az ő szemelyere es hasonlatossagara terőmtőt, vannak ollyak hogy nem ismerik az terőmtő ISTENT, chak ollyan modonnis mint az oktalan allat az ő gazdaiat, maga ő neky innepe ninchen, sem bőyti, sem az zenuedesre auagy megtartoztatasra okossaga es elmeie ninchen mint az embernek.

Arrulis

Arrulis meg emlekőzzel kőröztyen ember, mind lefegtődben, fel kőltődben es vtaidbannis, hogy nem az emberek kedueiert sem valamíj egyeb terőmtőt allatert miuelőd es chelekődőd, mikor magadat meg zenuedttetőd, hanem azert, hogy az téstnek az ő kiuansagos akarattya zerint, ne legyen mindenkor az etel es ital egy arant az tobzodassal. Iollehet az etel es ital kőzőttis eggyk hijzodalmasb á masiknal es inkab buyasagra indito, ioua hagia ottis az Vr à zenuedest ahol az ordőnges embert meg vigaztala, kiben az gonoz szellet vala, hogy bőytel es imadsaggal arthatnak neki ellene, mint meg vagyon Mar: 9.

Vagyon az kereztyeneknek bőitők. in nepők es imadsagok kereztyeni modon vagyon de nem ollyan modon mint az poganoknak auagy az Phariszeusoknak, kik chak az io chelekődetők es erdőmők altal varnak iduősségőt, nem az egy Christus altal azis bőit á ki az igasságert haborusagot zenuedis meg à ki az gonozul kereső marhat auagy prædat vizha adgya, ha valakitől valamit gonozul elvőtt, mert az igaz hit nem lehet az io chelekődet nekil, mikeppen hogy az szenis nem lehet az me-

legseg

legseg nekil, sőt az kőrőztyen embernek egy istene vagyon, hitis egy, hanem á poganok kőzőt vagyon az hitetlenseg es az gonoz szertartas auagy sok fele teuőlges. Az igaz hit chyák az egy Istenben valo bizodalom az ő zent fianak erdőme altal, nem emberek erdőme es chelekődeti altal, hanem oly bizodalom mellyet ember testy zemeyuel nem lathat sem erőzhet, sem meg nem tapaztalhat kezeiuel, ezt bizonyos el hinny minden kőrőztyen emberneк.

Az mig elz êvilagon, iokat chelekődgyel, mellyek Isten neue dicheretire valok, mert az io fat io győmőlcheről ismerik meg, az kőrőztyen embertis igaz vallasarol es io chelekedetiről, á gonozt ismeg gonoz chelekődetiről, azonkeppen az io szolgat io szolgalattyarol ismerik meg, Am aszтis hallad hogy az Isten az Tobzodasert iot nem ad, Ismeg az Szenyuedesert gonozt nem ad. &c.

AZ BETEGSEGEKNEK

kesen valo meg giogiulasnak oka tuduan vagyon Istennel michoda vetekert chelekeszi ha valamellik beteg kesőre epül. Ismeg napia vagyon es oraia arrais á kit mikor akar meg gyogeitani, nemellyeket eszkőznekül, nemellyeket ismeg ezkőzők altal es meg algya az Oruossagnak ereiet á kik tűle kőuetik. Mert azt mondgya Christus Vrunk zent

Luk;

Luk: 12. rezebe hogy haiok ſzalais meg vagyon ſzamlaltatua az embereknek, hat inkab egeſſegek ſem betegſegek nem lehet az ő Akarattia nekül á mint Iſten bochat reiaiok, ne uellye ſe ne gondollia azt á beteges ember á kit az Doctor oruoſol. hoģ az Doctor auagy az oruoſſag volna oka annak, hogy hamar meg nem epül es meg nem gyogyul: mert ő ſenkinek ſzerenchyet nem adhat az egheſſegre, ſem aldomaſt vele, ſem az gyenge termezetö embernek vaſtag termezetőt nem adhat. Mert chak Iſten annak meg adoia az könyörges altal. Hanem nemelynek az ő maga kemeny es mergős termezetű es ſzofogadatlanſaga auagy hitetlenſege miat lezőn. Iob kediglen akkor inkab etel es ital nekil lennű affele embernek, mert valamit akkor eſzik es iſzik mikor valamin meg buſul, azis merögge valik benne, es az oruoſſag ſem fog io modon raita.

Azert nem az oruos Doctor annak oka ha meg nem epől, hanem vannak ollyak, kik közől ő maga az ember talaltatik okanak lenny, mert á mit fogadot Iſtenenek nyaualyaiaban azt be nem akaria tellyeſitteny. Valaki kedig halaadatlan Iſtennek io voltarul, es el feletközik: az ollyan felebarattyanakis io chelekődetiről halaadatlan, sőt ha meg egy elözör meg praballyais Iſten, es eletit meg iobbityanű nem igyeközik az vtan iſmeg nagyob oſto-

rat bochattya reia, hanem akar meg ternŋ, es bintet affele hala adatlan embert á ki nem alhatatos az ő fogadaſaban.

Maſodik oka iſmeg: nemellyeknek gyenge termezettyők vagyon az oruoſſagnak be vetelere, az ki kedig az oruoſſaggal nem akar elnŋ, hoza ſem akaria vennŋ az haznallattyat ſem erzi

Harmadik oka az bin, kegietlenſeg keuelŋſegh mert az io Iſten az bint, bintetes nekil nem hadgya hanem meg bínteti: de ha ideien meg têr es eleŋt veſzŋ kőnyőrgeſſel meg alaza magat iſmeg kegyelmes Iſtene lézőn es hozza fogadgya es ſoha ſzemeré ſem veti bineit. Iob teſtben oſtoroztatnŋ hogy ſem lelőkben, mert az lelek azt őruendi, akkor Iſten meg proballya azte igaz hitődnek vallaſat, neha meg kinnyebiti betegſegődet, neha meg nehezitŋ, es mint ha azt velned magadban hogy az Iſten immar rulád el feletkőzőt volna, es eletődnek oraiat el vegezte volna te neked, vgy teczik: De ha az egheſſegőt es az iot el veződ Iſtentől, az betegſegőtis zenued halaadaſſal. Mert mikor az kilső ember az teſt, erőtlen, beteges, faidalmas es ſzomoru, akkor iſmeg az belſo ember az lelek erős es őruendőz, az lelki dolgokbannis inkab foglalatos, kőnyőrgesben, imadſagban. Ha kedig azt akarod hogy az nyaualyaktul meg ſzabaduly es meg menekődgyel had el az kegietlenſege t es ha yetkoztel fele-

baratod

tod ellen engezteld meg: Es ha valamit tőle el vettel gonozul az meg adaſſek neki es Iſtenődetis engezteld meg ſziuedben es lelkődben az kőnyőrgeſsel es gyonnyal meg, az az vőd hozzad az Vrnak vachoraiat, mely á lelki eledel, mert á lelők él azzal ha valami iduſſegre valo iot itt ez vilagon chèlekőzik ember, had helyen azert mind lelki es teſti dolgaňdat. Az Iſten meg latuan az te ſziuednek hozza valo eng ődelmeſſeget es ſzerelmet, inkab meg tartya az te eletődet. Ezt kiuannya az io ISTen á kőrőztyen embertől ha ezeket chèlekőződ az bin es az betegſeg el vetetik rulad es meg vigaztaltatol mind lelki es teſti őrőmre. Iolle het vannak ollyakis á kik inkab hiſznek es hizőlkődnek az reſzeges higzelkődőknek es az baluanyozo varasloknak, nekik hiuén többet hog ſem az Iſtentől adatot aiandekoknak es az oruos doctornak. Azollyan hitetlenőkőn nem fogh az oruoſſagnak ereie ollyan modon mint az hiuekőn, mert nem aldgya meg ISTEN az oruoſſagnak ereiet raitok az ő hiletlenſegőkert, mert eggňk őrdőngős baios, mas pokolbeli őrdőgőt vészőn melle es az egňgňő gyenge hitő embert el hitetik. Az ISTEN ezt meg latuan es tuduan, hogy inkab enged az őrdőgň adomanynak es az varaslo baioſoknak hog ſem az Iſtennek es az ő aiandekinak reia bochattya az őrdőgőt az ő el hiteteſe-

hogy ha az Istennek nem hizõn es az õ adomanyanak. hidgyen az õrdõgnek es annak tudomanyanak. Az mikeppen Saul kiralis hizõn vala az varaslo baiosoknak es az vtan meg bintettetek á mint vagyon bizonsag rula, elsõ kiralyokrul irt könyünek 18. rezeben: lañ azoknak á baiosoknak kik embert veztnek es bennasagot teszнek, mert sõtitseg lezõn azoknak lako Helyõk, affelekneкis á kik nékik higznek, ha Istenhõz nem ternek.

Az ki ismeg azt mondgya hogy az baiosokis haznalnak. En arra azt mondom hogy lehet kiualtkeppen az ollyanak kit á magok õrdõngõsségõkkel meg bantnak, azert nem az Istentõl adatot tudomannyal sem belchieseggel, hanem az magok õrdõngõs es varaslo fõrtõzteteseкkel ha segeitnekis valakinek. Ertelme: A ki minek inkab hizen attol var segeitsegetis: á ki Istennek hiszen annak az Isten leszen segeitsege es otalma, á mely ember el nem feletkezik az Vrrõl mindenkor õrizet alat vagyon az, az ki ismeg õrdõgnek hizõn, annak az õrdõg segeit es szolgal ideiglen, de az vtan az õrdõgis meg varia hogy szõlgallion neki, mert az õrdõgis teszen neha chudakat á mikor Isten akaria, es á kire bochattya ostorul á bünert, á mint zent Iobrais proba keppen bochatta volt teztere de nem lõlkere, nemellyeкre ismeg á hitetlensegert bochattia testi

es le

es lélki veszedelmekre á mint Pharahora es á Sauul kiralra azert hogy az egy Istenben nem hisznek, sőt meg hallottatis tamozthat, denem igazan hanem szemfeny veztő keppen: Az kőuet azert kennyerre vgyan nem tehetik, sem á vizet borra nem valtoztathattya, mert nem engedtetőt annik hatolom neki, hanem chyak á menikre Isten akaria.
Es zent irasban sohul nem talaltatik Isten zerzesenek auagy hagyomasanak áz baiolas.

Azokat illetik ez szoo, kik nem ISTENNEC paranchyolattya zerint elnek az oruossaggal es az tőb aiandekiual. Terich el menybeli io Isten á teuőlgőket az hitetlensegről.

MYMODONKEL

LYEN KÖNYÖREGNY AZ KÖRÖZTYEN embernek betegsegeben az VR ISTENHEZ.

Rőktől fogua valo attya mindenhato elő Isten kik vagy mindén oruossagoknak ereie: Könyörgők te zent fölsegődnek, mint io es kegyelmes Istenőmnek hog ha te zent fölsegőd nek kedues az en eletőm ez vilagban tarch meg es vi

gaztaly meg, hogy ez vtan iobbán meg iſmerielek mint ſem ez előtt. Azonnis kőnyőrgők te zent főlſegődnek mint io es kegyelmes Iſtenömnek hogy adgy embert nekőm es oruoſſagot, ki altal zent főlſegőd legyen epőletőmre es haznalatomra. Ha kedig el vegezőt akarattya the zent főlſegődnek az en ez vilagbul valo ki mulaſom, legyen te zent akaratod ſzerint ha moſt vagyon iduőſſegömre: mert ha ez vilagban előkis, ha ki mulokis tied vagyok es chak te vagy ki á halalt a vagy dögletős időt bochyatod oſtorul az emberekre, es ſohoua ſenki el ſem mehet, el ſem rőytőzhetik előtted, mert mindenőt az te hatalmad es birodalmad vagyon,

te birz Vram az elettel, azhalallal es á pokollal, mind ezők hatalmad alat vannak te vagy az betegytő es á meg vigaztalo: te meg oſtoroſz bineymert, iſmeg az te kegyelmes kezeid meg vigaztalhatnak, ha meg á halal tőmleczenek arnyakaban volnekis 4. Reg: 20. Ieſaiæ 38.

Chen

Chendezich meg kerlek kegyelmes zent attyam az en tagaymnak faidalmat, emlekőztessőn Isteni io voltod es attyay szerelmed az binősőkhőz á mint zent Iobbal es Tobiassal chelekődtel. mert az en hitőmnekis vallasa eggyesől azokeual, most sem kisseb irgalmassagod mint á regi zent Attyak ideieben.

Ellyen modon Ezechias kiralijs kőnyőrőg vala az ő betegsegeben, mikor halalra betegült volna, es hozza mene Esaias Propheta Amos fia es ezt monda neki: Azt mongya az Vr, rendőld el hazadat mert meg halsz es nem elsz. Ezokaiert Ezechias falhoz fordula orczaiaual es imadkőzzek az Vr hoz ezt monduan: kerlek VRAM emlekőzzel meg mikeppen iartam en te előtted az igassagban tekelletős ziuel, azt miueltem á mij tenekőd kedues volt, es igen keseruessen sijra Ezechias. Es az VRNAK zaua lőn Esayashoz ezt monduan: Menyel, es mond meg Ezechiasnak: Ezt mongya az Vr az te attyadnak Dauidnak Istene, meg halgattam az te imadsagodat es lattam az te kőnyhullatasidat, im en az te napijdhoz még tizőn őt eztendőt teszők, es az nappal egyetőmben hatra vonzom az arnijkot az Achaz mutato oraian tiz lineakkal auagy gradichokkal, Esai. 38.

mellye-

mellyekön immar altal ment vala, es mind az varoſſal egyetemben meg ſzabaditlak az Aſsyriabeliek kirallyanak kezeböl. Es hagya Eſaiás hogy vennenek egy falka özue törött figet es kötnek az mirigyre, hogy meg gyogyulna. Ezechias kedig monda, mely chyuda az hogy föl megyek az vrnak hazaban.

Azert ſzikſeg moſtis köröztyen embernek nyaualyaiaban es mindenkor könyörgeny az Iſtenhöz, de nem kepmutatokeppen, ſem chak nyeluel valo bezzeddel, hanem ſzyüböl, mint nemélyek az emberök közzöl vannak ollyak kik azt mongyak: En (vgymond) Iſtenre hagyom áz en gyogyulaſomat, ſöt enis azt mondom hogy vgy kelly lenny de az Iſten az io hit melle, io chéleködetötis kiuan, mikeppen Ezechiaſnakis io hitü vala es az io hit melle Oruoſſagot paranchola Iſten neki. De ebböl meg iſmerhetik az ollyan emberöknek hitetlenſegöket, kik Iſtennek io voltaban es az oruoſſagnak haznalattyaban ketölködnek. Mert á mely Iſten Ezechiaſnak meg halgata könyörgeſet es oruoſſagot paranchyola neki: azon Iſten vagyon moſtis, nem kiſſeb Iſtenny hatalmaban mint regönten volt, valakik benne biznak, könyörgeſöket meg halgattya es oruoſſagot paranchol nekik, ſöt ha akarta volna, oruoſſag nekilis meg gyogythatta volna, mint

zinten

zinten hogy ezтendéiet es napiat meg hoſzſzabita.

Mert á mikeppen hatalma vagyon Iſtennec arra hogy az gonoz embernec eletit meg rövidedhetñ es meg bintethetñ az engödetlen es halaadatlan fiakat harmad es negyed izig, á mint az tñz parancholatban meg vagyon: Iſmeg vgyan azon hatalma vagyon arrais hogy az hiu kórőztyen embernek eletit meg hozzabithattya betegſegeben á kőnyőrges altal, ha még á halalnak tömlőczeben volnais, es meg algya minden iavañual á kőrőztyen embert. De azt akaria az io Iſten hogy az oruoſſagertis dichertеſſek az ő neue, ezert akarta hogy az oruoſſag altal legyen epőletñ es áz ſige oruoſſag vala neki, kit az mirigyre kőtenek.

Haznos azoknak az oruoſſag á kiknek ISTEN fő oruoſſok á ki az ő io voltabul meg algya az oruoſſagnak ereiet az betegőkön. Azert nekönkis legyen igaz hitönk Iſtenben es az vtan hadgyok, az ő aldomaſara minden munkankat, ha mñs könyőrgőnk, nekönk is ád eſzkőzt es oruoſſagot ki altal meg epőlönk mind lelkönkben teſtönkben: mert nem az embőröknek io voltokert adgya Iſten az oruoſſagot, hanem hogy az ő neue dichérteſſek mind örökke az ő aiandekñert.

Senki kedig azt ne gondollya ſe ne vellye hogy Ezechias kiraly azert Zamlalta volna ISTEN elei-

a ben

ben, betegſegeben az ő igaſſagat es io chélekődetit, hogy chak azok altal iduőſſeget varta volna hanem chak kőnyőrges keppen, hogy az ő eletit ez vilagban tőuab halaztana Iſten es az vtannis felebaratňnak haznalattiokra io peldaňul lenne.

Azert moſtis zikſeg kőrőztyen embernek helyen hadnň es el rőndőlnň mind lelki eſ teſti dolgait gňonaſſal es Teſtamentum tetellel. mert azzal azert ſem előb ſem vtolb ki nem mulik ez vilagbul hanem ſőt inkab ISTENnec kedues dolgot chelekőzik vele es lelketis vigaztalya á mikeppen Eſaias meg hagya Ezechias kiralynak, hogy el rendőlne hazat melynek bizonſaga vagyon. Eſa. 38.
Mert az Iſten hatart uetőt embőrők eletinek es az ő hiueňnek bodog orat hoz elő ez vilagbul valo ki mulaſokra iduőſſegőſſen veſzi őket: De az gonozoknak, az ő nyaualyaiokban ha meg nem ternek hozzaia, megis rőuidetň ez vilagň eletőket es az ő halaadatlanſagokert megis binteti őket.

Pelda es tanuſag az ollyan embereknek, kik az oruoſſag ereieben es haznalattyaban ketőlkődnek amaz vilagtalan es nema embőről, mikor VRVNK az főldre pőkek es az ő ſzaianak tańtekabul ſaart chňnala es az vaknak ſzemeyre kenye, es az vtan meg epőle es lata, mint meg vagyon Ioh. 9.

Meglehetőt volna ő zent főlſegetől azis, hogy

nyal

nyal nekil gyogŕthatta volna meg *á* mikeppen hogy az Negyed napŕ hallottat *á* Lazárt es az ő̃zue- Luce .7
gyazrony fiatis fől tamaztotta oruoſſag nekil. Ioh. 11

Iſmeg ſokakat chak parancholattiaual gyogŕto-

meg auagy kezeŕjuel ilette, de az nyal es kezeŕjuel valo illeteſe Iſtennek iedzi es peldazza hogy egy maſnak ſegillyenek az emberek nyaualyaiokban: maſodzor iſmeg iedzi az oruoſſagot, Iſtennec aiandekit es az embereknek eſzkő̃z altal valo chelekő̃dető̃ket, hogy az ember chak eſzkő̃ze Iſtennec mind az fiuekkel es egyeb rendbeli oruoſſagokkal, mint zinten hogy az kapaſnak az kapa eſzkő̃ze az kapalaſra.

Pelda az meg vagdalt emböris Luce 10. *á* ki Ieruſalemből Iericoba megő̃n vala aztis meg gyogŕthatta volna az io Iſten minden oruoſſag nekil, de megis vgyan oruoſſaggal kő̃té bè az ő̃ ſebeit fől ueuén ő̃tet be uiue az varasban az oruoshoz es gondgyat viſele.

aŕ AZ

AZ VR VACHO-
RAIARVL

Elteti es taplallya az testőt kilse kep-pen az etel es ital: ismeg belső kep-pen elteti az lelkőt chak az igaz hit es az ISTEN igeie.

Azert mondgya CHRISTS Vr-unc: az en testem bizony étel es az en verőm bi-zon ital, mert mind az testnek kilső etele es itala, mind az lelki elet chak ő altala vagyon, Istennec igeie, lelki oruossag á kőröztyen embernek iduős-segős eletire. Iaŋ kedig az ollyan embernek ki chak az testnek aad etelt es italt es á lelkét meg őli ehúel es szomíjual az ISTEN igeie nekil

FRANCOVITH GERGELY DO-CTORnac vallasa az Vr vachoraiarul á míj VRunc IESVs CHRistustul ő magatul szőrőzte-tőt zentszeg az ő híjueínek, mert chak az Isten az elő kenyer es ital az ő szent igeie altal mint Ioh. .vi: meg vagyon iruan, hogy valaki ötet kőueti az testi halalbul örők eletre megyen, melynek soha vege nem lezőn

En ol-

En ollian képpen, uettem az VR vachoraiat hozzam es vgyan azon hittel mint az Apoſtalok vőtték az CHRiſtuſtul mint zent Pal apoſtal meg irta 1. Cor 11. illien képpen: En vgy mond az Vrtul vőttem az mit tinektők adtam. Azert az Vr vachoraia az kőrőztyen embernek iduőſſegere valo etele. Mikeppen az kőrőzt vizbennis az ISTEnnec zent igeie foganatos az gyermechken: mert az kerezteſegben ſem lacz egyebet viznel, de azert á zent lelők Iſtennec belſő mosogataſa hoz es velőnk valo daikalkodaſahoz kapcholtat.

Azert az Vr vachoraiais ekkeppen nem az teſtnek etele es itala, hanem az lelőknek taplalaſa. I

Mert á mikeppen hogy ſok fele fiuek es fak az napnak melegſegetől véznek erőt, azonkeppen á hiuekis ISTENnec igeietől vilagoſitatnak es erőſődnek meg az őrők eletre. Az Vr vachoraia az idueſſegnek eletire valo vt: es chak egy binős embernekis meg terűleſe az Iſtenhőz, minden ez vilagi kenchnel dragab, mely dolgon az Angyaloknak es mind az menyei ſeregőknek nagy őrőmők vagyon. Es mikeppen az napnak heuſegetől es ereietől meg melegzik az ember: azonkeppen az ISTENnec igeie, altal hattya az embereknek lelkőket es ſzíjuőket, es meg epőlnek minden homalyos elmeiőkből mert á mi nemeli emberőknel

a ii lehet

lehetetlen es gondolhatatlan. az Istentől mind lehetsegős. Azert bizonyal hizem hogy mostis az Istennec igeie es beszede, en bennemis eltető kenyer es eltető ital az VR vachoraiaban az en lelkömnek idueſſegős eletire es taplalasara, azonkeppen minden hiuekbenis: Mert az Christus eltetőie az ő hiueinek, mely Christus az Attia Istennek chyudalatos tanachábul es io akarattyabul szallot az zisznek meheben. Ez keppen az Istennekis hatalma minden hiuekre szarmazik. Az Christus fogantatek zent lelők Istentől az szizsnek meheben mint meg vagyon az Credoban, az binősőknek valtsagara, á kik ő benne hittenek es hizsnek az ő zent igeie altal, es á kik az VR vachoraiat igaz hittel es io lelki ismerettel veszik hozzaiok.

A mikeppen Sziz Maria az Angyalnak mondasat el hűue hogy ferfiu mag nekil fogantatnek zent lelőktől es sziletnek az Christus ő tőle. Azonkeppen az igaz hit altal foganatos lelki elet az Vr vachoraia á kőrőztyen embernek iduősſegere.

Azert nem illik ezt kilőmben ertenű es tudnű, hanem chak vala mint az Christus rendőlte es hadta az apostalok ideieben. Mert Christus elő kenyer az örökke valo lelki iduősſegős eletre. A mint á Samaritana azzonű allatnak Vrunk monda Ioh.4.olly elő vizet ádok(vgy mond) mely vtan soha meg nem

szo

ſzomńhozol:nem az teſti italt peldazta es iedzette, hanem az lelki italt. Ezenkeppen az Vr vachoraiatis Iſteni felelőmmel es io lelki iſmerettel kely, hozza venńi az kőrőztyen embernek, nem ollyan modon mint valami kőzőnſegős etelt auagy italt vőnne hozzaia: de illik hogy az előt meg zőnyek buneitől főkeppen hitetlenſegtul, es annak gonoſz giőmőlch eitul mint: Baluaniozaſtul tobzodaſtul, es ha felebarattya ellen vetkőzőt engeztellyemeg es haiollyon Iſtenehőz ſziueben lelkeben az kőnyőrgeſſel. Ezt kiuannya Iſten á kőrőztyen embőrtől: az ollyan ember melto az VR vachoraianak hozza vetelere á ki az zent igeknek hizőn, mert Iſten az engődelmes ziuekkel lakozik. Lam az kilső etel es ital nekil nem lehet az teſtnek taplalaſa, es attul neuelkődik az teſt es à vér emberben mert ha etellel es itallal magat nem taplalna az ember meg fogyat koznek es meg erőtlenőlne az teſt. Azonkeppen az Iſten igeie nekil az lelőkis meg fogyatkőzik mert az Iſten igeie nekil nem lehetá kőrőztyen ember eletń, á mikeppen hogy az io etőkis az ſoo nekil nem lehet ázonkeppen az lelőknekis áz Vr vachoraia es az Iſten igeie iduőſſegős meg elenenńiteſe.

De mń okaiert mondatik CHRISTVS teſtének es verenek az ő vachoraia? Azokaiert hog ő ma-

ga

ga hozta az ő mennyeñ zent Attyatul áz eltető kenyeret az ő hiueñnek valtſagokra es örök eletökre mint Ioh. 6. mondgya. En vagyok az elő kenyer ki le ſzallottam az eghből. Maſodik oka iſmeg, hogy ő terömtötte es formalta adamot az ſaarbul az ő haſonlatoſſagara, Euatis Adamnak oldala Chyontyabul es lelket adot beleiök, es vgyan annak nemzetſegeben ſzallot az ISTENnec igeie az fiu Iſten á ſziznek meheben, es vötte az emberi teſtöt ő magara az ő hiueñnek meg valtaſokert, hogy az mennyeknek orzagaban haſonloua tegye ömagahoz. Iſtenni termezettel kedig kilömböz az mennyei ſeregtől, mert vra az ſeregöknek. Az ſziznek mehe VRNAC edene volt azokaiert mert ő terömtette, kiből emberi teſtöt vett magara, es azon emberi teſtöt velönk közlötte es atta á mñ örök eletönkre az ő hiueinek valtſagara es örök elêtire. Azert mint hogy az io Anya meg nem tagadhattya az ő zilötte gyermeket hogy nem ő tagya volna: ezönkeppen az io ISTEN ném tagadgya meg hogy ő tagañ nem volnank valakik ő benne bizunk, mert ő teremptet es ő töle fogantattunk es ſzülettünk mikeppen hogy az giermechketis az ő annia elteti es taplallia az teñel azonkeppen az attya Iſten az ő zent fiat az mi iduözeitő Vrunc IESVS CHriſtuſt adta lölki es teſti

tapla

taplalaſunkra es ő rókke valo eletunkre. Azokaert mondatik hogy az Vr vachoraiaban az ő teſtet eſzuk es veret iſzuk az ő halalanak emlekezetire, mert az ő zentſeges teſteuel es vereuel valtotta hozza, es meg eleueneitette az ő hiueit. Iſmeg az Vr vachoraia eltető kenyer es eltető ital az iduőſſegre, mikeppen mikor az föld igen meg ſzarad, es ha ſzep merteklleteskeppen valo eſső eri meg vńjulnak vtanna az fiuek es minden fele mezei vetemenyek, ollyan modon az Iſten igeie altal az Vr vachoraia meg engeſzteli es meg vńjeitia őrőmre az emberek ſzńjueit es lőlkeit. De nem az kenyer ſem ital ő maga miueli es chelekedi azt hogy eltető kenyer lenne az Vr vachoraia, hanem az Iſtennek igeie altal az ſzent lelők mint az gyertyais ő magatol meg nem gyulad ſem eghet, melegſeg es vilagoſſag ſem lehetne benne hanem ha meg gyuityak, az vtan egh. Azonkeppen az vr vachoraiais ő magatol chak teſti etel es ital lenne, hanem az zent

lelők altal veſzen erőt es leſzen eltető kenier, Az kereſztien emberek lőlkeinek iduőſseges eletire.

Oly nagy ereie es hatalma vagyon az Iſten igeienek hogy az Szazadoſnakis ſzolgaiat chak parancholattiaual giogeita megh es azon oraban meg vigaztaltatek Math. 8.

Ollian keppen iſmeg á teremtesben az ő igeieből mindenek meg lőttek á mellyeket akart.

Az Iſtennek igeie altal azert eltető kenyer az VR vachoraia az kereſztien embernek iduőſſegere, es bizoniara valahol az Iſten igeie vagyon, ot vagyon az eletnek keniere. Es á ki ebben hiſzen őrők elete leſzen á mint Iohan. 6. meg vagyon iruan.

Zent Matenal: 18. reſzeben es Lukachnal 24. reſzeben, á ket taneituanrol kik Emáusban mennek vala, Chriſtus Vrunkis velek megien vala de meg dicheult teſtben ot vagyon az ISTEN ahol az ő zent igeie vagyon, Lam á napis fen az negiedik egen vagyon de azert ő tőle ſzarmazik á vilagoſſagh es melegſeg ez földre, azonkeppen az Iſtennek hatalmaſſaga mindenőt vagyon valahol az ő igeie. Iſmeg Zent Mat. vtolſo reſzeben azt mondgya az VR, es ime en tiueletek vagyok mind vylagh vegezetig Ezokaert mondatik hogy Iſtennek teſtet eſzuk es véret iſzſzuk az Vr vachoraiaban, hogy az ő maga termeſzet ſzerint valo

ſzent

ſzentſegős teſteuel es vereuel valtotta az ő hiueit á kit az ſzuſztől magara vőtt es meg eleueneitette az ő hiueit, mert mindniaian el veſztunk volna az őrdőgnek chalardſaga es hitetlen alnokſaga miat, ha az bùnből meg nem eleueneitet volna Chriſtus az ő vere hulláſaual.

Hala legyen az te aŋandekidert teneked menŋbeli őrők mindenhato attia. ſiu es zent lelők tellies zent haromſag mennek földnek es minden allatoknak teremtőie eltetőie egy bizoni Iſtenſeg, hogy taplalod á mi ehezet. es ſzomiuhozot lőlkőnket zent igeddel, á lelek nem eſzik ſem iſzik ez vilagi el mulando teſti etelt es italt, hanem chak él az ISTEN igeieuel, es erősődik meg az őrők eletre.

ISTEN igeie mondatik az VR vachoraiara es teſti ſzaiaddal veſzed kereſztyen ember az VR vachoraiat hozzad, de ſziueddel es lőlkőddel el hid bizonnial hogy nem azon kőzzőnſeges kenyeret ſem bort veſz hozzad: hanem lőlki taplalaſodra es iduőſſeges eletedre valot az CHRIſtus igeie altal, Mert á hiu kereſztien emberek iduőſſegeſſen el nem elhetnek az ISTEN igeie nekul: mikeppen az halakis el nem elhetnek az io viz nekul, azonkeppen á io lelek ſem elhet el az ISTEN igeie nekől.

Az emberek eleti Iſten igeie es Ismeretinekul haſomlo az oktalan allatok eletihez: En kedig az Vr vachoraia felől nem vetekedem am laſſa á kinek mint tetczik mert az en giarlo okoſſagomat Iſtennek bölchesege föllyul multa. hanem chak az en hitemnek allapattyarul akarok igaz valaſt tennem. az kereſztieni giulekezétnek ertelme ſzerint hogy nem chak az teſti etel es ital ſem ez vilagi gazdagſag az élet hanem minden iok valamelliek Iſtennek igeieből vannak. Es chak á mi Vrunk IESVS CHRIſtus az elő kenyer ki menñyből le ſzallot. á mint iruan vagyon Ioh. 6: reſzeben az Vr vachoraia zentſegnek mondatik es Chriſtus teſtenek verenek, á ki kedig zent elettel el Chriſtus Lakozik az ollyan emberrel mert á mikeppen az ember magatul nem ſzuletik.

Azonkeppen eleuenſege ſem eleti nem lehet magatul hanem az Chriſtus zent teſte es vere draga Zalagia elteti es eleueneiti meg mert á kitől az elet es az eleueneitès vagyon annak teſtet eſzők es veret iſzok.

EÖRVENDETÖS

ES nagy gyönörőſegős vigaztalaſa es batorytaſa az Beteg embernek mind lelkeben es teſteben.

Az ert

AZert nem ſzikſeg kőrőztyen ember az teſti halaltul es é vilagbul valo ki mulaſtol felnőd es rettegnőd, mert meg ſzabadulz es meg menekődől ez Siralomnak vőlgyeből az chalard vilagtul es minden nyaualyaidtul, mert meg latod Iſtent az ő dichőſegeben á ki tegőd terőmtőt, vele őzue az ő zent fiat iluen az ő mennyei zent Attyanak iobian, es á meg vilagoſito zent lelők Iſtent tellyes zent haromſagot, őrőkke valo egy bizony ISTENT, mely harom zemelyek az Iſtenſegben el valhatatlanok egy máſtul, ki te erőtted meg fizetőt es minden bineydert eleget teőtt: hidgyed bizonnyal hogy az Anyazentegyhazban be ſzentőlt, es bizzal hogy ha ez vilagon nagyob binős naladnal nem volnais, chak ſzannyad es bannyad á te bineydet es tery terőmtő Iſtenődhőz, ſoha ISTEN ſzőmődre ſem veti az te vetkeidet, mert nagyob ISTENNEK irgalmaſſagos io volta mind ez vilag vetkeinel, chak egy chyőp vereis kit á hiuekert ki hulatot mind tőbbet nyomna ha mertekben vetnekis az emberek bineynel, chák hogy az ember meg iſmerie Iſtenet es meg terión, mert őnnőn maga az Attya ISTEN azt mondgya az ő fogadalaban es igeretiben Ezechiel.

38. hogy minden meg terő binőshőz irgalmas, meg bochattya minden bineit es reszesse teszi az őrők e-letben es dichősegben, mert az te Vrad Istenőd az ő halalaual es verè hullasaual hozza valtot tegő-det es meg latod az mennyeñ Angyaloknak zent sereget, Prophetaknak, Patriarchaknak es Aposta-loknak sokasagat, velők őzue őruendőz es vigadtz az őrők dichősegben. be teluen minden győnerőse-gős es vigasagos iokkal, megy nagy őrőmre, me-lynek soha vege nem lezőn őrőkkől őrőkke.

En altalam az Szent lelők ISTEN ez igeket meg iratta, á binősőknek meg terőlesőkre es meg iobbulasokra hogy mind őrőkke chák az egy Isten-ben hidgyenek, mert lattyak az en lelki szőmeim az VRNAK orzagat es annak dichősegeт. Bi-zonyara mondom hogy ha é vilagy őrőm es vi-gasag chak mind egy ember előt volnais, vgyan megis siralom es banat volna az menyeñ dichő-seghőz kepőst. Az lelki szőm az igaz hit, es az ISTEN irgalmassagaban valo bizodalom minden erdőmőd kiuől, chak az IESVS CHRRISTVS altal, mellyet testi szőmeiuel nem lát ember, meg sem erőzheti, kezeyuel sem tapaz-talhattya, de ez hyedel bi-zonyos.

Fran-

Francouith Gergely do-

ctor inteze ez igeket versőkben, mikoron gondolkodnek ISTENnec io voltarul, hogy minemő nagy io es Attyaĥ szeretettel hozza fogadgya Isten az binősőket, kik őtet meg ismerik es hozza ternek.

Zent Dauid mondgya 114. enőkeben.

Terőly meg en lelkőm az te nyugodalmadban, mert az Vr Isten iol chelekődet veled. Az meg terőlesnek kedig iele es ertelme, gonoz eletnek es chelekődetnek el hagyasa, az vtan io eletben valo foglalatossag. Az ISTEN el terĥtő á gonoz eletről kőnyőrgesnek altala: Es á te szomoru lelkődnek es sziuednekis vigaztaloia az ISTEN es az ő zent igeienek io volta, mely az te siralmas szemeidről kőny hullatasidat el tőrli es meg vigaztalatol őrőmre, kiből dichertessek az őrők Vr Isten az ő aldot zent fianak altala mind őrőkke.

Tobiæ. 13.

Terietők meg azert binősők es tegetők igassagot az ISTen előt hiuen, hogy tiueletők irgalmassagot tegyen. Ismeg zent Iacab ezt mondgya:

Ez

Eő ſanyargatot meg minket az mij alnokſaginkert es ő iduőzijt meg minket az ő irgalmaſſagaiert. Iſmeglen: Irgalmas az Vr es kőnyőrrőlő. Iacob. 5.

Bodog ember ki az Vrtul meg dorgaltatik: azert az Vrnak feddeſét el ne hannyad tőled, mert ő meg ſebőſiyt es meg gyogyt, meg ver es iſmeg az ő kezey meg vigaztalnak. Azert ſenkinek nem kely io zerenchéienek ideien magat el hinnij es Iſteneről el feletkőznij ſem nyomoruſaganak ideien, ketſegben nem kely eſny az Iſten iauai főlől, hanem ſzőnetlen es gyakorta kely imadkoznij, ha mindgyaraſt meg nem adgyais, de azert vgyan nem lezőn heiaban valo á kőniergős.

MASODIK VIGAZ

TALASA AZ KÖRÖZTYEN Embernek.

NE rettegy es ne fely en ſziuem es en lelkőm az ſzomoru halaltul, es ſemmi veſződelőmtől mert meg győzte az elő Iſtennek zent fia az CHriſtus Ieſus az ő vere hullaſaual es ken zenuedeſeuel az őrőkke valo halalt, á poklotis es te erőtted iőt ez vilagra, fogantatuan

es emberi testőt fől veuen magara az szígnek meheben, kitől zilettetőt re erőtted, meg feszitetőt, halalt zenuődőt, hogy őrők eletőt szabadichon tenekőd es minden hiueknek.

Azert te pokolbeli őrdőg tauozzal el az Isten hiueitől, mert ISTEN az ő hiueit maganak valaztotta, es az Istennec io akarattya kőrnyől vőtte az ő hiueínek őrők elettyőket, lam neked sohonnêt ellensegőd nem volt á ki az binre kőszőritőt volna, sem az testnek gyarlo termezeti nem vont á binre mert the test nekil voltal, hanem az magad szabad akarattya es á keuelyseg es iregyseg.

Nem szikseg azert kőröztyen embernek felnű az őrdőg alnokságatul, vesse chak ezeket az őrdőgnek szőmere halalanak ideien es mindenkoron hogy őtet senki nem kezőritőtte a binre, hanem az ő maga keuelysege es iregy volta.

De az ISTEN el ronta az őrdőgőt minden gonozokkal eggyőt, az ő zent fianak vere hullasaual,

chak hogy tery meg kőröztyen ember es ragazkodgyal chak az te vradhoz Istenődhöz.

Azonnis keried az te vradat Istenődet, hogy adgyon bañ viuo tarsot melled, kiuel meg győzhessed az te lelki ellensegődet az pokolbeli ördögöt: bochassa el zent Angyalat, kinek őrizetiuel környul veteſſel az ő zent lelkenek malaztya altal hogy ſoha tőle es az ő zent fiatul az IESVS CHRistustul elne ſzakadhas, hanem tellyes buzgo ſzñuel ő benne bizhaſſal es hozza ragazkodhaſſal es chak ő legyen minden iora vezerlő Istenőd, hogy mind örökke az igaz hitnek vallaſaban meg maradhas, es ez elet vtan az ő ſzñnę eleiben mehes es dicherheſſed mind az hiuekkel örökke, es á halalnak tőmlőczeből örők eletre menuèn, vele egyetemben ély örökkől örökke.

Igy tegy mñ regñ Attyañnknak kegyelmes Istene en velem ſzolgaddal, es minden hiueñddel az te ſzent neuednek örökke valo dichéretiert.

Amen.

REGVELI IMAD,

SAG:

Halakat adok te nekőd en menyeñ zent Attyam az the zent fiadnak á mñ iduőzitő Vrunk IESVS

SVS CHRISTVSNAK altala, kogy engőmet ez eiel minden kár valastul es minden veződelőmtől meg oltalmaztal es meg tartottal: kerlek tegődet kegyelmes zent Attyam hogy ez naponnis oltalmaz meg az bintől es minden gonoz veződelőmtől, hogy teneked minden chelekodetim, sőt minden eletőm kedues legyen.

Mert en magamat, testőmet, lelkőmet es minden eletőmet az te zent kezedben aianlom az the zent Angyalid legyenek en velem, kiknek őrizetiuel kőrnyel vetessem, hogy az ördőg semmi hatalmat en ráitam ne vehessőm Amen.

Estueli Imadsag

Halakat adok te nekőd en mennyeiű irgalmas kegyelmes szent Attyam, az te szerelmes zent fiadnak á mű iduőzitő VRunk IESVS CHristusnak altala, hogy engőmet ez napon ingyen valo irgaimassagodbul es az te Attyaű hozzam valo zerel medből, meg oltalmaztal es meg tartottal minden gonoz ellen: kerlek tegőd azon hogy bochasd meg nekőm minden binéimet, mellyeket vetőttem the zent főlsegőd ellen es engemet ez eie-

lis az te kegyelmeſſegödből kegyelmeſſen oltamaz meg. Mert en magamat, teſtömet es lelkömet es minden eletömet az te zent kezeidben aianlom, az te zent Angyalid legyenek en velem, hog az ördög ſemmi hatalmat en raitam ne veheſſön. Amen.

ISTENHOZVALOHALA ADAS MIND FÖL KÖLTEben es le fegtében embernek: melyben az io ISTENgyönörködik.

Illik azert es tartozik minden kőröztyen ember az Iſtentől el veöt ſok iokert ő neki mindenkor halakat adnij: mert á földnek ſinchen hazontalamb es nagyob terhe mint az halaadatlanſagot tartanij mert abbul ſzarmazik az hitetlenſeg es az baluany imadas.

K

ERTELME.

Minden ember földből terömtetöt es iſmeg földe kely lennij: azert ha eggyik ember az maſiknak halaadatlan az io cheleködetert es bannya az halaadatlanſagot, ſokkal inkab az io Iſten ki terömtönk

99 L82

АКАДЕМІЯ
НАУКЪ
СССР

tőnk es taplalonk naponkent vtallya a haadatlansagunkat. Azert főldből formalt ember es edeny nem ſzikſeg keuelykődnőd es dichékődnőd, mert iſmeg főlde kely lennőd.

Halakat adok Vram the zent főlſegődnek, hogy az ſőtitſegben meg oltalmaztal es ez napotis adtád ernőm, az, hogy ez el mult eńel meg őriztel az pokolbeli őrdőg alnokſagatul, bintől, gonoz embőrek ſzandekatul, hertlen valo halaltul es minden veződelőmtől. Azonnis halakat adok zent főlſegődnek mint io es kegyelmes Iſtenőmnek hogy az te haſonlatoſſagodra terőmtőttel es á te áiandekidat hogy en bennem el nem tilkoltad, hanem inkab meltatlan voltomert irgalmaſſagodat adtad nekem hazontalan zolgadnak: ez vtannis kerlek hogy tarch meg eletőmet, mind az lelkit, ſmind az teſtit, à te kedues akaratod zerint, chak parancholy az ellenſegnek es fenyőgesd meg. hizőm hogy ſenki ellenőm nem alhat, ſem az lelki ellenſeg, ſem az teſty, mert az te hatalmad es birodalmad alat vannak mindőnek. Azonnis kerlek mint io es kegyelmes Iſtenőmet. hogy igazgas es vezerőly az te akaratod zerint, mind ki multomig, az vtan vigy be az te zent orzagodban az őrők eletben az te

zent fiadnak az mȳ iduözitö Vrunk IESVS Christusnak erdömeiert, ki az ö zent halalaual es vere hullasaual engöm meg valtott es minden bineymet

el mosta, hogy tegöd dicherielek mind örökke az te zent Angyaliddal egyetömben es minden hiuekkel, ezt monduan: Zent az terömtö Attya mindenhato Isten, zent á fiu meg valto es iduöztö IESVS Christus, zent á meg vilagosȳto es meg zentölö zent lelök ISTEN, tellyes zent haromsag egy bizony Isten, az seregöknek VRA Istene, kinek legyön dicheret, mind örökke, Amen.

TVDOM HOGY AZ OLLYAN EMber ellene nem szòl ez nyluan valo igassagos zerzesnek, á kinek io lelki ismeretȳ vagyon, elmeie es okossaga valamȳ iora. CHRISTVS vrunkat ö magat es tanȳtuanȳt, nem á hamissagert gyölöltek es kergettek, hanem á ioiert es az igassagert.

Az

AZ könyunek zerzese oly dolog hogy nem minden embernek teczik egy irant, még mas rendbeli tudomanńs mert az io ertelöm es bölcheseg nagyob az tudomannal, azokaiert hogy elözör iol meg kely ertenń es eszeben vennń akar minemö rendbeli dolgotis, az vtan tudhattya meg mind az iot es az gonozt : mert nemely ember á gonozt inkab dicheri, es keduelli es az iot alazza auagy szidalmazza iregyseghölis. Ez kedig ebbül vagyon, hogy nemelynek bator nyelue vagyon az szollasra, de á mń az ertelme es magyarazattya volna azoknak ninch árra okossaga, mert az ollyan embernek elmeie hatul iár, az szaua elöl. Tekinchen chak ember az kezenek vyaira, hogy nem egy irant vannak azokis azonkeppen az emberek elmey es ertelmy nem mind egy irant vannak, kinek kisseb az elmeie, skinek nagyob, Menny fö anny ertelöm.

Söt vannak olly iffiak hogy többet tudnak az ven emböröknel. Ismeg vannak oly ven emberek hog többet tudnak sok Iffiaknal : mert á kinek az elmeie iar elöl es az szaua vtonna, az ollyan dicheretös es tiztösségös szo mert az ollyan ember iol meg gondollya elözör mit kellyön szollany, ha iora

kouet

kővetkőzike az ő szava auagy gonozra, es ha el tudgyaie valaztanń az gonoztul á iot. De valamely zőrzős Istennek neue dicheretire vagyon es embereknek haznalattyara, mind lelki es testi epőletire, es tiztessegős dolgokra, az ollyan ember nem mond hattya azt hogy magatul zőrzőte volna, hanem Istentől es ő zent lelkenek meg vilagositasabul es engődelmeből.

Az ollyan ember szolhat ellene ennek á ki bin nekil vagyon. Az ki kedig effele tudomany ellen szollana á mń Istentől vagyon meg engedue, az ollyan ember Isten ellen es az ő igassaga ellen szól. Es atoknak fia az valaki az Istennek igassaga ellen szòl. Az io bőlchesegnek chak az Isten meg adoia á ki nem szikőlkődik kazdagsag nekil, mert minden ioual beuőlkődik. Sőt nem chak az embőrők tiztőssegeiert es haznalattyaert adgya Isten az kőnyű zőrzest. hanem az ő neue dicheretiert, kennyeb irnya, es oluasny á kőnyuet hogy sem szerezńń es meg fundalńń egy mas vtan az igeket á ki ez előt illien forman nem volt, az io ertelőm nekil valo tudomany kedig chak semmń. Az ki akaria meg probalńń effele munkat, meg lathattya.

Pelda

PELDA ES TANVSAGAZ TOBZODO ES RESzeges embereknek.

Az melly hal az masik halat meg eszij auagy el nyeli, meg nyul avagy meg feszöl á gyomra vtanna es meg vekonyozik tôle. Kiualtkeppen gyakortab mentol nagyob halat el nyel.

Az melliknek ismeg öres áz gyomra es semmi ninch benne, messek föl az ollyannak á gyomrát es lassak meg hogy temerdegb mint sem á kinek mindenkor rakua az gyomra.

Azonkeppen az tobzodo emberekis eggijk etelt meg nem hadgyak emeztenij az gyomornak, hanem tőbbet tőltnek reija, kiualtkeppen ha gyakortab chelekőzij az emberi termezetőt es erőt meg foijtya idő nap előt magaban es meg vekonyozik az gyomra es á hoiagya. Az vtan az erekis meg fualkodnak es meg mergősődnek az ollyan mertekletlen elettől, az melytől sok fele nyaualyak es bétegsegők leznek embőrőn, leg inkab az ollyanokon fogh á kiknek gyenge termezettyők vagyon; es venek mert sok embernek kőuetkőzik halala

iffiu koraban es bennaſaga, kezeyben rezketegőſſeg lababan, ſzőmeyben es egyeb rendbeli tagayban fogyatkozas, melyből ſokan mēg gyogyulhattak volna es venſegőtis erhettek volna, ha az io reia valo gonduiſeleſſel es á mertekletős elettel eltek volna. Iol lehet hogy nemely emberek azt mondgyák, hogy ISTEN az kit el akar vennij ez vilagbul, á kar mint oruoſollyakis vgyan meg hal: Iſmeg az kit Iſten meg akar gyogytanij Oruoſſag nekilis meg gyogit. de ez illyen gondolatu es beſzedő emberek kartis valonak neha betegſegőkben, ez okaiert hogy nem elnek Oruoſſaggal

Enis

Enis azt mondom hogy ha az Vr Iſten akarna az ſzőlő, Gabona es minden fele vetemeny munka nekilisterőmhetne, es ollyan kennyen elhetnenek moſtis az embörök, mint regönten az io Iſten az Iſrael nepét negyuen eſztendeig tartotta az puztaban, mint meg vagyon iruan Exod.29. De nem akaria az Iſten ollyan modon maſt es könnien, hanem eſzköz altal akaria hogy legen embereknek eleti es munkalkodaſa. Azonkeppen az betegſegötis ha kire bochattya Iſten, gonduiſeleſſel es esközök altal akaria hogy legyen epölety: mert kilső iozagatis auagy akar minemő rendbeli marhaiat el veztheti ember gonduiſeletlenſege miat, azonkeppen az maga termezetit, ereiet es eletet meg röuidetheti magaban, idő nap elöt az gonduiſeletlenſeg miat. Mert ninchen oly gyenge es vaſtag termezető ember, kit az betegſeg es az mertekletlen elet meg nem emezt valamely vegtere. Embereknek eleti es betegſegök allapatyarul valo tanuſag es pelda ez: Az el vegezöt es vtolſo oraia á kinek be tellyeſödik az ellen ninchen Oruoſſag, hanem az teſtnek kinnyebſegere es taplalaſara ideiglen vagon, aztis chak addig kinnyebithetik es taplalhattyak az Oruoſſaggal mig az io Iſten akaria, de azis vegezetre vgyan el romol iollehet hogy az könyörges altal meg hoſzabithattya Iſten á köröztyen embernek ez vilagi eletit,

mikep pen Ezechias kiralynak meg hoszabiita Esa, 38. Mert á mikeppen hatalma vagyon ISTENnec arra hogy az gonoz embernek eletit meg rouidetheti es meg bintheti az engedetlen es halaadatlan fiakat harmad es negyed izig, mint á Tiz parancholatbanis meg vagyon: Ismeg vgyan azon hatalma vagyon ő szent fölsegenek arrais, hogy á hitkörözt yen embernek eletit meg hozzabithattia az könyörges altal, es meg algya minden iauaiual.

Masodik pelda es bizonsag ismeg: az özvegy asszonin allat fianak föl tamasztasarul, hogy mostis azon ISTEN vagyon, ki meg betegithet es meg ölhet: ismeg eleuenithet az vtolso napon az iteletnek napian.

Az ki azt mondgya, hogy oruossagnekilis meg gyogithat ISTEN az kit akar arra azt felellyed az ollyan embernek, hogy az etelt es italt tegye maga elein̄ben es lassa ha önkent megyön be szaiaban, ha ő maga nem erölködik arra hogy szaiaban tegye. Azonkeppen az oruossagalis ha vele nem él, es hozza nem vesziá hazna lattyat sem erzi.

Pelda ismeg az betegsegök termezetiröl: vagon olly iuegis kiböl bort isznak hogy vegtere meg

hasa

haſadoz es meg rosdaſul az bortul: azonkeppen az emberekis az mertekletlen tobzodo elet miat meg veznek, kiualtkeppen az mellíknek gyenge termezeti vagyon, tideiet maiaiat es minden belſő tagait az merőg el iaria. az ereketis, az vtan nagy betegſegők kőuetkőznek belőle. Nemelynek az laba turos lezőn, es az tideien, maiaian es gyomran hoiag auagy fakadek lezőn, mélyből beli poklosſagis kőuetkőzik, ſőletlen, főetlen es Sotalan eletetőlis, mellyet az gyomor termezeti ellen főzi mert az míjnek fazekban kellyene meg főnníj azt á gyomor főzi meg termezetíj ellen. Iſmeg nemellyekre horut kőuetkőzik auagy más rendbeli betegſeg. melyből az ſzíjneis meg valtozik es meg ſargul tùle Az kepős zerint valo etel es ital az teſtnek taplalaſara es eletire vagyon ISTEN vtan, de iſmeg az mertekletlen főlőttőb valo etel es ital artalmara vagyon, á mikeppen az főlőtteb valo ſok eſſőis artalmas az vetemenyőknek, es ſok féle mezeíj ioſzagoknak az fiueknekis, kiualtkeppen mikor ſokaig ál főlyől az viz raita. Az ki magat oltalmazza az gonoz ſzokaſtul, termezette nem valik benne. En io vegre zőrzőttem embereknek ez igeket, á ki meg fogadgya nem lezőn artalmara ſem karara, á ki kedig meg nem fogadgya, iargyon azon vton kin el indult, chak laſſa ha mit haznal maganak vele.

TVDOMANyOK-
RVL VALO ERTELEöM.

AZ Szò vgyan chaK ſzò, es termè-zetből vagyon mint az ſzél, nem bölcheſeg. Mert valaminemő Nemzetſeg köziben adgya az embör az ő gyermőket kisded koraban, ollyan nyeluet es ſzòt tanulhat: Azonkeppen az Iskolabannis tanulhatnak Deák ſzòt es iraſt, tudomantis akar hol az embörőktől: de az lelki bölcheſegőt es tellyes io elmet nem adhattya az ember, hanem chak ISTEN annak meg adoia az könyörges altal. Szynttén ollyan kichin kedig az tudomany az lelki bölcheſeghöz kepöſt: mikeppen hogy az holdnak auagy gyertyanak vilagoſſaga, igen kichin az nap fenehöz kepöſt. Mert az io bölcheſeg ekösitŋ meg az tudomant, az mikeppen hogy az ſzep öltözetis kilsökeppen meg ekösitŋ az embert. De az tudomany chák magàtul nem ekösitŋ meg emberben az bölcheſegőt: mert az bolondokis es akar minemő rendbely emberekis tudnak valaminemő tudomant auagy nyeluek ſzòllaſat, es iraſt de az io ertelmet es bölcheſegőt mely az ISTENNEK fő aiandeka, azt nem mindenik tudgya Deák nyeluen-

nis

nis ſzyntén vgy mondhatnaK iot es gonoztis, mint ſzynten magyarul. Mert ha mind ez vilagot be iarnaK is az emberek es ha minden fele nyelueKőn tudnanaKis ſzollañ, de ha io okoſſagok es elmeieK ninchen az tudomanyhoz igen Keueſet teſzőn, mert az lelKi bőlcheſeg nemeſitñ meg az Iſten hiueit á mint az egñgyő Prophetakat es ApoſtaloKat, KiKet az halaſzaſrul hiuott el, Moſes Prophetat az iuhoK mellől: nem Kiſseb az Vr Iſtennek hatalma moſtis mint regőnten volt az ProphetaK es ApoſtaloK ideieben. Nem az nyelueK ſzollaſa ſem azoknak tudomanya az io bőlchéſeg es oKoſſag az embőrőKben, hanem az Iſtentől adattatot io elmé?

AZ hold á naptul veſzőn vyuilaſt es vilagoſſágot; á nap iſmeg á Chriſtustol veſzen vilagoſſagot ázonkeppen az tudomañs az io bőlcheſegtől es io elmetől ekőſsñtetiK meg Iſten vtan Bator kedig Keueſſeb deaKſaga legyőn inKab cKaK hogy io elmeie legyen tőbbet ér vele es haſznosb hogy ſem á Ki ha bator ſokat tanultis es tompa az elmeie az igaſſagnaK ertelmere. Mert az embőrőknek elmeiőK haſonlatos az orgona ſyphoz: miKeppen hoģ az orgona ſipiay kőzzőlis Ki igőn Kichin, Ki Kőzép ſzerő, Ki őregb es naģob ſzauo. Azonkeppen az emberneKis elmeiőK es ertelmőK Kiben Kiſſeb, Kiben iſmeg őregb; de

de chak Iſten az io elmenek es ertelömnek meg adoia es meg vilagositoia, haſonlokeppen mint az Iueg ablakon altal megyön à napnak vilagoſſaga.

Azonkeppen az io Iſtenis az ö hiueinek meg vilagoſſitya homalyos elmeiöket kik töle köuetik io lelki iſmerettel: á mint ez vilagi feiedelmek az kinek czimer leuelet adnak, ha kezök iraſat es pechetit reia nem vetik, hazontalan czimer leuel az es ſemmi ereie ninchen.

Azonkeppen ha az io Iſten meg nem ekösity lelki bölcheſeggel es io elmeuel az tudomant, igön keues lattattya lezön az ollyan tudomanynak.

Mert chak az Iſten felö emböreKkel lakozik io Angyal, nem az kik Iſtenröl el feletköztenek. Azert ſzikſeg az gyermechkeket Iſteni felelemre es merteKletös iozan eletre tanitany, hogy az Iſten meg vilagoſſitcha elmeiöket es adgyon neKyeK io elmet es bölcheſeget az tudomanyhoz. Mert az ſzenuedes es á merteKletös iozan elet az bölcheſegneK es az Iſteni felelömnek iele es tijköre.

Vetekedes

Az aſzzonyallatok közöttis vannak ollíaK, kik tudnak

tudnak oruoſolnńj biuõleſſel auagy baiõlaſſal, vala mint ſualahogy, nemellńjk ezõk nekilis tud oruoſolnńj: de szent iras beli kõnyuet nem ſzõrõzhetnek ſem oruoſſagokrul, mely az õ vtonnok valo vilagnak haznalattyara lenne. Mert minden fele meſter embernek chak az õ maga mńjue es chelekõdety mutattya meg mind io s mind gonoz voltat nem az embõrõk valoztaſa es meg ſzentõleſe tezi ioua mert elmet es io okoſſagot embõrõk nem adhatnak az ſzentõleſſel eggyütt, hanem chák az Iſten adgya azokat à kõnyõrges altal.

En az Iſtennek zent igeiet ruttha nem tõttem ſem meg nem ſzepithetõm inkab annál, mint az Chriſtus rendõlte es hadta, nekemis vgy kellyet irnom es ſzõrõznem: azert ſenki gonoz neure ne vegye tõlem az igaſſagot. Az igaſſag chák az ISTEN: nemely emberek az hamiſſagot igaſſagnak magyarazzak es mondgyak á magok haznaiert, az lelki bõlcheſegnek fundamentoma chak az Iſtenńj felelõmbõl vagyon, azokaiert hogy minden iok chak tõle ſzarmaznak, az ollyan nem bõlcheſeg á mit ember maſtul lat. hall auagy tanul, hanem chak tudomany az, az ollyan á bõlcheſeg az kit ſem hallot ſem latott, ſem tudot az elõtt es az ISTENNEC vezerleſe altal veghez vizõn. Az io tudoman nem lehet á bõlcheſeg nekil, de az bõlcheſeg inkab

el lehet tudomany nekil: mert az lelki bölcheſeg-
ből tudomanyok ſzarmozhatnak ISTEN altal, de
chak magabul az tudomanybul nem lehet az böl-
cheſeg. Az kinek mennyre valo ertelme vagyon,
tudomanyais chak annyra vagyon. Minden em-
ber, kilső ſzemelyeben es termetiben ember: de iſ-
meg, nem mindenik ember, tudomanyában ember-
ſegeben, io erkölcheben es ertelmes voltaban. Mert
az emberekről iſmeg emberekre marad marha es
kazdagſag: de az bölcheſeg chak Iſtentől adatik
az ötet felöknek.

Az io erkölch altal ſzarmazik minden io
az emberekben, ISTEN engö-
delmeből.

NOTAIA EZ INE-

KNEC &c. HABORVSAGA DAVID KIR.

Ohaſzkodaſſal tekinchetek ti kerez tien emberek, az halalnak es ez vilagi eletnek tikőreben, hogy minden ſzepſeg es ſok gazdagſag főldből teremtetet. Gen.1. Gen.5.

Rothaduan iſmeg fùlde kell lenni emberekuel őſzue, heyaban valo az nagy keuelyſeg azert es kerkűtſeg, mert főldből lőttel főlde kel lenned emberek-nek fia.

Az ki kediglen ő gazdagſagat es vilagi eltet, tulaidoneitia nagiobnak lenni Iſten igeienel, es orſzaganal az ollyan ember chak teſt zerint mar éll. Math.10

Nem éled ő ſoha lőlkeben ha Iſtenhez nem ter mikor hallottak mind fel tamadnak ez en kezzel labbal, akkoron ſemmi leſzen kinokra vettetik őrőkke. Pſal.1.

Chudalatoſſan menniei Vrnak mikor ſzauat halliak itelet napian az hiuek ottan meg eleueneſznek, trombita zora ők meg viulnak az őrők őrőmben. Math.24.

Oly haſomlatos emberek dolga ki keleti fahoz, kik elő iunek es meg zoldűlnek tauaſzi fergekis igy igazakis vtolſo napon mind fel tamaſztatnak.

Ved iol eſzedben mely rõuid legien ez vilagy elet, folio viz el foly es viſzſza nem ter: Igñ az emberek is hamar mulattiak ő elettyőket es halalra mennek:

Igaz peldakat mindentek vegien ſzegin halottakrol, ők is voltanak iaro emberek mint moſtan tñ vattok, leiendők vattok tñs ollianok mint immar ők letttek.

Ioh. 4. Terúllietek meg az Vr Iſtenhőz es iobbulliatok meg, moſt vagyon Helíje az iduőſſegnek meg talalaſanak, valamit moſt vetez chak azt aratod az Vrnak nagy napian.

Gñjakorlñjatok mar it ez vilagban azſzentſeges dolgot mert valaki it nem ügyekezik az meg teőleſre, Menyorſzagbannis ſzente nem leſzen Iſtenek előtte.

Es őrők dichőſegben ő ſoha reſzeſſe nem leſzen, mert meg vtalta Vrat Iſtenet es ő akarattyat, ſem nem foglalia az zent eletben magat ez vilagon.

Reſzegsegh es nagy ſok főrtelmeſſegh el aradot moſtan, kikert Iſtennek boſzſzu allaſa ſzal az emberekre ha hamarſaggal ők ki nem terne k ſzantalan bőnőkből.

Gilkoſok kőzű!, paraznak kőzől, ſenki el nem veſzi, Iſten orſzagat mint iruan hadta Zent Pal ezt minekunk, terulietek ki azert ezekből veſzni tert emberek

1. Cor. 6

E

El kőzeleit maid Iſten orſzaga es kart ti valotok mind lőlkőtőkben ſmind teſtetekben rettenetes keppen hanem ſiettek Iſtenhőz terni mind meg buntettettek

Lám nem kiuannia Iſten irgalma chak egy bunősnekis el karhozattiat, de hogy ſőt inkab meg terien es ellien holot banat ſem haboruſag ſem ſiralom ninchen. Eze. 33.

Dőcherietek moſt es mindenkoron Iſten irgalmaſſagat mert meg bochattia az meg terőknek ſzantalan vetkeket es nagyob Vrnak irgalmaſſaga ez főldnek bűnenel.

Oldozzatok le kőtelezeſit gonoſſagitoknak, hogy talalhaſſon az fiu Iſten titőket meltoknak, vtolſo napon Zent orſzagara őrők boldogſagra.

CHRIſtus IESVSnak el iuuetele mikor fől serkenti, hoſzſzu almokbol az halottakat ez főldnek gyomrabol, es az hiueket meg kőrniekezi Iſteni főlſeggel.

Teſtben lelekben meg dichőſőti es meg fenieſeiti, hogy meheſſenek Attia ISTENnek ſzinie eleiben es meg lathaſſak mind ſzinről ſzinre Iſteni főlſeget.

Ot ők veſzik az dichősegnek őrők Coronaiat, az veghetetlen nagy boldogſagnak dragalatos volatat, es igaſſagban zent Angyalokkal dicherik vr Iſtent. 2. Tim. 4

Reſzelteſd Vram az te nepedet zent aldomaſodban, ki Vralkodol te zent fiaddal Vr Ieſus Chriſtuſſal, az zent Leleknek eggieſſegeben örökkül örök. ke.

AZ VR VACHO.

RAIAROL VALO ENEK, NOTARA.

Ier dycheryük az Iſtennek fiat.

Ycheriök es imadgyuk ſzüntelen, Az örökke valo Attia Iſtent, ki az ö zent fiat ez vilagra, menyből atta mi örök életünkre.

Oſztogatot zent lölkőt hiuekre, ki altal meg vilagoſeitatuan, ragaſzkodunk igaz mondaſahoz, es el veſzők nekunk ſzant ſok iokat.

Ioh. 14.

Chriſtus Ieſus Vrunk es Meſterunk, zent Ianoſnal iruan hadta nekünk, hogy ö legyen eletnek keniere, ki ſzallot menyből lölki életünkre,

Tuduan vagyon ö draga zentſege, mely neki vegső ſzent Vachoráia, kiuel ſzantalan nemes igeretit, be pechetlette mi iduöſſegünkre.

Ott

Ott mondgya ő zent Teſtet es veret. bizony etelnek italnak lennye, Mellyel vagyon Iſteni hatalma, ebben hiuek őrők eletet veſznek.

Ragaſzkodgyal hiu kerőztyen ember, ez igeknek lőlki ertelmehez, ne tőtőzzel teſt ſzerint ezekkél, de hiteddelvőd lőlki iduőſſegre.

Giakran kenierrel elſz kilső keppen, kiert hajakát adcz Vrlſtennek, hogy teſtedet taplallia eleti, ſokkal inkab lőlkődre vgyekezzel.

Elſz lelekben Iſten igeieuel, Chriſtus eltetőie az hiueknek ki Attianak tanachat ielenti, ezert vét fől teſtet ſzűz meheből.

Raitunk kegyellőmre indeitatuan, Attia Iſtennek chuda tanachaból, fiu Iſten teſtben fől öltőzek hogy mi vyulnank lőlki ekeſſegre.

Gerieſzd minket zent lelők Vr Iſten, ki vilagoſſeit gyarloſaginkban, vgy mint az nap negyed egőn leuen es ő tőle iu vilagoſſag főldre.

Erről mondgya zent Ianos niluabban, az ige vgymond meg teſteſűle. ki Iſtentől valtſagul küldetek, elő kenier es elő viz leuen. Ioh. 1.

Lasd azert hogy Lőlkőd taplaltaſſek, Iduőſſegnek aldot eletiuel, mely vallasban mindenkor meg tarchon zent haromſag egy bizoni Vr Iſten.

Ver-

VERSEK

Mennely iob tudomaniu az ember annal tőb reia ſzollo iregkődői vannak. Ninchen kedig oly ala valo ember az kinek nem volna magahoz haſomlo az ő rendi ſzerint ala valo iſmerő barattya valahol. Azonkeppen iſmeg az io embernek vagyon magahoz haſomlo iambor barattia.

Az io ember az iot dycheri es keduelli: az gonoſz iſmeg gonoſzſzat. Vram az te nepeid iregykőttenek en reiam az te aiandekidert es gialazattal illettenek maga ha akartam volnais vgyan nem lehettem volna az gonoz eletben foglalatos iollehet hogy ſemmi iot nem ősmerek en magamban á kiuel egyeb kereſztyen embereket főllyul mulnek mert nem voltam vetek nekul hanem valami ioban vagyok Iſtentől vagyok

Ez igeket azt hiſzem hogy az fel eſzu es tudatlan nepek trefanak velyk es aleityak, de az bőlcheknek es ertelmes embereknek haznos leſzen.

Az embereknek ez vilagy elettyők haſomlatos az vton iarokehoz ki eſtue meg ſzall az vendegfogadonal eſzik es iſzik, iſmeg reggel fől kel es vtra indul. Azonkeppen el mulandok ez vilag

bol

az emberek. En ez könyuechket az Isten hiueinek szörzöttem: az io erkölch es bölchyeség chak az Isteni felelemből indultadik ez á nemelségnek gyökere, De mikeppen az erkölch es á termeszet nem mind egárant vagon az emberekben: azonkeppen az tudomanis nem mind egyarant vagyon az embereknel, sőt meg eszeben es elmeieben sem iut á tudomani Isten akarattia nekul, tuggia az gerencher az ő mestersege es tudomannia szerint minemő edent keli chinalni es formalni az Saarbol: azonkeppen tuggia az io Istenis á kit minemő tudomanira es tiztrekel valasztani. Azt velem kedig hogy nemely embereknek keduesb lőt volna ha valami trefa beszedekről irtam es szörzettem volna könyuet auagy valami iatekrol, minden iambor embereknek örömest szolgaltam á kik tőlem bekeseggel kerestek es io neuennis vettek szolgalatthomat, ebben ez könyben ez vilagh teremtesetől fogua valo igeket es tanusagokat talalhatnak es vehetnek eszekben mellyek emberek iuőssegere hasznalatossak r Azkönyu szörzes pediglen hasomlatos az embereknek beszedekhez auagy szauokhoz: hogy nemely emberek sok szoual beszellik es mongiak auagy iriak meg azt á kit mas rendbeli emberek keues szoknak igaz magiarazattiaual es irasaual io ertelemre adnak mert á mikeppen hogy az embereknek

tudomanniok nem mindenikneк egiarant vagyon, hanem kineк iob ſkineк alab valo tudomannia.

Azonkeppen az kőnyueк ſzòrzeſe ki iob ſki alab valo mindenkor Iſten azok altal ielentőtte es erőſeitette meg az ő hatalmat á kik egńjgńjueknek es erőtlenőknek auagy tudatlanoknak lattattanak az emberek előt, iollehet iregſegből ſokſzor gialazatos beſzedekkel illettenek es az ioert gonoſzt kńjuantanak giakorta ennekem, de chak az igaſſaghoz tamaſzkottam mindenkor, mert á hazugſag es reſzegſegh győkere az bűnnek, azokaert hogy az őrdegneк fulakia, ki Euat meg chala hazugſaggal iſmeg Eua Adamot, az keueliſeg hamis elet, es á hazugſagh meg foſztya az embereket a lelki belchyeſegnek tudomanniatol es az io aldomaſtol.

Az mikeppen Eliſeus Propheta az ő ſzolgaiat Gńjezit poklosſaggal bűntete meg az házugſagh miat 4. Regum 4.

Az Iſteni felelem kilső rut ſzemelið es abrazatu embereket meg ſzepeit es meg ekeſeit.

Iſmeg a mely emberek chak kilső keppen ſzep termetők meg ruteityak magokat belső keppen lelekben, vagy gonoz hitetlen erkőlchőkkel vagy halaadatlanſagokkal, it ez vilagon talalhatni meg az őrők eletnek es iduősſegnek vtat it veſzthetik elis á kik iol nem kereſik. Iob volna kedig az kereſztyen

ember

embernek az Golÿa madarnak feſzke alat es annak arnyekaban ûlni egy ideig es tôle io peldat es tanuſagot venni, mint ſem az Iſtenrôl el feletkezet es ez vilaghoſz ragaſz kodot hitetlen emberrel eggiut lakni: Mert à golÿa madar termeſzeti ſzerint alhatatos tizedik fianak eggiket levety valamenni idôre tellyeſedik be az hogy tiz fia legyen, de akkor le veti eggiket á legh iobbikat. De az hitetlen ember chak arrol ſem emlekezik meg hogy honnet legyen az ô eleti es ki teremptôtte ôtet. ſem azt nem tugya ki adgia az napot es á vilagoſſagot, az eÿelt es á ſetetſeget, hanem meg az oktalan allatnalis gonoſzban él Maſodik pelda az Golÿa madarrol: Mikoron ô mas goliaual vetkezik az ô tarſanak kiuôle reia gyôlnek àz tôb golyak es meg ôlik ha meg nem fôrôdik az elôt, mely dologh azt iegÿzi es példazza hogha az emberek bûnôkbôl Iſtenhez nem ternek meg ôletnek lelôkben,

Nem kel az igaſſagot ez vilagy adomaniert ſem attiafiſagert el titkolni mert valaki az igaſſagot keduelli bizonnial az ollyan embert meg ôsmerik arrol hogy io kereſztyen es az ISTENT Szereti, akar minemô tudomaniu ember legyen, chak az ô maga erkôlche mutattya megh ha io auagy nem: Azonkeppen á kinek io hiti vagion lattattianak kel igaz hitnek lenni, az io belchieſeg es

fÿ tudo

tudomani chak Istentől adatik, az gonoz tudomani ismeg ördögtől indultatik, â kire Isten bochattia, ket okaert. Nemellyekre az hitetlenségert.

Nemellyekre ismeg proba keppen az mint zent Tobra es Tobiasra bochatta volt ostorul. Nemely beteg azt chelekeszi mikor oruosolliak hogy ha meg erzi ő magaban könniebseget valámi alnoksagot gondol azonnal, mellyel el valhasseк az oruostol, azokaert hogy fizetni kelliet volna, de az io kereszтyen ember azt nem chelekeszi.

Mikor az szegen ember igazat mond nem hiszik azt ollian modon mint az gazdag ember hazugsagat: ha kedig semmi egieb artalomra nem volnais á hazugsagh es reszegseg, hanem hogy el feleiteti az lelki belcheseget, ezis szinten eleg artalom volna

Az Isten semmi aiandekot nem kiuan embertől, hanem chak könörgest es hala adast igaz hitből, á iora valo gondolat chak Istentől vagyon.

Ez könyuet az Isten hiueinek szörzöttem á köröszтien iamboroknak, iollehet sokan giulöltenek igaz mondasomert es nem kedueltenek az tobzodo hazugok. hogy velek nem volt nyaiassagom.

Azert á ki az igassagot el titkollya az igassagis el titkollya az ollyan embert. Az igassag chak azIsten Touabba nem á szep öltözet gyogeytya á betegeket sem à nyelueк szollasa, auágy á reia valo felelet

lelet, mint nemely oruos doctoroknak ſzokaſok hogy felelnek á betegſegnek epőletire. Az feleleſſel kedig nem gyogŕjul hamareb ,hanem ez annak á iele hogy chak penzt vaihaſſon á betegen chak Iſten aldomaſa gŕjogeytya az betegeket az io oruoſſag altal, meg az mag? egeſſege felől ſem tud ember felelni mert ha ma vagyon io egeſſege holnap nem tudgya mint leſzen dolga.

AKADÉMIA KÖNYVTÁRA

Elet tukœre. Aki az Iſtent

iſmeri es az ő igeiet bőchűlli minden ioual es tudo-
mannial beuelkedik. A kinek fűle vagyon hallaſra halgaſ-
ſon iol reia es tekinchen az iduőſſegnek tikőreben, Aki I-
ſtentől vagyon az ollyan ember az ő igeiet keduelli es hal-
gattya, halgatuan őrizi nala, Mert á io bőlchieſeg Iſten ma-
aſztya. Es á homalios ſziuő embéreknek es az Iſten hiuei-

nek vilagoſſag elmeiekben
mint az gyertya á ſetetſeg-
ben. Az lőlki tudoman-
nak kezdeti es giőkere Iſte-
ni felelőmből vagyon. Mint
á kutforras főldből iű es
ſzarmazik. Ollyan keppen
iſmeg á iora valo gondolat
es á lelki bőlchyeſeg Iſten-
től adatik ă hiuek elmeie-
ben. A kinek az Vrnak lől-
ke meg vilagoſeitia ſzyuet
es elmeiet Attul ſzarmazik
minden iora valo ep erte-
lem es indulat. Ezenkep-
pen á mely edenben vaġon,
kinyeb abbol vennű: de á kiben ninchen abbol nem vehet-
nek. Ertelme es magiarazattya: á mely embernek io vagy-
on á feiebe attul vehetnek haſzonra valot. De á kinek fe-
ieben io ninchen attul nem vehetnek, mert tely haſzontalan
gondolattal, Niluan ſok nep vagyon ez vilagon de embe-
rek ritkan vannak. Azert nem mindenik ember kiknek, fe-

ie

ie rakua hamis beſzeddel gonoſz chelekődettel, es á iot nem tanullya ſem imatkozik, Nemellyek ſzőſtellik avagy nem tuggiak es vgy elnek az ollyanok mint az oktalan allatok. Hala adaſſal nem veſzik az Iſten aiandekat es vgyan ellopya Iſtentől az ollyan á mindennapi eledelt mint az oru az mas ember marhaiat. Iſmeg nemellyek inkab á hiaban valo beſzedet ſzolliak es gonoſz dologgal auagy tobzodaſſal, es has hizlalaſſal mulattiak az időt: Azert hogy ſőb á nep, hogy ſem az ember. A mint hogy á Gedeon ſok nepe kőzűlis keues ember valek á hadakozaſra. Iudicum: 7. Iſmeg Daniel 13. reſzeben á ma ket uen hamis birakrol. Zent Marknal 12. reſzeben ſokan vannak az hiuataloſok de keueſen vannak az valaſztattak. Mert nem kerik az zent lőlkőt, azert ſetet az elmeiek. A io hitből valo giakorlatos imatſag vgyan meg fogonoſzik az kerőztyen ember elmeieben, A mint á io Oltuany az nyers faban es á bűnt oltya, mint á viz az ſzenet, ez á lőlki bőlcheſegnek es tudomannak kezdeti es fundomentoma, A kit Iſten taneit ſzyuet elmeiet meg vilagoſeitia kőniőrges altal, Vgyan iű es ſzarmazik ki attul az bőlcheſeg mint á kut főből az viz folias, A lőlki bőlchieſeg az Iſten hiueiben ollyan ſzep vilagos mint á hainali fenies chillag, Es az zőldűlő ſzep fa mikeppen hogy ez ekes az ő leueleuel olliankeppen az Iſten hiuei ekeſſek az bőlcheſeggel Iſmeg az Iſtenről el feletkőzet gonőſzul elő hitetlen nepek ſzinten vgyan ſzűkőlkődnek Iſten malaſztya es vilagoſeitaſa nekul, mint á kik ſetetben beſzelnek, de eggik á maſik ſzemelyet nem lattya. A ſetetſegben pedig az vilagoſſag kedues, á mikeppen á teremtesben á napnak vilagoſſaga kedues lőn, A lelek ſzerint elő emberek Iſten igeiet es orſzagat bőchűllik Iſmeg ez vilaghoz ragaſzkodo es teſt ſzerint elő gonoſz nepek, chak ez vilagi

gi el mulando gazdagſagot bőchűllik inkab az Iſten igeinel, Annal ſzegimb ember kediglen ninchen, mert meg őly ſzomiuhual lőlket az elő ital nekul es nem leſzen reſze Iſten orſzagaban, Amint zent Pal mondgya Rom. 8. A ki teſt ſzerint el meg hal, de keriek az ſzent lőlkőt hogy á ſetetſegnek vtara ne bochaſſa őket. A beka igen bannia az hideget, ollyan keppen bannia á gonoſz ember az igaz mondaſt es á iora valo inteſt, Azokaert mert maganal iobbat nem ſzeret, hanem ollyan termeſzetuet mint önnön maga, A gonoſz embernek az ő maga gonoſz chelekedetijs mind ionak es ſzepnek tetczik, Es á mas ember vetket örömeſt elő hozza, de az ő maga bűnet hatra hadgia: tudom hogy chak az Iſten felő iambor kereſztien emberek keduellik ez igeket, Mert á io hitnek io chelekedet iele es bizoniſaga nem á nieluek tudaſa, ſem á ſzollas á io bőlcheſeg, Sem á kilső keppen valo ſzepſeg auagy őltőzet ſem gazdagſag, hanem chak Iſten aldomaſa teſzi ioua az embéreket.

Mert az őrdőgis *minden fele iraſt es nieluek* ſzollaſat tuggya es erti, De á ioban ninch reſze ſem á lőlki bőlchieſegnek igaſſagaban, mert ő azt el veſztette. Azert nem kely aual dichekedni á mi az őrdőgnelis vagon es tudgia Hanem á ki akar dichekődni dichekődgiek az vrban á mely dolognak ſoha vege nem leſzen, a mint zent Pal dichekődőt 2. Cor. 11. es 12. reſzeben. Hatalmas es minden adhato az Iſten Ottis veſzen es arat á hol az előt ſemmit nem vetet volt valaki az ő teremtő Vrat Iſtenet fely es tiſztely, mindenik ember bőlch az ollyan es Iſten őrizeti alat vagyon:

Summa ſzerint ez reſzben őt dologrol vagyon tanuſag, Elősző hogy az bőlchieſeg Iſten malaſztya es vilagoſeitaſa, Maſodſzor emberſegről, Harmadſzor az igas imadſaganak

nak haſznalattyatol. Negiedſzer tudomantol. Otódſzór iduóſſegnek vtarol, kiualtkeppen iſmeg ótt dolog foſztia meg az embereket á lólki bólchieſegtól, es á io emberſegtól. 1. Keuelyſeg, 2. Iſtenről el féletkez es. 3. Reſzegſeg. 4. Tobzodas. 5. Tó kelletlen erkólch, mely a hamis bezeddel eggies, A ki iffiu koraban tanullia az Iſteni felelmet es á io erkólchót giakortab abbol leſzen io ven ember. Minden fele tudomanniu embernek az ó maga chelekedeti meg mutattya mind io ſmind gonoſz voltat, A ki az igaſſag ellen ſzol annak azt felellied: igazan ſzollaſz az te magad feiere Mert á bolond nem tud halgatni ſem az igaſſagot nem erti, Iſten kedig az igaſſagot keduelli, Ez á kerőſztien embernek az idűóſſegnek vtara minden napi tikóre. A kinek iora ertelme vagyon, vegye iol eſzeben hogy az Iſten fiai veſzik az őrók eletnek orſzagat. Iſmeg ez vilagnak fiai az pokolnak ſetetſeget, ha az kóniórgeſſel eleit nem veſzik. Senki ninchen bűn nekúl, de megis á nagy vetek hamareb elő kel es á kiſſeb vetek hatrab marad: á mint á nagy innepel mulattya az kiſſeb innepet.

Io embernek vigan lakni kepes ſzerint, de nem io Iſteneről es az ó Paranchollatirol el feletkezni. Hanem gyakorta kely elmeieben tartani á ki az lólki vraſagra akar menni es lólki kart nem akar valani es ez igeket gyakorta ſzyueben tarcha: dichertеſſek az vrnak neue, Hatalmaual meg kórnieke ze engemet es ottan minden ioual beuelkódtem es az en hiuatalomban el iartam a mit reiam bizot, Iol lehet á reiam valo iregyſeg miat az kep mutatok es á fel eſzuiek immar vgian nem tudnak vala egiebet gondolni es ſzollani, hanem hogy mas ſzórzótte az en kóniuemet á hogy diak nem voltam ſem magamat hogy keuelyſegre nem tartottam, es á hyaban valo ſok ſzot ſem tuttam beſzelleni, en hiſzem á hoz kepeſt gondoltak es mind ha azt mondtak volna az ollyan em-

berek, hogy ha ẽnekik nem adot Iſten effele tudomant bátot masnal ſe volna, á hitetlen embernek auagy á kiuelieknek meg az nyluan valo dologis lehetetlennek teteznek Iſmeg az Iſten fiainak az igaz hit altal mindenek lehetſegeſek mert á io hit hallasbol vagyon, es az hallas Iſten igeiből vagyon es aual el á io lelek, A kinek az zent lelek Iſten, ſziuet elmeiet, belſő keppen meg nem vilagoſeitia: Nehez ollyan balgatag embernek el hinni á lőlki dolgot: es á ki ez Vilagi eletiben inkab győniőrkődik hogy ſem az Iſten igeiben az ollyan embertől el rőitetnek á lőlki tudomannak titkai. A hitetlen emberis oluaſſa az zent iraſt, oluaſas keppen igazan, de azert lőlki ertelmet es haſznalattyat nem igazan erti. Az oluaſas kűlőmb, az magyarazatnak haſznalattya is kilőmb. Iudaſis oluaſta az zent iraſt de nem igazan ertette, en nem oluaſtam á zent iraſt hanem vgyan meg magiaraztam igazan az ertelmet es haſznalattyat. De á mikeppen hogy ember ő magatul nem ſzűletik, azonkeppen ſemmi iot magatul nem ſzőrőzhet hanem chak Iſtentől vagion minden io, chak zoktak azert mondani az embőrők azt hogy ő magatul zőrzőtte. En tudomaniomat attam emberek eletire es haſznalattyara ha tudnák tőlem io neuen venni, de talam ollyan halaadatlanul es ragalmazas keppen veſzik eſztis tőlem, mint á maſik kőnyuemet, á kit ez előt ki attam volt, mert á gonoſz faiu nepek inkab keduellik á hiuſagos hyaba valo beſzedet, Hogy ſem mikor valami iot ad Iſten kőzikben. Maga ha meg gondollyak es eſzekben veſzik, á kerőſztyen embernek haſznalattiara vagyon.

A *fel eſzu auag bolond előt, bőlchieſeget nem* kel beſzelleni, mert ő azt nem erti. Sőtinkab neueti, es gonoſznak mondgya á iot, Nem ad az Vr ſem tart á keuely es

gonoſz

gonosz tisztátalan edenbe fő ayandekot, mert kűlömb á bőlcheseg, kűlőmb á tudoman azokaiert hogy minden fele oktalan alatban vagyon az ő termeszeti szerint valami tudoman. Mert vadat tanithattiak iatekra, madarat szolaſra, de bőlcheseg ninchen oktalan alatban, hanem chak az emberőkben a kik az Istent felik es tiszteli k. Mert á io bőlcheseg eszeben sem iut embernek az Isten akarattia nekűl á mint zent Ianosnal 14. reszeben azt mondgia Vrunk á mely (Lőlkőt) bochat az en Attiam az en neuemben, az tikteket meg taneit mindenekre es eszetekbe iutat nektek mindeneket valamellyeket szollottam tinektek, A Lőlki bőlchieseg előb valo á tudomannal, azokaert hogy á teremtesnek előtte nem volt tudomany ez vilagon. Hanem az vtan lőt mindenfele tudomany es okossag, de az lőlki bőlcheseg volt őrőktűl fogua á Chriſtusba, azert nagyob az Lőlki oskola es bőlcheseg minden tudomannal: mert á bőlcheſegből iű es szarmazik ki a io tudomany, nem á tudomanybol szarmazik á bőlcheseg. A bőlcheseg es á szeretet Isten igeie es az igaſſag őrőkke meg marad, de a tudomany es az okossag, hűt, remenseg, mind el marad. Magame semi ninchen, hanem á mi io nalam vagon mind az Istene, mert chak ő tőle vagon á io nalam, es chak az igaſſag ertő iambor kerőszty en emberek előt kedueſſek, es kellemeteſſek ez igek, mert a io hitből valo io chelekedetert az Isten gonoszt nem ad, ismeg az gonosz cheleke- detert soha iot nem ad, á ki ő hoz- za nem ter.

Frantz Kovits Gergely i Doktor Köny

Francouith Gergely do-

ctor kőniuenek vege: ki noha nem Deiak, de azert v ǵan zent iras ertő doctor isten altal es termezet tudo oruos. Thouaba á doctor neu annit teszen magiarul taneito á mint zentPal iria Ephes. 4. reszeben, ha kedig mas embereket nem taneit tudomanra, hat nem doctor, á mint az oskola mestert hogy taneitasaert szoktak hinnia oskola mesternek. Ismeg az oruos chak medicust teszen diakul, intőm euel hogy á ki doctor el ne titkollia á kinel valami haszonra valo tudomanńj vagyon, hanem emberek eletire ággia ha doctor neuet akar viselny: doctor az â kinek szerzeseuel es taneitasaual mas embereкis elhetnek es tanulhatnak belőle, á mi meg nem volt.

En á termeszeteknek meg ismeretekből Isten altal ollyan format szőrzőttem testnek epőletire valot es zent irast kinek az igassag ertő ember ellene nem szol hanem ha szollis valaki iregńsegből, chak az ollyan á kinek minden beszede el foǵ, es egyebet immar nem tud gondolni, vgy vagyon hogy meg Christusnak taneitasa es beszede ellenis szoltanak az iras tudo sidok hamissagot, azonkeppen mostis szolnak á tudatlanok az Isten fiaira hamissagot De bodog valaki az igassagert szenued haborusagot

115

K. AKADÉMIA KÖNYVTÁRA

NAgy banatban Dáuid mikoron vala, bűneitől hog meg Iyedet vala, Iſten haragiat feien lattia vala azert hozza igien kőniőrőgh vala.

Vram ne fegíj meg engem haragodban, ne oſtoroz erős buſulaſodban, ne itely meg kemeny igaſsagodban mert nem lehet eletem orſzagodban.

Kezeidet en el nem viſelhetem, ſok oſtoridat mar nem ſzenuedhetem, merges nilaiddal keſergettetem, ki miat ingien maid meg emeſztetem.

Czelűl vetel engem az ellenſegnek, kik mindenkor chak reiam lőuőldőznek, ſok nilakkal annira el taglottak, ſemmi epſeget teſtemben nem hadtak,

Ninch ſzyuemben ſenkihez remenſegem, chontaimban Sohol ninch bekeſegem ſok buneim meg emeſztenek engem, ha kegielmed elől nem veſzen engem

alnokſagim feiem főlliul hallattak,, minden tetemimet őſzue rontottak en ſzyuemet igen el buſeitotak, ez niaualiat bűneim reiam hoſztak,

En Iſtenem im mely niomorult vagyok, eyel nappal buban banatban vagyok, őruendetes napot immar nem varok azert mindenkoron ſzomorun. iarok.

Ni-

Ninch ſenki giogeitoia ſebeimnek, ſemmi oruoſſaggal nem kőtőztenek, io baratim engem meg giűlőltenek, minden Attiamfiai meg vettenek.

Ezek nekem iomat kűuanniak vala. de mar moſtan feiemre tőrnek vala ſzòmben ſzepet ennekem ſzolnak vala, de hat megől halot vettnek vala,

En ónekik azert gonozt nem ſzoltam, feniegeteſeket mind el halgattam, mint egi barani ſenkinek nem artottam igaſſaghoz mindenkor tamazkodtam

Sokan velik hogy en ſzolni nem tudok, mert nieluemmel ſenkit nem ragalmazok, boſzſzu allaſt az Iſtenre hallaztok, igaz birot ő ellenek tamaztok

Segeitſeget en nem varok ſenkitől, hanem chak te tőled en Iſtenemtől, teged vetlek mindenkoron paiſul, azert nem felek en az ellenſegtől.

Te felelſz meg Vr iſten en erettem, tudod hogy igaſſagban tőrekődtem noha maſtul haragot erdemlettem, otalmamat te tőled remenlettem.

Ha tantorodaſom nekem tőrtennek, az ellenſegnek en chak chufia lennek, nagy ſok karomlaſra ok adatatnek, ſegely meg engem hogy ez ne tőrtenyek

Az en ellenſegim reiam dűhőttek, halalomra mert vegezeſt vegeztek, ha te el hadcz engemet ők el veztnek, az iokert ennekem gonoſzt fizetnek

Kőni

Kőniőrgeſemet Vram meg halgaſſad, bűneimet ennekem meg bochaſſad, hala ado voltomat hogy halgaſſad, ellenſegtűl lőlkőmét ſzabadeichad

Sies hamar az en ſegeitſegemre az ellenſeg mert ſiet eletemre, nagy ſok tőrő vagyon veſzedelmemre, azert figielmezzel ſegedelmemre,

Szent Dauid irta ezt az ſoltar Kőnyben, harmincz hatodik ſzep dőſcheretiben mikoron bus vala az ő ſzyueben ezeket enekle nagy ſzűkſegeben.

23. *Soltar Verſekben irattatot.*

AZ Vr Iſten nekem edes taplalom, minden dolgaimban chak ő az en iga zgatom, nem hágy engemet tellyeſſeggel el niomorodnom, eletemben nem hágy engem meg romlanom.

Sokſzor tőrtent nekem haboruſagom, az hamiſsak miat ſokſzor eſet budoſaſom, de mindenkor io Helien lőt en meg niugouaſom iamboroktul meg volt az en taplalaſom.

Chak az Iſten en lőlkőmnek vezere, az gonoz rul en eletemnek el tereitőie, az ő aldot zent neűenek dycheretire, az igaſſagnak őſűenien viſeletre.

Nem rettegek ſemmi veſzedelemtől, még az halal

halalnaḱis ő nagy ḱegyetlenſegetől, mert otalmaz az en Vram engem mindeneḱtől, velem vagyon meg ment minden ellenſegtől.

Eű ennekem meg őriző paſztorom, noha tőle bűnőmert neha oſtoroztatom de viſzontaḱ kegies ḱeppen meg vigaſztaltatom, mint Attyamtol ſoha el nem hagiattatom,

Draga ſzep Aňandeḱokkal meg lattal, tiſzteſſegel en Iſtenem meg aňandeḱoztal, noha boſzontod ellenſegimet te azokkal, te tartod az en lőlkőmet vigaſſaggal

Azon kerleḱ en Iſtenem tegedet, kőrnieḱőzdmeg te ḱedueddel az en eletemet. àz te irgalmaſſagod biztaſſa en ſzňuemet, te io voltod biria az en eletemet

Hogy chaḱ neked elheſſek ez vilagon vig engemet őrőmre vram az mas vilagon, mert ninch tőkelletes boldogſagh it ez vilagon, chaḱ te vagy vr Iſten az en vigaſſagom.

Ez dichéretet az zent Dauid eneḱle, mikor Iſten őtet haboruiban meg mente. Es az ſoltar ḱőnyuben verſekben igň helňhezte te, bekeſegeért az vr Iſtent dichere.

Dycherteſſeḱ őrőḱ attia vr Iſten, ő igeie aldot fiu vr Iſten Egyetőmben az zent lelek vrIſten, zent haromſag egy bizoni őrők Iſten.

Az mely ember chak kilsö keppen öreg es belsö keppen lölki ismeretiben kichin rut es haszontalan, ismeg ha külsökeppen kichin, de belsö keppen nagy igen szep, mert á belsö ember az io lelki ismeret nagy es szep az ollyan emberben.

IESVS SYRAK Könyuenek 30. reszeben

Aki szereti az ö giermeket feneitekbe tartia ötet hogy annak vtanna örömö legyen felöle, a ki giermeket feneitek alat tora igazgattya ez ör uendez meg sem szegyenöl az ö ismeröinel es baratinal: Ha valaki iol neüeli fel az ö gyermeket ez banattyara vagyon ellesegineK, es nagy örömere baratinak. Mikor meg hal annak attya szinten ollyan mint ha nem holt volna megh, mert ö magahoz hasomlatost hágy vtanná eltebe gyöniörüsege volt, es örömе az gyermekbe. Halalanak ideien kedig semmi banattya nem leszen, mert holta vtan otalmat hagiot az ö ellensegi ellen „es á ki ismet szolgalhat baratinak. A ki fölötteb enged es keduez gyermekenek meg sirattya annak testen valo kekseget, es meg rötten valameniszer kenyuez, az mely gyermeket meg nem feneitnek engedetlen leszen mint á deczegh lo. ha keduere tartod az te fiadat feltened kel yeghtere ötet,

Igen

Igen baniak á gonoz nepek mikor az Iſten felő iambor kereſztyen ember haragſzig reiaiok es feddi az ő gonoz chelekedettyekert es taneitya. Eggyk harag kedig belchefegből vagyon es tiſztefſéges, a mint hogy meg az Angyalis haraguek á nepre es őket meg ölé2. Kiralyok Könyuenek 24 reſzeben mely á ioknak tanuſagokra vagyon, es á gonoſzoknak ellenekre. Az maſodik harag az eſzenekül ſzükölkedőke, á kik Iſtentelen reſzegſegekben haraguſznak es á hol á felelem vagyon gyákorta az tizteſſeg ot vagyon Az vr iol tuggya hogy en á io emberre nem haraguttam ſem meg nem feddettem mert chak az Iſten felő iámbor kereſztyenek keduellettek engem. Boldog ember az ollyan á kire az Iſten ayandekaert iregykednek. A mely tudoman es ſzőrzes az Iſten igeieuel eggiez az ollyan Iſten neue dicheretire vagyon, á mint zent Iakab mondgya 1. reſzeben minden io ayandekozas Iſtentől vagyon, ez á Könyu kiüől kichinnek tetzik de belől nagy. Niluan azt veltek nemellyek hogy en azert halgatok hogy ſzolni nem tudok, ha az Iſten kedig vgy akarta volna hogy chak egy ember altal minden fele Könyueknek ſzőrzeſe meg legyen hat chak Moyſes altal mind meg let volna, de az Prophetak ſem mind egyſzer voltak hanem egymas

vtan, es azokis mindenik kùlömb kùlömb fele dolgokrol szörzettenek zent iraſt. à menire atta Iſten az ö aiandekat nekik de vallaſok vgyan chak az egy Chriſtus felöl volt, es nemellik melſegeſſeb dolgokrol ſzollot es ſzörzet, azonkeppen ismeg az apoſtalok es az, Euangeliſtak eggik az maſiknal melſegesben magiarazta az zent iraſt, mert egy ember ezernél, iob es tudoſſab. Syrac: 16. reſzeben Az ollyannak az könyue ſzörzeſeis ertelmesb es iob.

Az könyù ſzörzes oly igen nagy munká, hogy ha minden fele ſzok chak eggiùt volnanak es azok közül ki valogatnak azokat, es vgy raknak auagy inteznek egy mas vtan megis nagy gond es munka volna ragalmazonak mondgyak ez vilagnak fiai az Iſten igeienek hirdetöit mikor meg feddik a gonoſz nepeket az ö gonoz chelekedettiekert meg feggyen engemet az en felebaratom de lathato vetekert ne iregſegböl ſem chak maga gondolattiabul.

Az ream valo nagy iregſeg miat vgian meg tudomanioma-tis el röytöttek es titkoltak volna nemölliek halſten engöt-tevolna ſöt annal inkab naponként öregbiti vala Iſten az tudomant en bennem mönnel inkab iregköttek ream.

A ki valami dolgot el kezd es tudgia az a valaztatot á tudomanra nem az ollyan aki nem tudgia mert nagob avalaztas á hivatalnal ſzent Mate. 22. reſzeben. Ki azt mondgya hogy nem kel könnyuet ſzerezni mert eleg vagyon, annak azt felellyed hogy gonoz nepekis elegen vannak, de io emberek, ritkaban vannak azonkeppen könyuis eleg vagyon de egyk könyu iob es ertelmesb ſok kenueknel.

Ninch kedigh nagiob nem eſeg emberben, mint az io ertelem es erkülch mert a bül ſzarmazik az io tudomani *

M. AKADÉMIAI KÖNYVTÁRA

EZ KENYVNEK RESZEIRŐL VALO tabla.

1. Elől valo intes fol. 1.
2. Emlekőztetese az kőröztyen emberők fol. 1.
3. Deiak versők fol. 2.
4. Imadsag fol. 3.
5. Neuezetű ez könyunek fol: 4.
6. Aianlasa ez kőyunek az kőröztyenekhőz fol. 6.
7. Ez könyubeli tudomanynak eredetiről fol. 8.
8. Az Doctor Czymere Deiak versőkkel fol: 10.
9. Vgyán azon doctor könyörge imadsaga fol. 10
10. Az hitetlen kőuelyőkről fol. 11.
11. Vetekődes fol. 13.
12. Tabla az oruossagok czymereről fol. 14.
13. Hasznay az serapium kenyetnek fol: 14.
14. Serapium kenyetnek chynalasa fol: 16.
15 Betegsegőktermezetiről tanusag fol: 23.
16. Kőröztyeni intes fol 25
17. Pestisről valo ital fol. 29.
18. Pestisről es pokol varrul valo Flastrom fol. 32.
19. AProlek es kilőmb kilőmb fele oruossagok f. 33.
20. Betegsegőkről valo tanusag fol 38.
21. Mint mehetnek el az Pestis előt fol 39.
22. Ez könyunek rőuid voltarul fol. 46.
23. Ket Doctorral valo vetekődes sol. 48.
24. Ismeg vetekődes o: 54
25. Pelda ez vilag eletnek meg rőuideteseről f. 55.
26. Alazatos imadsag fol. 57.
27 Bőlchesegről valo tanusag fol: 58

nn vram

* Euel vigastalom magamat, ha gonozt chelekednem azert en ream senki nem iregkednek.

28 Maga menteſe az doctornak, az patuarkodok el-
29 Lelki Paztorrul es oruos doctorul valo(len fol:60
30. Hazaſſagrul fo:63 (intes f:62
Vetekődes az gyönörőſegős eletről fol:66
32. Kazdagſagrul es ket iffiurul valo tanuſag fo:97.
33. Az Baluanyozokrul fol:70
34. Hadakozaſrul emlekőzet fol.71
35. Haboruſag ſzenuedeſről fol.72
36. Attiafiuń ſzeretetről es tekelletőſſegről fol.74
37. Doctorokkal valo vetekedes fo.76
38. Szent haromſagrul fo:76
39. Kőröztyeni hitről fol:79
40. Betegſegben valo kőnyőrges fol:87
41. Vr vachyoraiarul iol:90
42. Betegők vigaztalaſa fo:65
43. Zent irasbeli verſők fo:96
44. Kőröztyeńń vigaztalas az hálal ellen fo 97
45. Regueli es eſtueli imadſag fol:98
46. Iſtenhőz valo halaadas fo::98
47. Pelda es tanuſag az tobzodokrul es reſzegő-
48. Tudomanyokrul valo ertelőm. fo:103(ſőkről f:101
49. Oruoslasrul valo vetekedes fo:105
50. Embőri allapatrulvalo enők fol:106
51. Vr vachoraiarul valo enők fo:107
52. Eletnek tikőre fol:111.

53. Zent Dauid őnőke. fol.115
54. Zent Dauid őnőke fol.116.
55. Jeſus Syrah, tanetaſa fol 118

M. ACADÉMIA KÖNYVTÁRA

Kiualtkeppen 45. betű vetek eſſet ez kőnuben kitul nem oltalmazhatni, akar mi felé kőnuetis hogy valami vetek ne eſnék azokis fől vannak irua à mi vetek eſſőt.

Fol. 1. facie. 1 lin. 3. minemő fol. 1. fac. 2. lin. 7. kelly. fo. 3. fa. 1. l. 16. kit fo. 4. fa. 2 li. 3. kőnyuenek fo. 5: fa. 1. lin. 25. Szőnesnek. fo. 5. fa. 2. lin. 8. nyomoruſag. fo. 7: fa. 2. lin. 24. Vt fo. 8. fa. 1. lin. 8. talalaſa. fo. 8. fa. 2. lin. 3. kór. fo. 13. fa. 2. lin. 14. gonoz fo. 14. fa. 2. lin. 25. űt. fo. 21. fa. 2. lin. 11. Szyrd. fo 23. fa. 1. lin. 21. epől fo. 23. fa. 2. lin. 9. gyomor. fo. 24. fa. 2. lin. 1. epől fo. 30. fa. 2. lin 17. keſerő fo. 31. fa. 2. lin. 19. űtteti fo. 33 fa. 2. lin 5 győngy. f. 36. fa 1. lin 21. kelly. fo 39 fa 1. lin. 9. illyen. fo 40. fa. 2. lin 25 kiralyokrul fo. 42. fa. 2. lin 24. leſzen. fo 43. fa 1. lin 22. tűzes. fo. 44. fa. 1. lin. 18. angyaly fo. 45. fa. 2. lin 2 áttyank. fo 46 fa 2. lin. 14. rendbeli. fo 48. fa. 2. lin. 9. kerdgyők. fo. 50. f lin. 3. regenten. fo. 52. fa. 1 lin 22. eggyk fo. 53. fa. 2. lin 4 mi. fo. 55. fa. 2. lin 5. illyennek. fo. 55. fa 2. lin. 23. ſzőmely. fo. 56. fa 1. lin. 13. főlyől. f. 58. fa: 1. l. 19. vőttel. fo. 60. fa. 1. lin 15. egheſſegőknel. fo. 68. fa. 1. lin 8. iűhetenek fo 69 fa. 1. lin 14. rosda. fo. 71. fa 2. lin 13. őltőzettyők fo. 74. fa. 2. lin 18. igyekőzik fo 75. fa. 1. lin. 5. neuelkődik fo 76. fa 1. lin 22. rendbeli fo. 77 fa. 2. lin 14. dichőtegetfo 83. fa 1. lin 16. tel. fo 85. fa 2. lin. 11. allazza. fo. 106. fa 1. lin 8. főlde fo. 108. fa. 2. lin 2. mennel.

NYOMTATOT

MONYOROKEREKEN MANlius Ianos altal.

28 Maga menteſe az doctornak, az patuarkodok el-
29 Lelki Paztorrul es oruos doctorul valo(len fol:60
30. Hazaſſagrul fo:63 (intes f:62
Vetekődes az gyönörőſegős eletről fol:66
32. Kazdagſagrul es ket iffiurul valo tanuſag fo:97.
33. Az Baluanyozokrul fol:70
34. Hadakozaſrul emlekőzet fol.71
35. Haboruſag ſzenuedeſről fol.72
36. Attiafiuń ſzeretetről es tekelletőſſegről fol.74
37. Doctorokkal valo vetekedes fo.76
38. Szent haromſagrul fo:76
39. Kőröztyeni hitről fol:79
40. Betegſegben valo kőnyörges fol:87
41. Vr vachyoraiarul iol:90
42. Betegők vigaztalaſa fo:65
43. Zent irasbeli verſők fo:96
44. Kőröztyeńń vigaztalas az hálal ellen fo 97
45. Regueli es eſtueli imadſag fol:98
46. Iſtenhőz valo halaadas fo::98
47. Pelda es tanuſag az tobzodokrul es reſzegő-
48. Tudomanyokrul valo ertelőm. fo:103(ſőkről f:101
49. Oruoslasrul valo vetekedes fo:105
50. Embőri allapatrulvalo enők fol:106
51. Vr vachoraiarul valo enők fo:107
52. Eletnek tikőre fol:111.

53. Zent Dauid őnőke. fol.115
54. Zent Dauid őnőke fol.116.
55. Jeſus Syrah, tanetaſa fol 118

M. AKADÉMIA KÖNYVTÁRA

betű vetek eſſet ez könuben
ıtni, akar mi felé könuetis
eſnék azokis föl vannak ir-

fol. 1. fac. 2. lin. 7. kelly. fo. 3. fa. 1. l.
nek fo. 5: fa. 1. lin. 25. Szőnesnek.
fo. 7: fa. 2. lin. 24. Vr fo. 8. fa. 1. lin.
. fo. 13. fa. 2. lin. 14. gonoz fo. 14.
. 11. Szyrd. fo 23. fa. 1. lin. 21. epől
24. fa. 2. lin. 1. epől fo. 30. fa. 2. lin
ätteti fo. 33 fa. 2. lin 5 gyöngy. f.
ı 1. lin. 9. illyen. fo 40. fa. 2. lin 25
24. leſzen. fo 43. fa 1. lin 22. tű-
yaly fo. 45. fa. 2. lin 2 áttyaink. fo
3. fa. 2. lin. 9. kerdgyök. fo. 50. f
22. eggyk fo. 53. fa. 2. lin 4
ek. fo. 55. fa 2. lin. 23. ſzömely. fo.
. l. 19. vőttel. fo. 60. fa. 1. lin 15. eg-
ühetenek fo 69 fa. 1. lin 14. ros-
työk fo. 74. fa. 2. lin 18. igyekőzik
fo 76. fa 1. lin 22. rendbeli fo. 77
a 1. lin 16. teſz. fo 85. fa 2. lin. 11.
le fo. 108. fa. 2. lin 2. mennél.

TATOT

EREKEN MAN-
ios altal.

TIFFEN Color Control Patches © The Tiffen Company, 2007
Blue Cyan Green Yellow Red Magenta White 3/Color Black
Centimetres Inches

Aby Strach Muszkawy nebil
kdy masz Strach siat na mocz Samtry
Clowody a tu gistu wodu pokrop
Strach ten ktery masz siat. nebudu
muszy wnem probatum est
Aby Gehnek hruby bil.
Jozef Snogent kozim mesto na ktere
gerff sadil gehnek a budi nad
mera welky [illegible]
ezen könv-vet meg jegyje
Gödir jozef irta 1829 dik Da
Hala legen az is ten nek ma
Hogy ez napakal irhettem m
irta pitir inas Hos hás nál
1800 der Doldoko
mindenjo kot örvendezek
kivönroko
Nem jo a
[illegible]

